

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

для студентів	3 курсу 2 курсу зі скороченим терміном навчання
підготовки	першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань	18 – Виробництво та технології
спеціальності	182 – Технології легкої промисловості
освітньо-професійної програми	Стандартизація та сертифікація виробів
факультету	Інтегрованих технологій

Хмельницький – 2025 р.

Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 182 – Технології легкої промисловості

РОЗРОБНИКИ: Мєшкова-Кравченко Н.В., старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки.

Рецензент: Олійник Н. М., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.т.н., доцент.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки

Протокол № 1 від «28» 08 2025 року

Завідувач кафедри

Наталія ШАНДОВА

УЗГОДЖЕНО:

З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ВІДДІЛОМ

Реєстраційний номер № 65/031-04.09.2025

ВСТУП

Якісні зміни в економіці в сучасних умовах пред'являють особливі вимоги до рівня компетентності керівників різних рангів, професіоналів та фахівців взагалі. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка майбутніх фахівців, що глибоко розуміють теорію сучасної економіки та вміють ефективно використовувати отримані знання на практиці. Це обумовлює необхідність викладання економічних дисциплін з урахуванням нових підходів.

Метою навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є формування у здобувачів вищої освіти розуміння економічного механізму функціонування підприємства, формування здатності приймати управлінські рішення, виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні підприємств.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

1. ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. ЗК 4. Здатність застосувати знання у практичних ситуаціях.
3. ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
4. ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
5. ФК 7. Здатність розв'язувати широке коло спеціалізованих проблем та задач у професійній діяльності, обґрунтовуючи вибір методів та запропонованих рішень.
6. ФК 9. Здатність здійснювати техніко-економічне обґрунтування виробничих рішень, зокрема з вибору матеріалів, асортименту продукції, їх споживних властивостей та устаткування технологічних процесів.

Очікувані результати навчання.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

1. ПРН 1. Здатність застосовувати абстрактне мислення у розв'язуванні складних спеціалізованих задач з виробництва та технології легкої промисловості.
2. ПРН 2. Знати і розуміти фундаментальні та прикладні науки на рівні, необхідному для досягнення інших результатів освітньої програми
3. ПРН 4. Мати навички ділового спілкування, роботи в команді, уміти вести дискусію у сфері технологій легкої промисловості.
4. ПРН 7. Здатність описувати, ідентифікувати та класифікувати об'єкти легкої промисловості. Знати і розуміти сучасні принципи організації легкої промисловості.
5. ПРН 8. Знати і розуміти технології виготовлення виробів легкої промисловості, включаючи здійснення технологічного, техніко-економічного та дизайн-проектування.
6. ПРН 10. Здатність збирати, обробляти, аналізувати інформацію, що стосується виробів легкої промисловості, технологій їх виробництва, експертизи якості, техніко-економічних показників та попиту.
7. ПРН 17. Здатність забезпечувати економічну ефективність виробництва та реалізації виробів легкої промисловості шляхом впровадження ресурсоощадних та конкурентоспроможних технологій.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи та ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання. Особливості підприємств легкої промисловості.

Підприємство як суб'єкт господарювання. Види та напрями діяльності суб'єктів господарювання. Класифікація суб'єктів господарювання. Характеристика організаційно-правових форм юридичних осіб. Об'єднання юридичних осіб. Особливості суб'єктів господарювання легкої промисловості.

Тема 2. Дослідження ринкового середовища. Товарна та цінова політика.

Маркетингові дослідження як основа успішної комерційної діяльності. Мікро та мікросередовище суб'єкта господарювання. Товарна політика підприємства. Асортимент підприємства. Сутність ціни та види цін. Цінова політика підприємства.

Тема 3. Техніко-технологічна база виробництва.

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Виробнича потужність. Сутність, класифікація і структура основних засобів. Методи оцінки основних засобів. Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів. Система показників та шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

Тема 4. Персонал та оплата праці.

Кадрова політика на підприємстві. Класифікація персоналу підприємства. Визначення чисельності працівників. Продуктивність праці персоналу. Соціально-економічна сутність заробітної плати. Форми і системи оплати праці. Тарифна система оплати праці. Особливості організації оплати праці на підприємстві в сучасних умовах.

Змістовий модуль 2. Результативність та безпека функціонування підприємства

Тема 5. Витрати підприємства

Характеристика витрат підприємства, їх класифікація. Кошторис витрат. Калькулювання собівартості продукції. Формування собівартості. Управління витратами на підприємстві.

Тема 6. Фінансово-економічні результати, ефективність діяльності та конкурентоспроможність підприємства.

Доход підприємства та джерела його формування. Прибуток підприємства, його суть, формування і використання. Система показників рентабельності та методика їх визначення. Ефективність діяльності підприємства. Конкурентоспроможність продукції і підприємства.

Тема 7. Інноваційно-інвестиційні проєкти. Економічна безпека підприємства

Зміст інноваційної діяльності, форми її інвестування. Поняття інвестиційного та інноваційного проєктів. Методи і способи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів. Сутність та складові економічної безпеки підприємства.

ТЕМА 1. ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ. ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

- 1.1. Підприємство як суб'єкт господарювання.
- 1.2. Види та напрями діяльності суб'єктів господарювання.
- 1.3. Класифікація суб'єктів господарювання.
- 1.4. Характеристика організаційно-правових форм суб'єктів господарювання.
- 1.5. Об'єднання юридичних осіб.
- 1.6. Особливості суб'єктів господарювання легкої промисловості.

1.1. Підприємство як суб'єкт господарювання

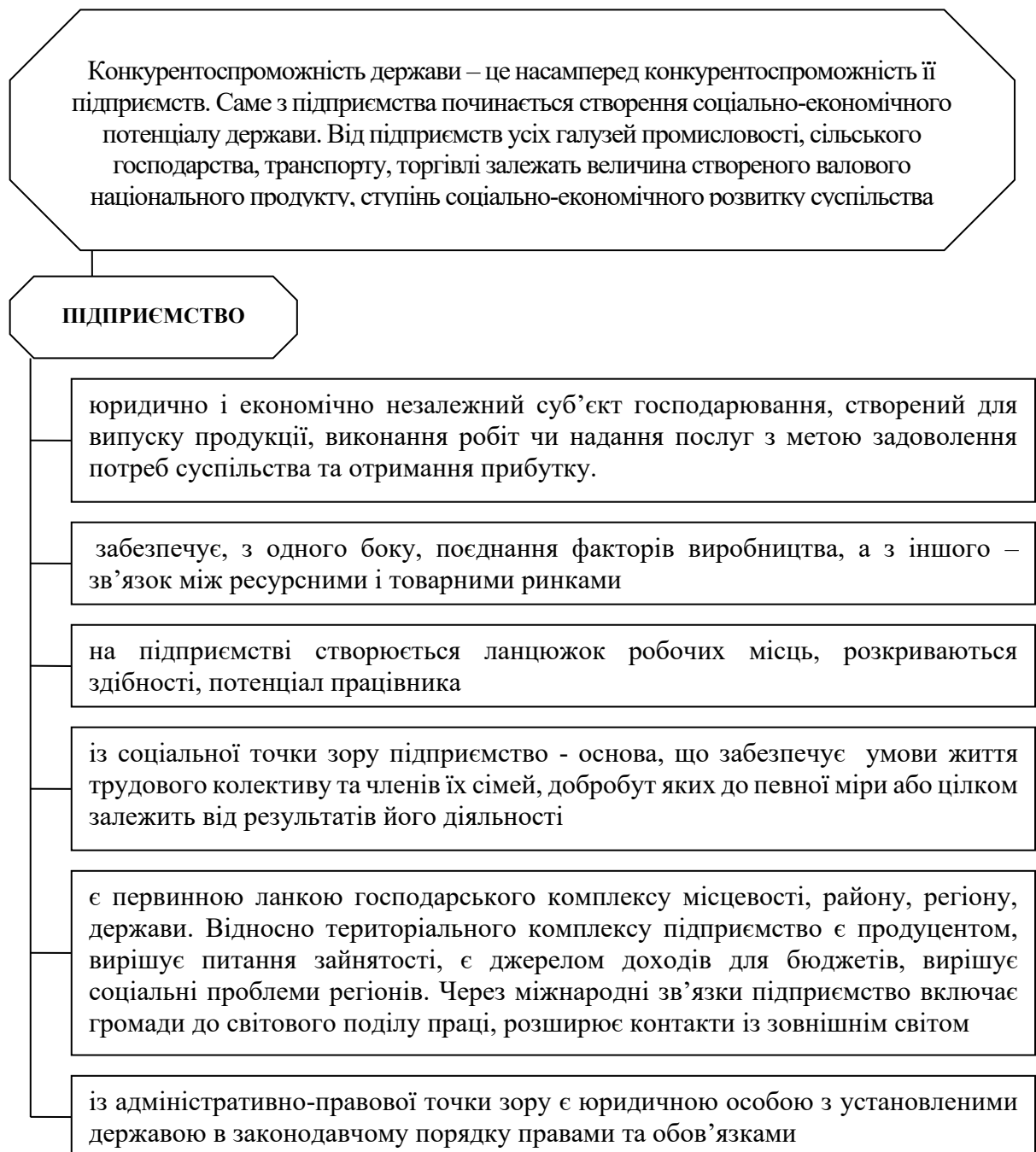

Рис. 1.1.1. Характеристика підприємства як економічного суб'єкта

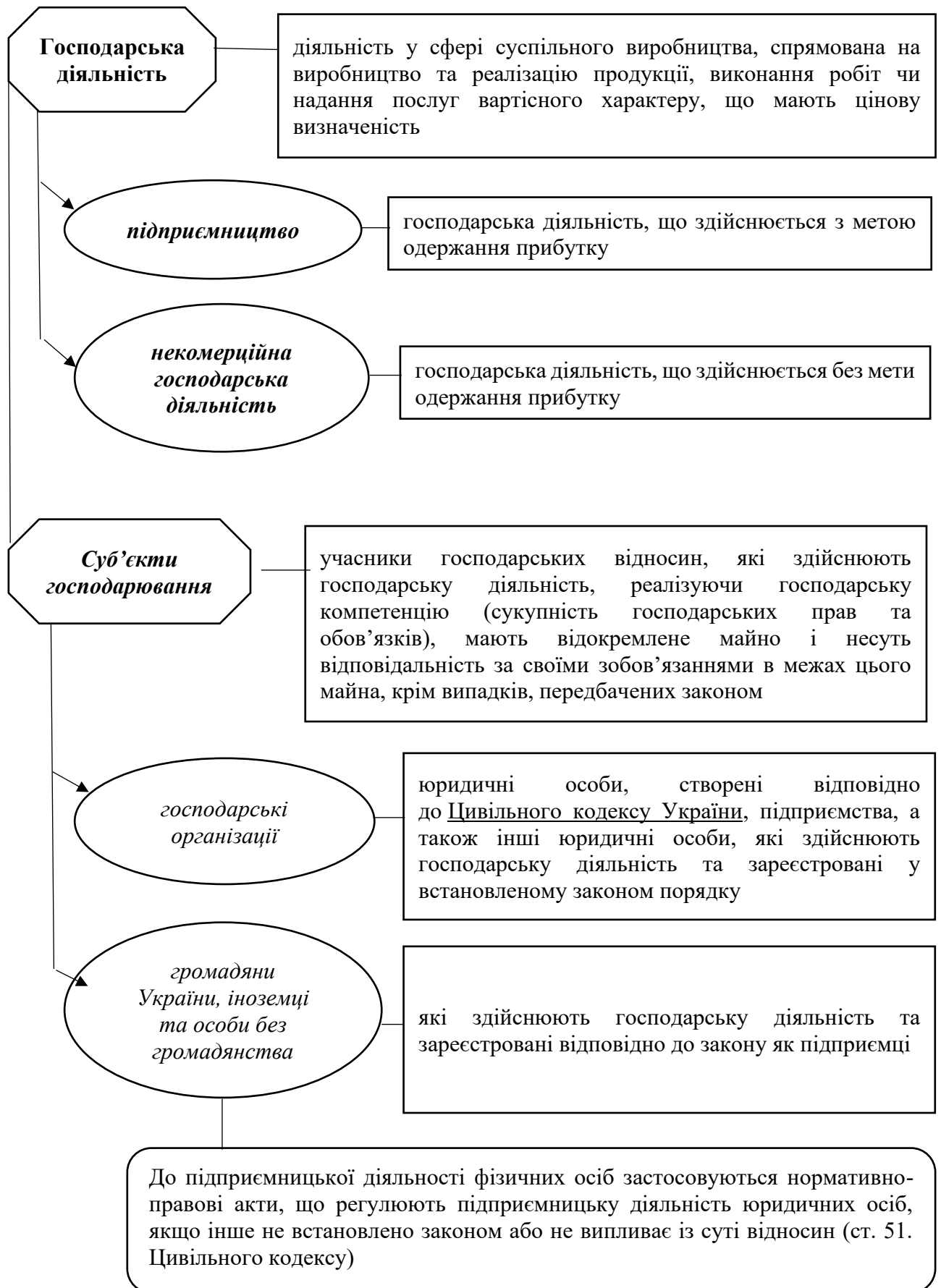

Рис.1.1.2. Сутність та суб'єкти господарювання

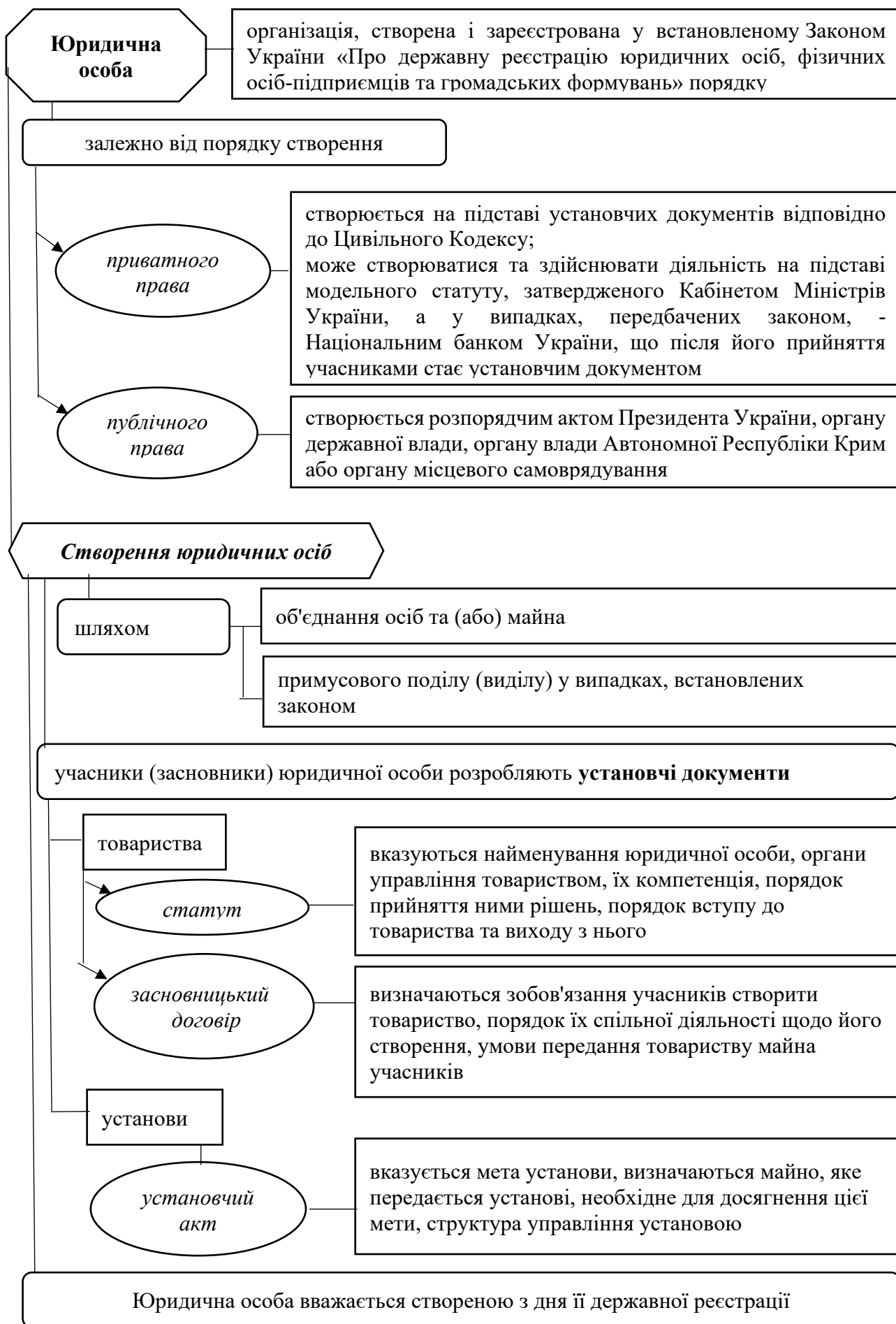

Рис. 1.1.3. Сутність та створення юридичних осіб

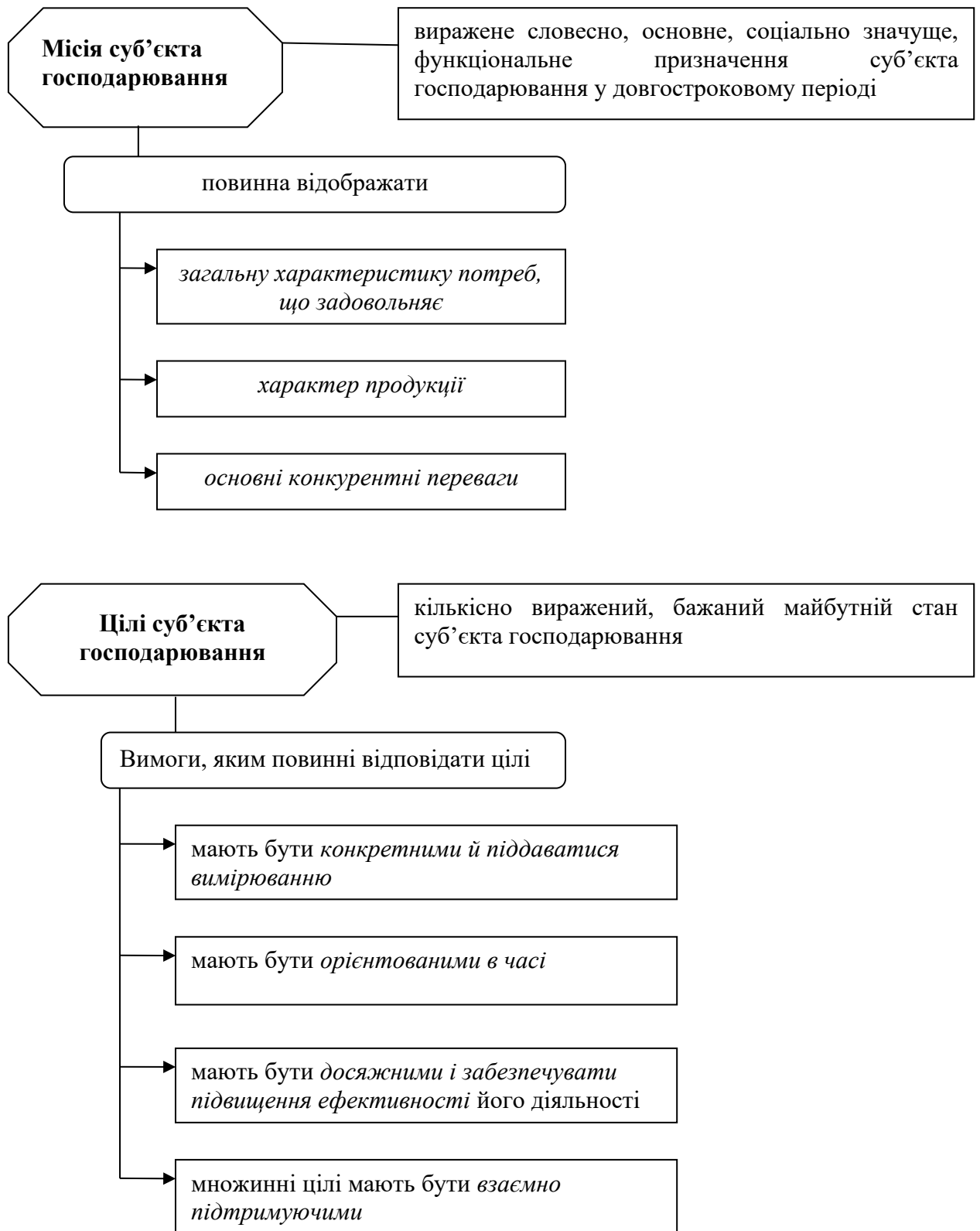

Рис. 1.1.4. Формулювання місії та цілей суб'єкта господарювання

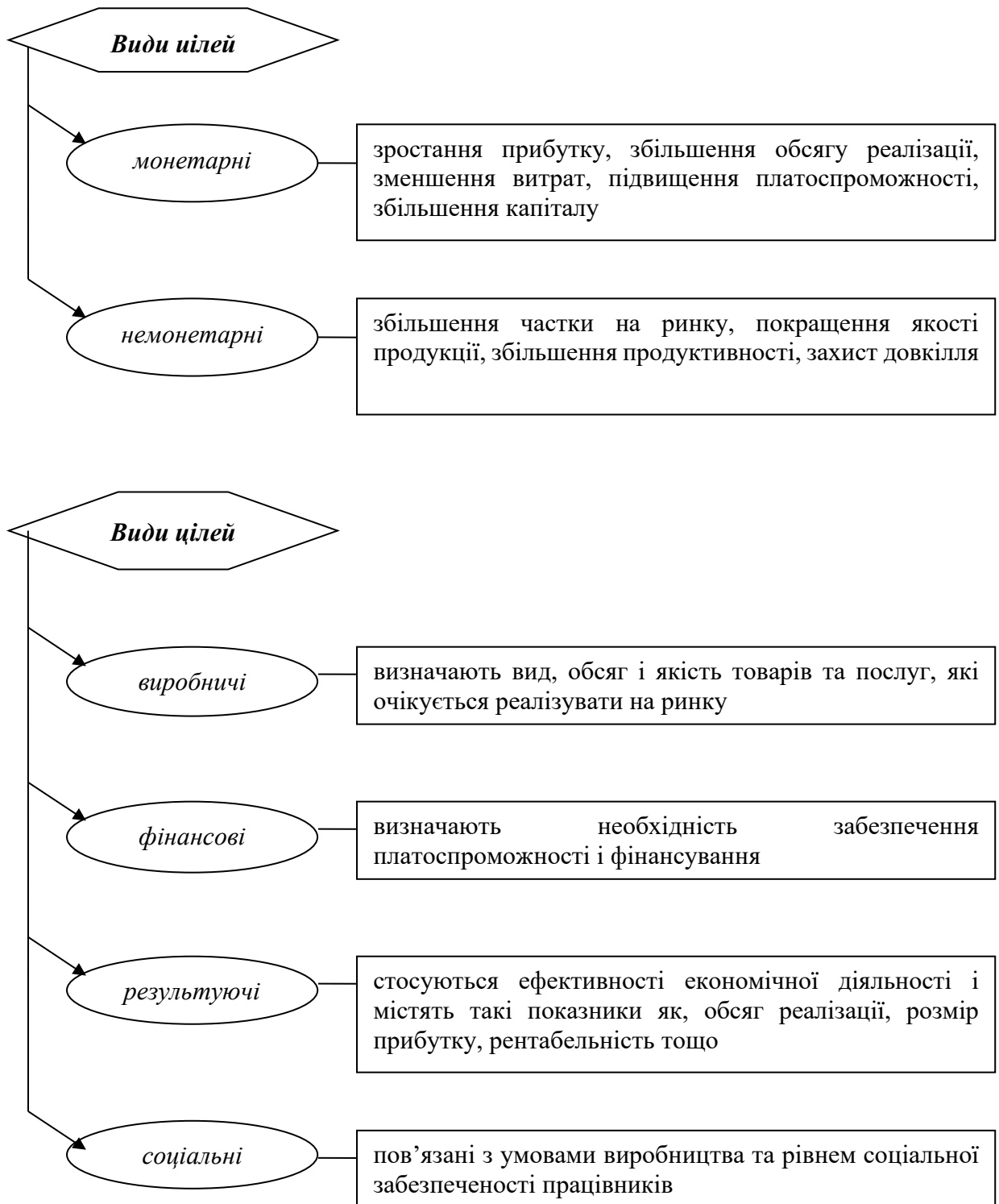

Рис. 1.1.5. Класифікація цілей суб'єкта господарювання

1.2. Види та напрями діяльності суб'єктів господарювання

Рис. 1.2.1. Напрями діяльності суб'єктів господарювання

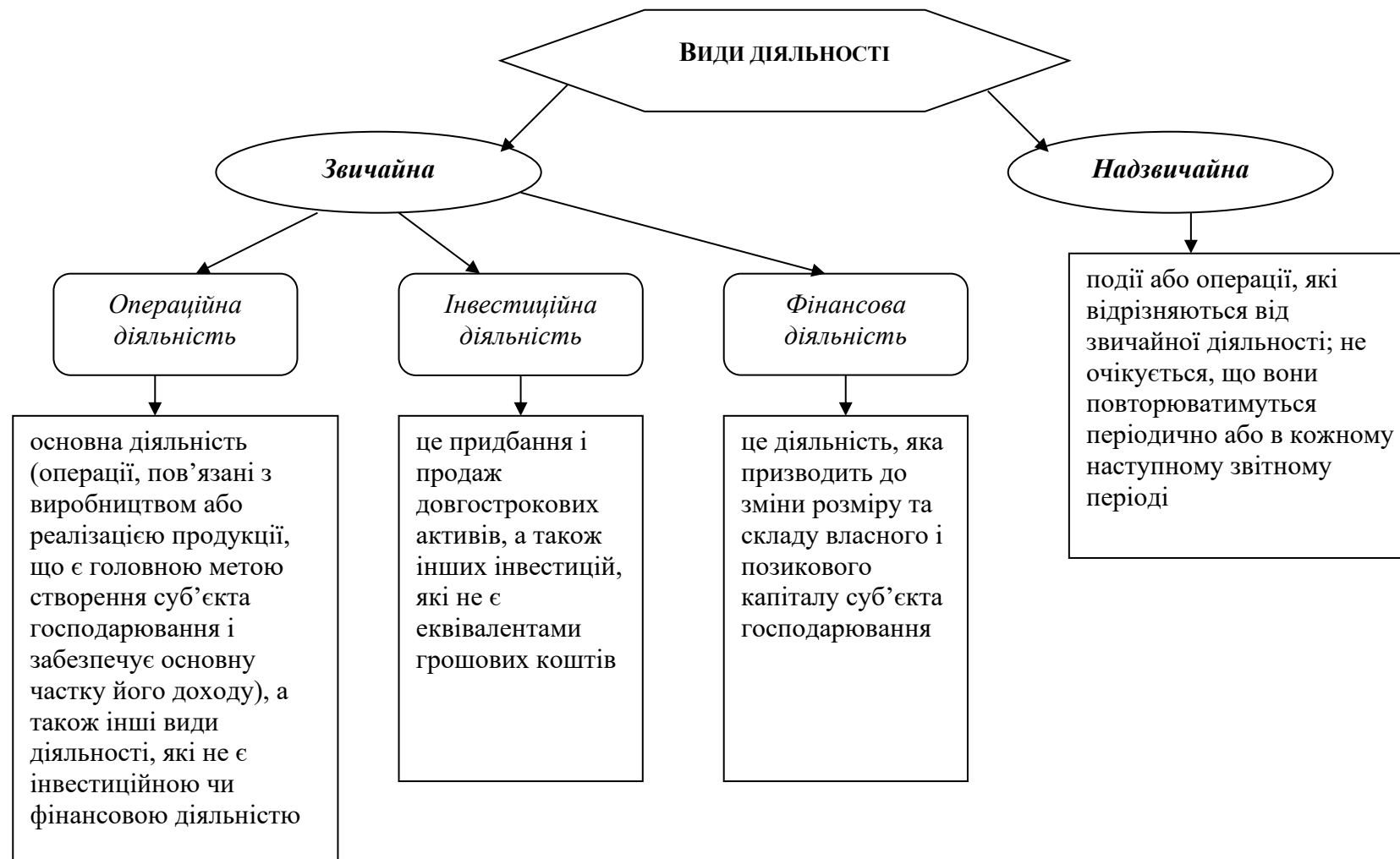

Рис. 1.2.2. Види діяльності суб'єкта господарювання

1.3. Класифікація суб'єктів господарювання

Рис. 1.3.1. Сутність класифікації суб'єктів господарювання

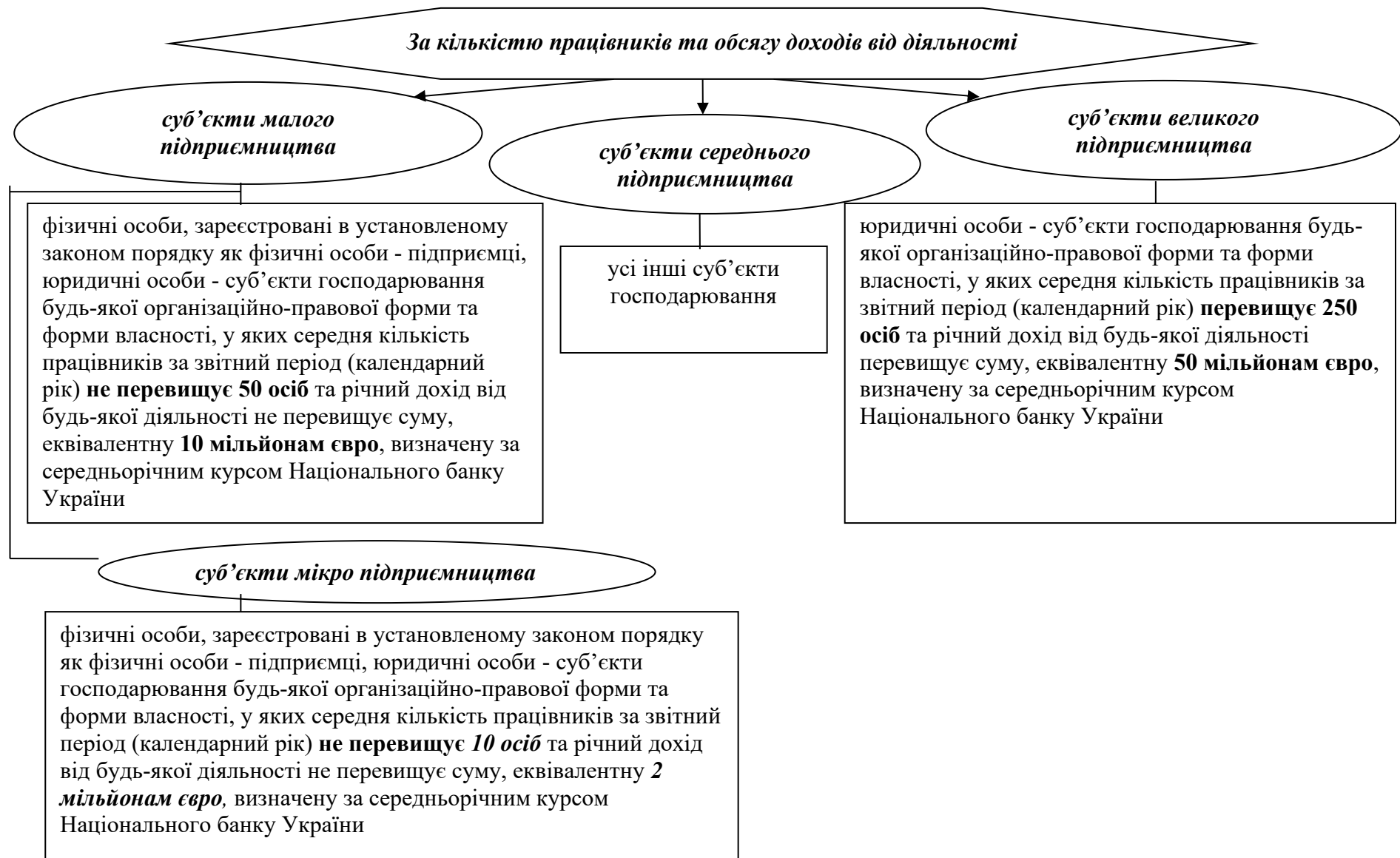

Рис. 1.3.2. Класифікація суб'єктів господарювання за кількістю працівників та обсягу доходів від діяльності

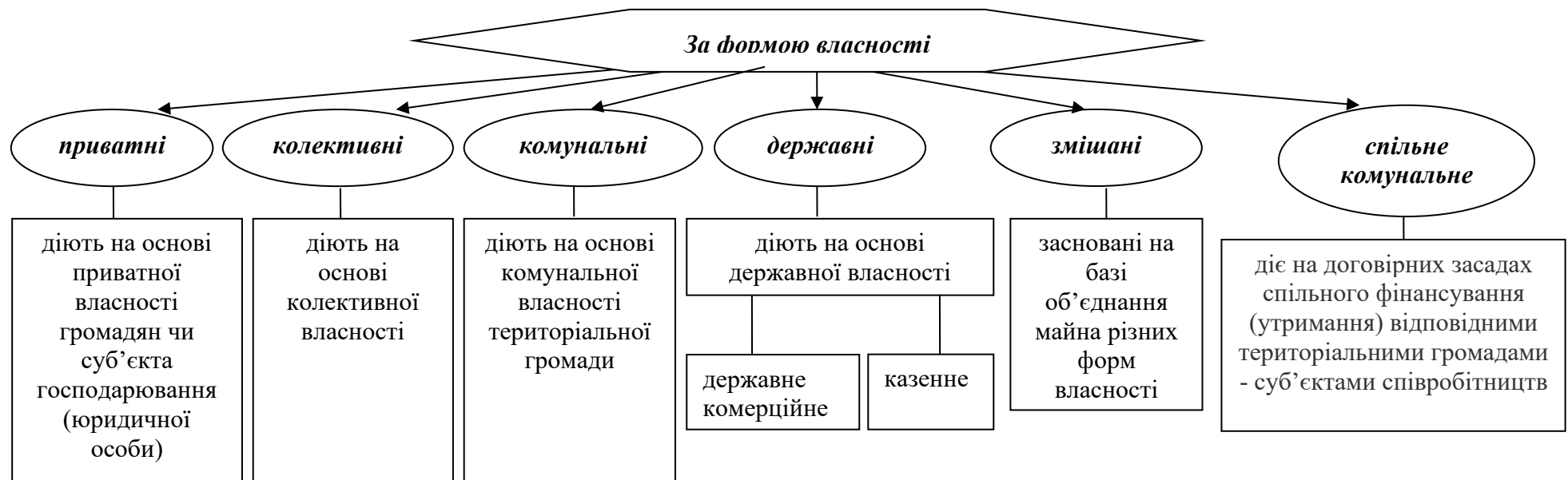

Рис. 1.3.3. Класифікація підприємств за формою власності

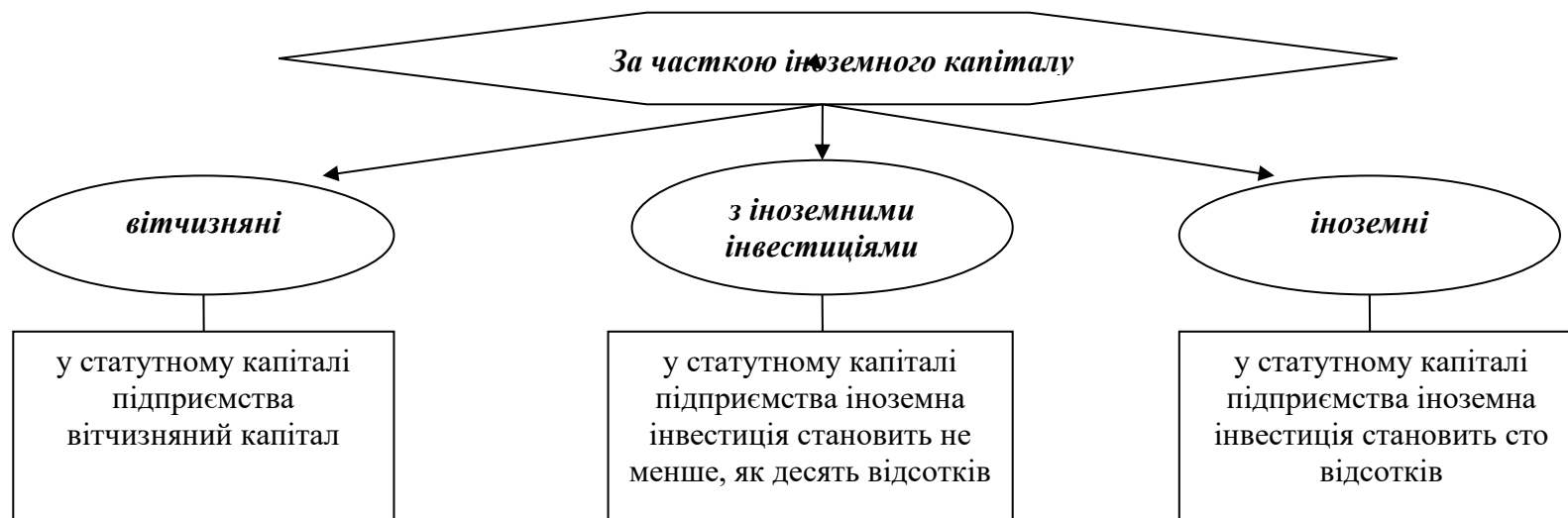

Рис. 1.3.4. Класифікація підприємств за часткою іноземного капіталу

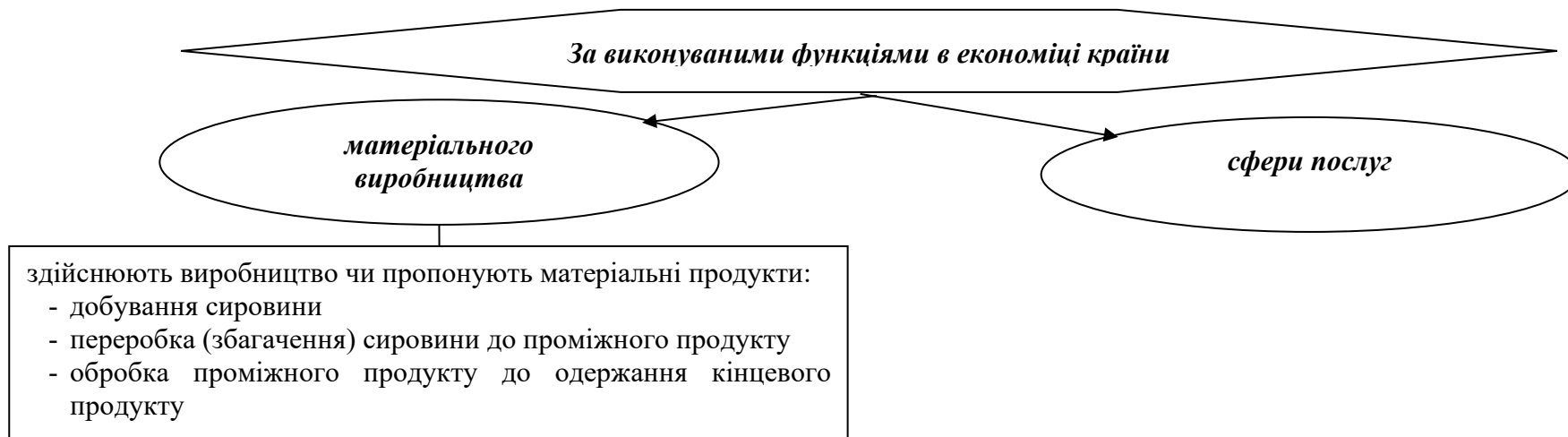

Рис. 1.3.5. Класифікація суб'єктів господарювання за виконуваними функціями в економіці країни

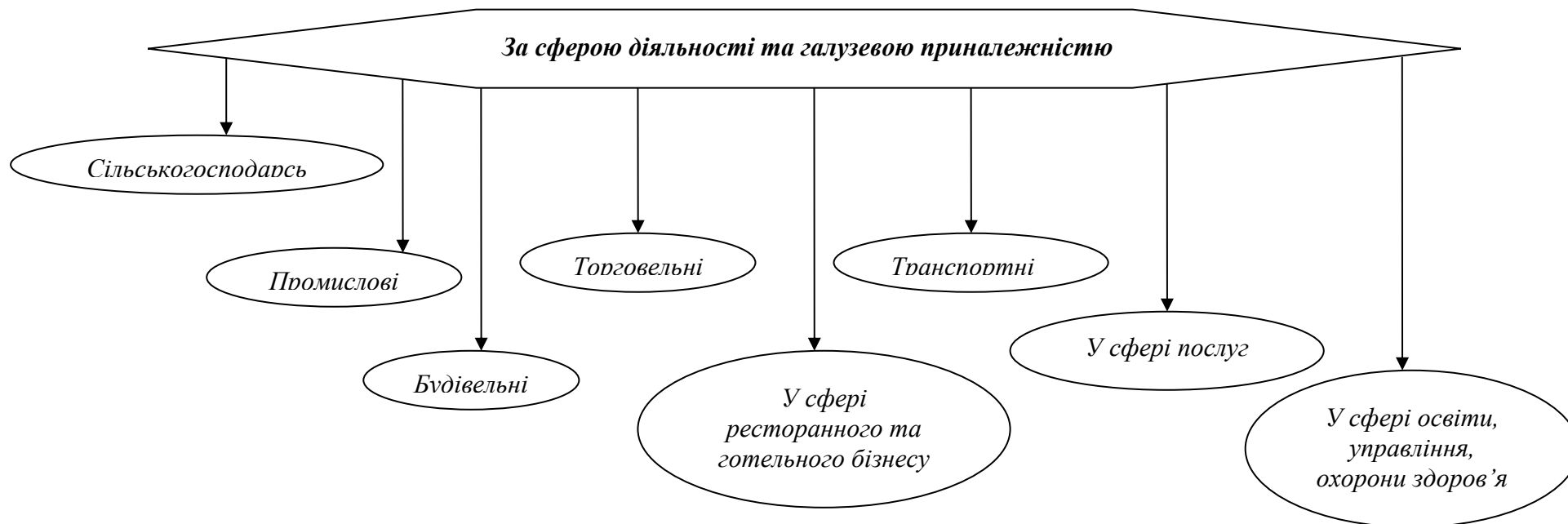

Рис. 1.3.6. Класифікація суб'єктів господарювання за сферою діяльності та галузевою приналежністю

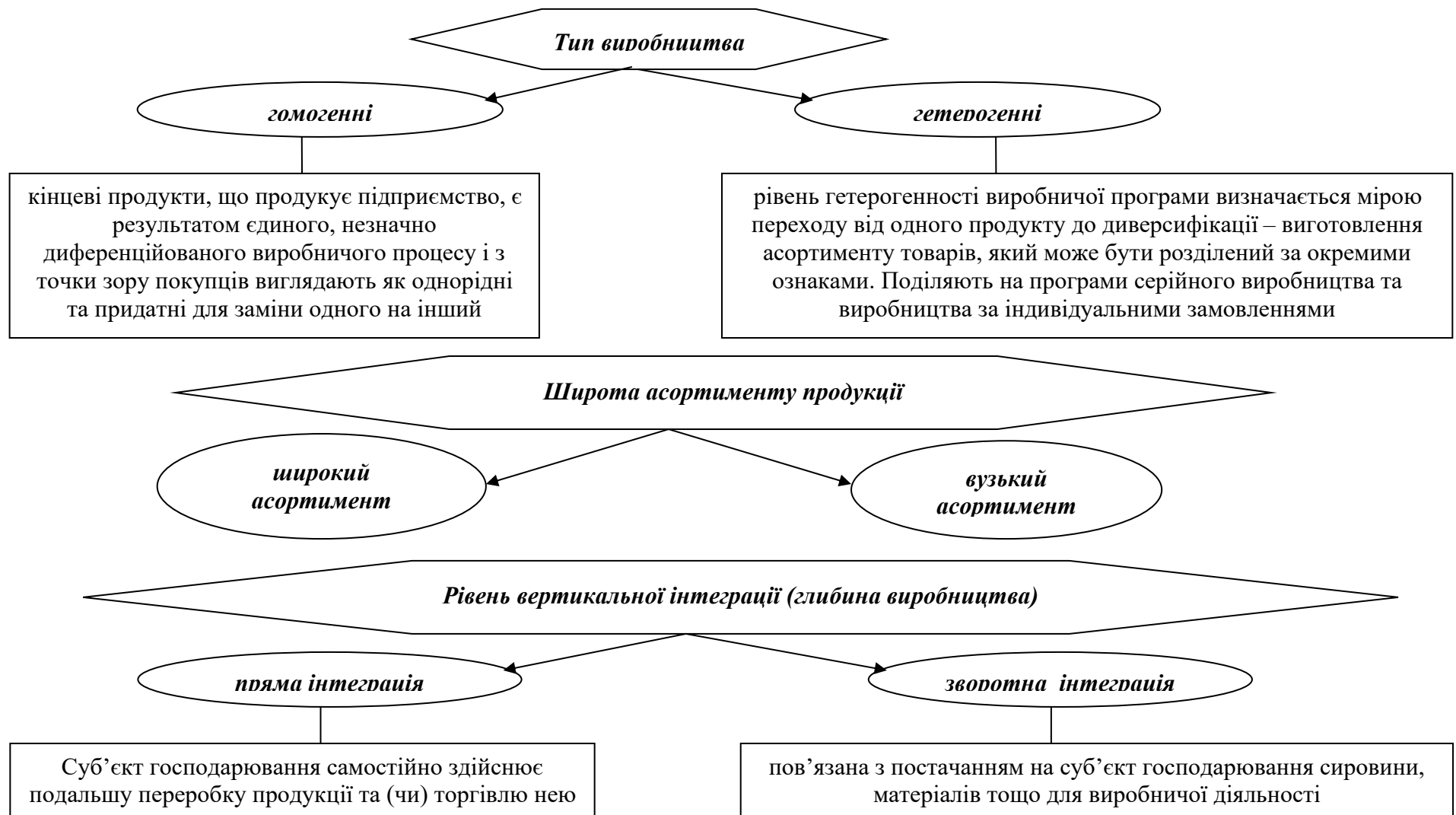

Рис. 1.3.7. Ознаки поділу промислових суб'єктів господарювання на види

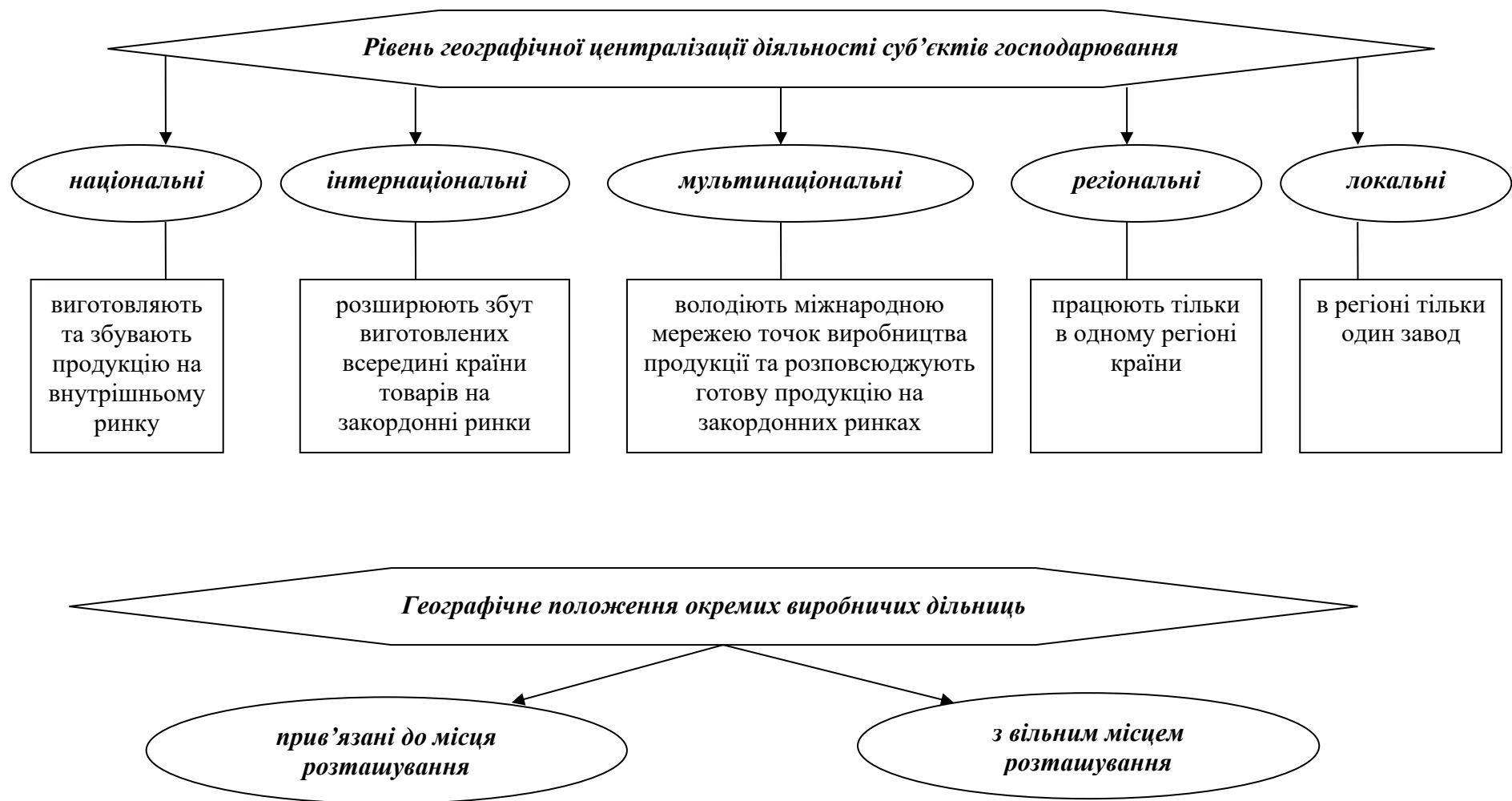

Рис. 1.3.8. Види суб'єктів господарювання за просторово-структурними ознаками

1.4. Характеристика організаційно-правових форм суб'єктів господарювання.

Рис. 1.4.1. Класифікація суб'єктів господарювання за правовим статусом та формою господарювання

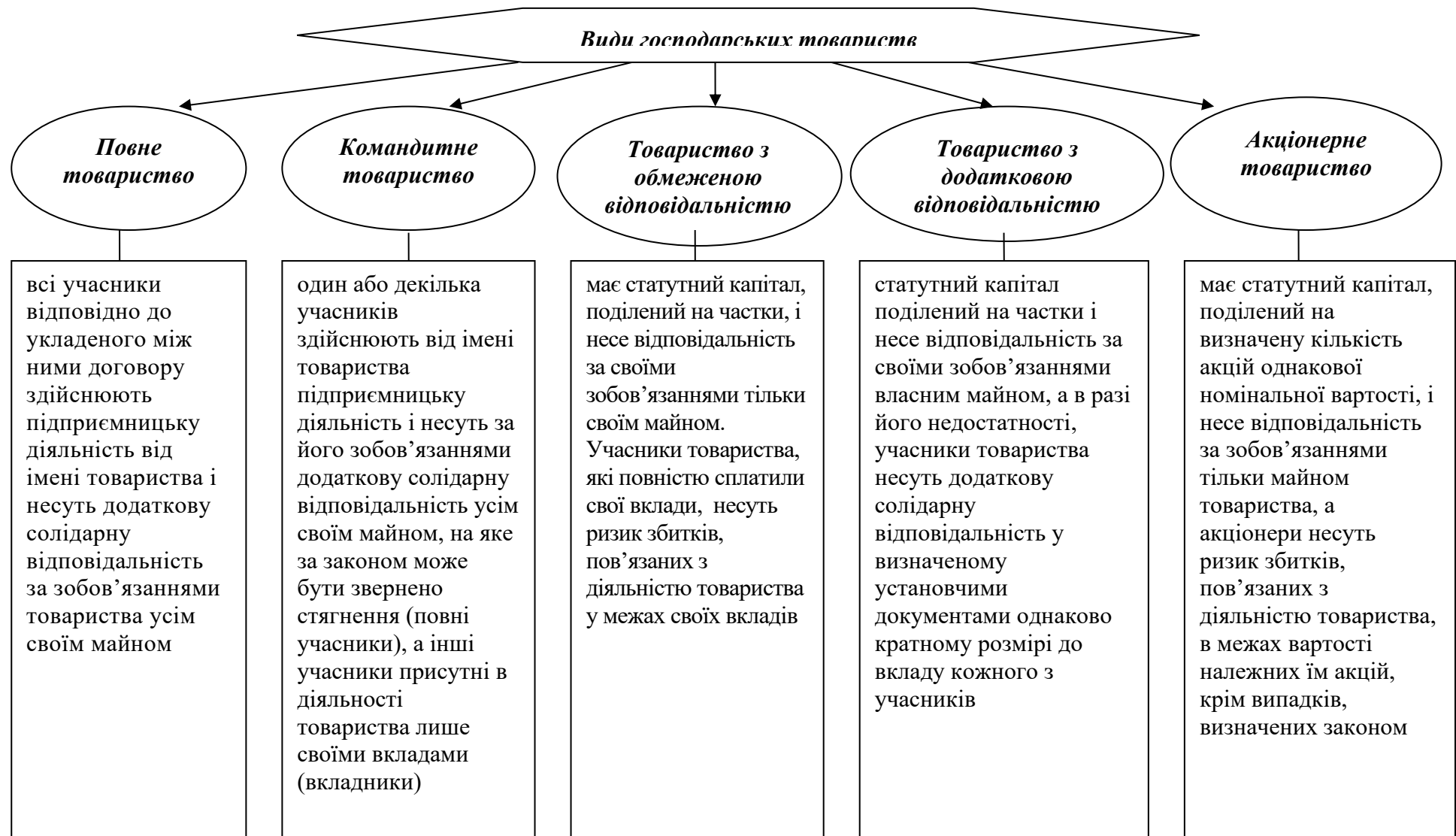

Рис. 1.4.2. Види господарських товариств

1.5. Об'єднання юридичних осіб.

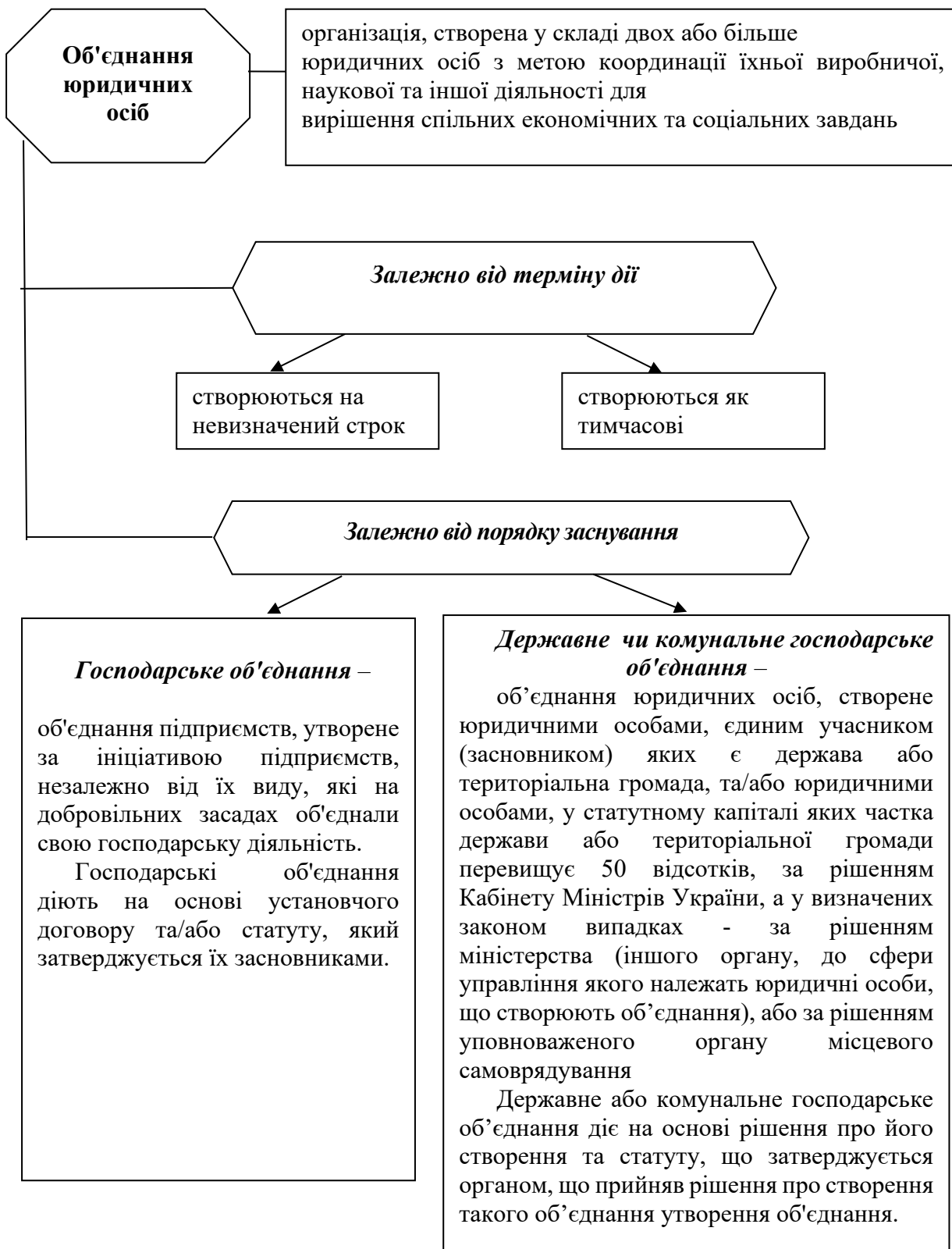

Рис. 1.5.1. Сутність та класифікація об'єднань юридичних осіб

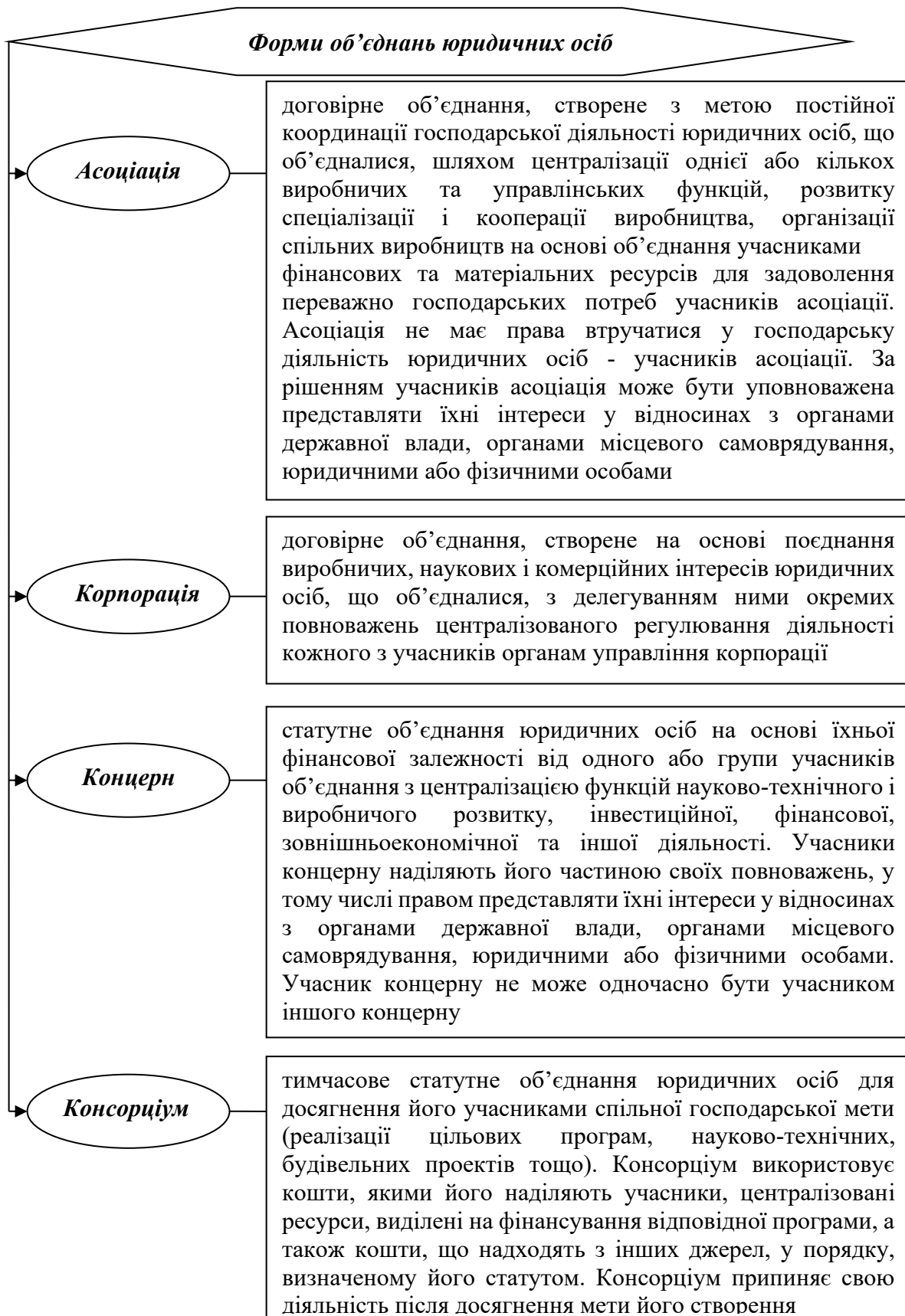

Рис. 1.5.2. Форми об'єднань юридичних осіб

1.6. Особливості суб'єктів господарювання легкої промисловості

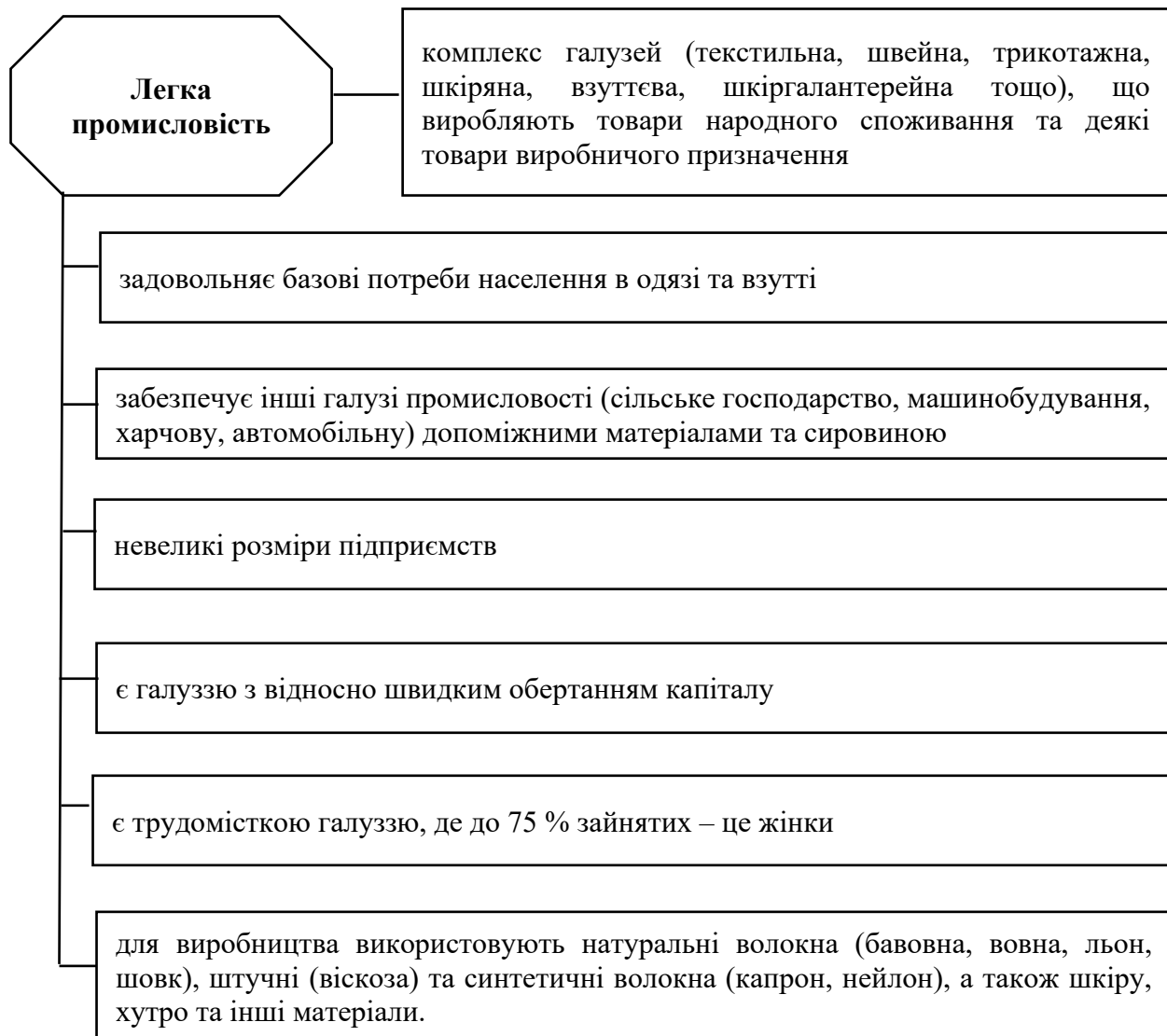

Рис. 1.6.1. Характеристика легкої промисловості

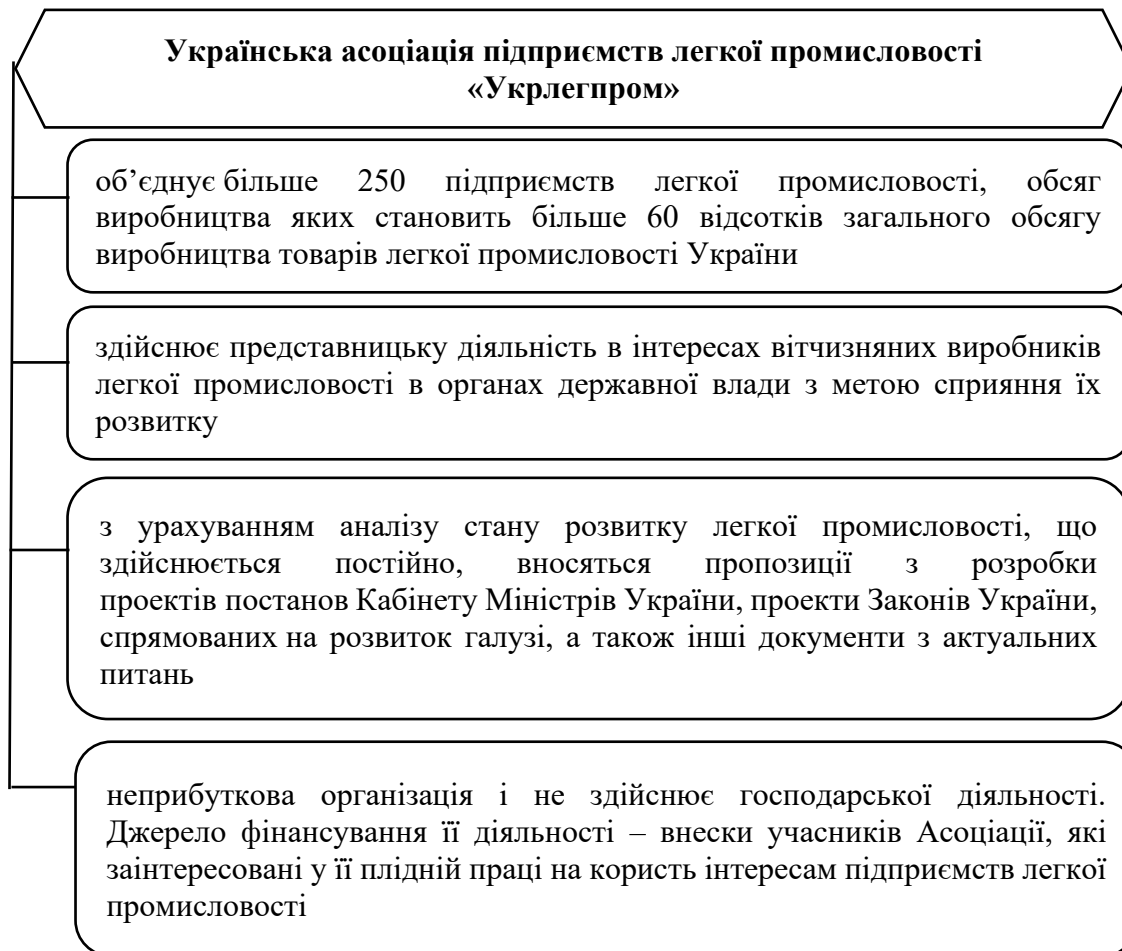

Рис. 1.6.2. Характеристика Української асоціації підприємств легкої промисловості

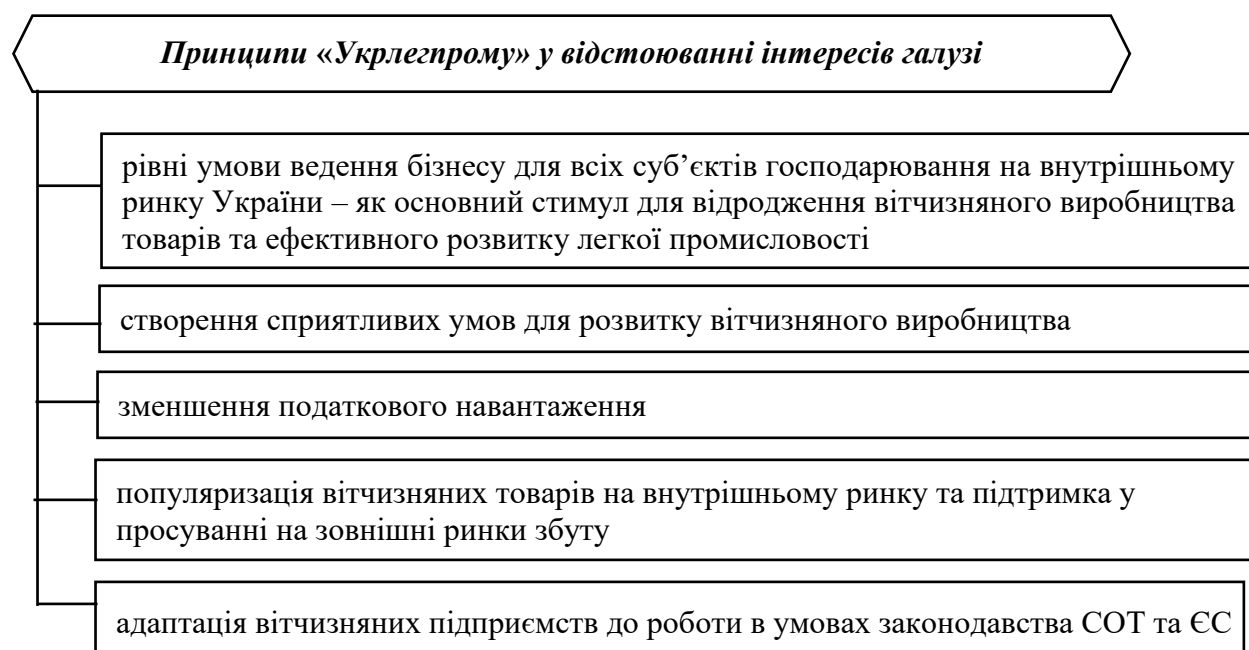

Рис. 1.6.3. Принципи діяльності «Укрлегпрому»

ЛІТЕРАТУРА: [1,с.9-36], [2, с.10-114], [3, с.21-46], [4,с.4-9], [5,с.9-33], [22], [16], [24], [25], [26], [27], [33]

Тема 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА. ТОВАРНА ТА ЦІНОВА ПОЛІТИКА

1. Маркетингові дослідження як основа успішної комерційної діяльності.
2. Мікро та мікросередовище суб'єкта господарювання.
3. Товарна політика підприємства.
4. Асортимент підприємства.
5. Сутність ціни та види цін.
6. Цінова політика підприємства.

1. Маркетингові дослідження як основа успішної комерційної діяльності

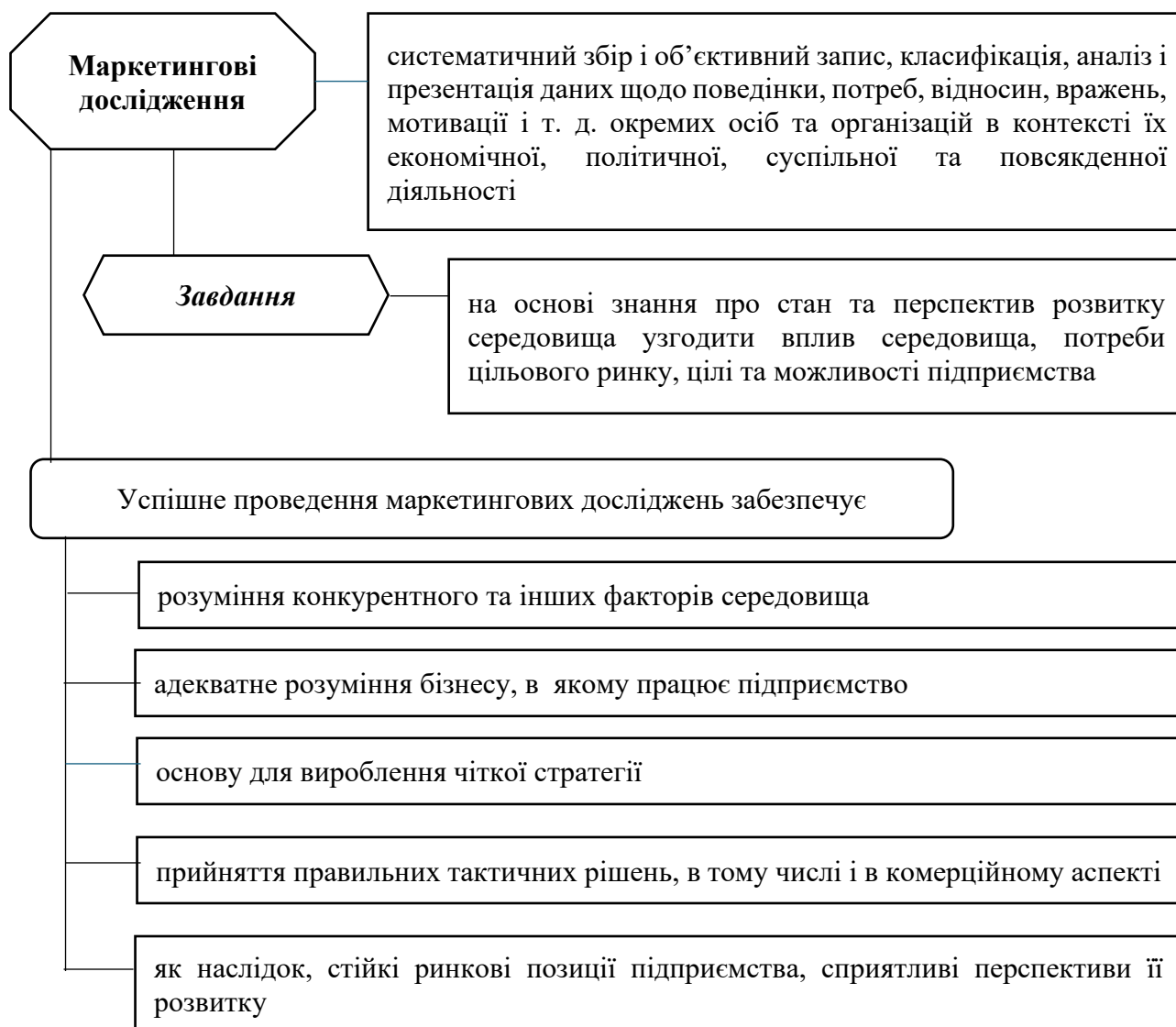

Рис 2.1.1. Сутність і значимість маркетингових досліджень

2. Мікро- та макросередовище суб'єкта господарювання

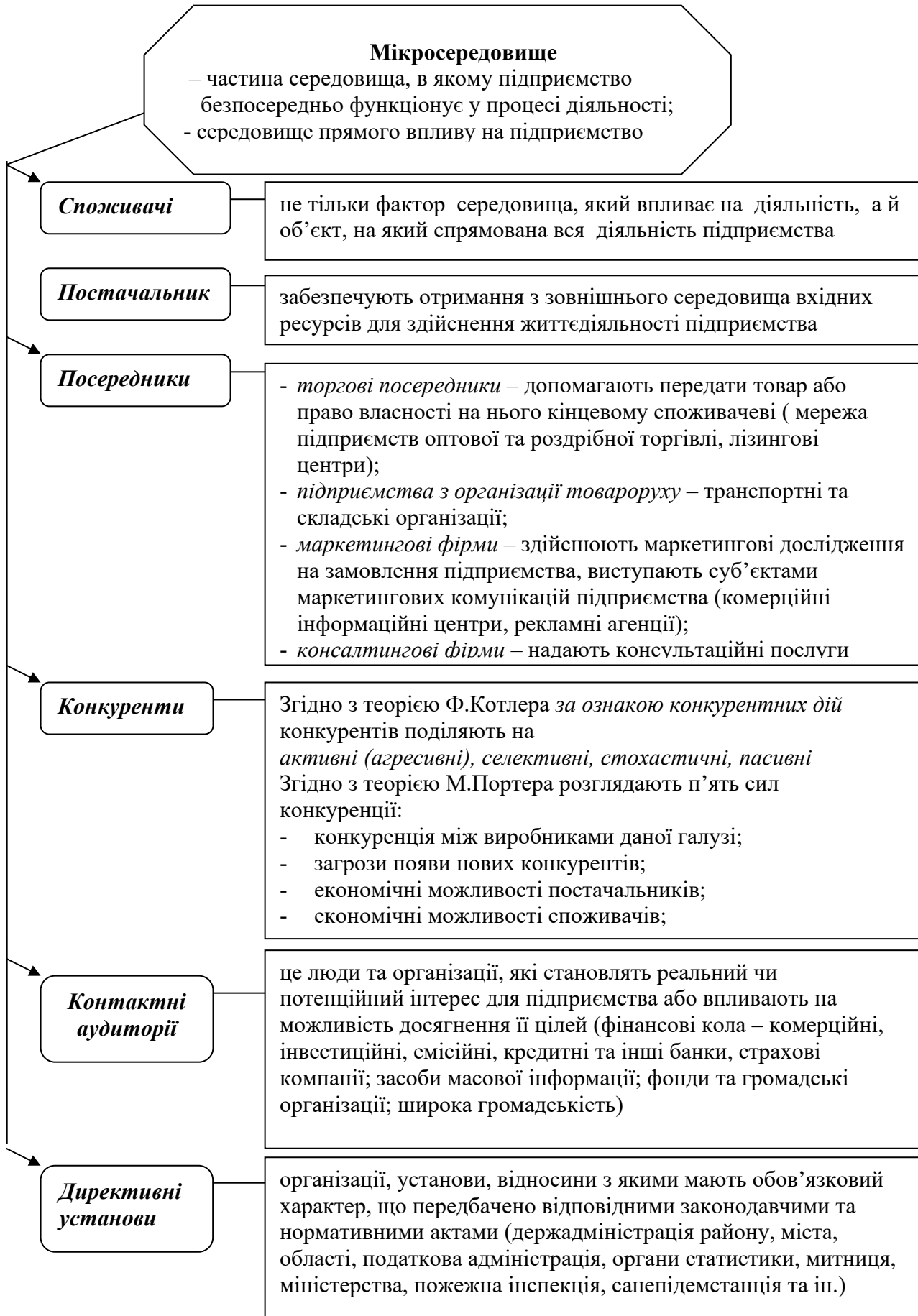

Рис 2.2.1. Характеристика мікросередовища підприємства

Рис 2.2.2 Характеристика макросередовища підприємства

3. Товарна політика підприємства

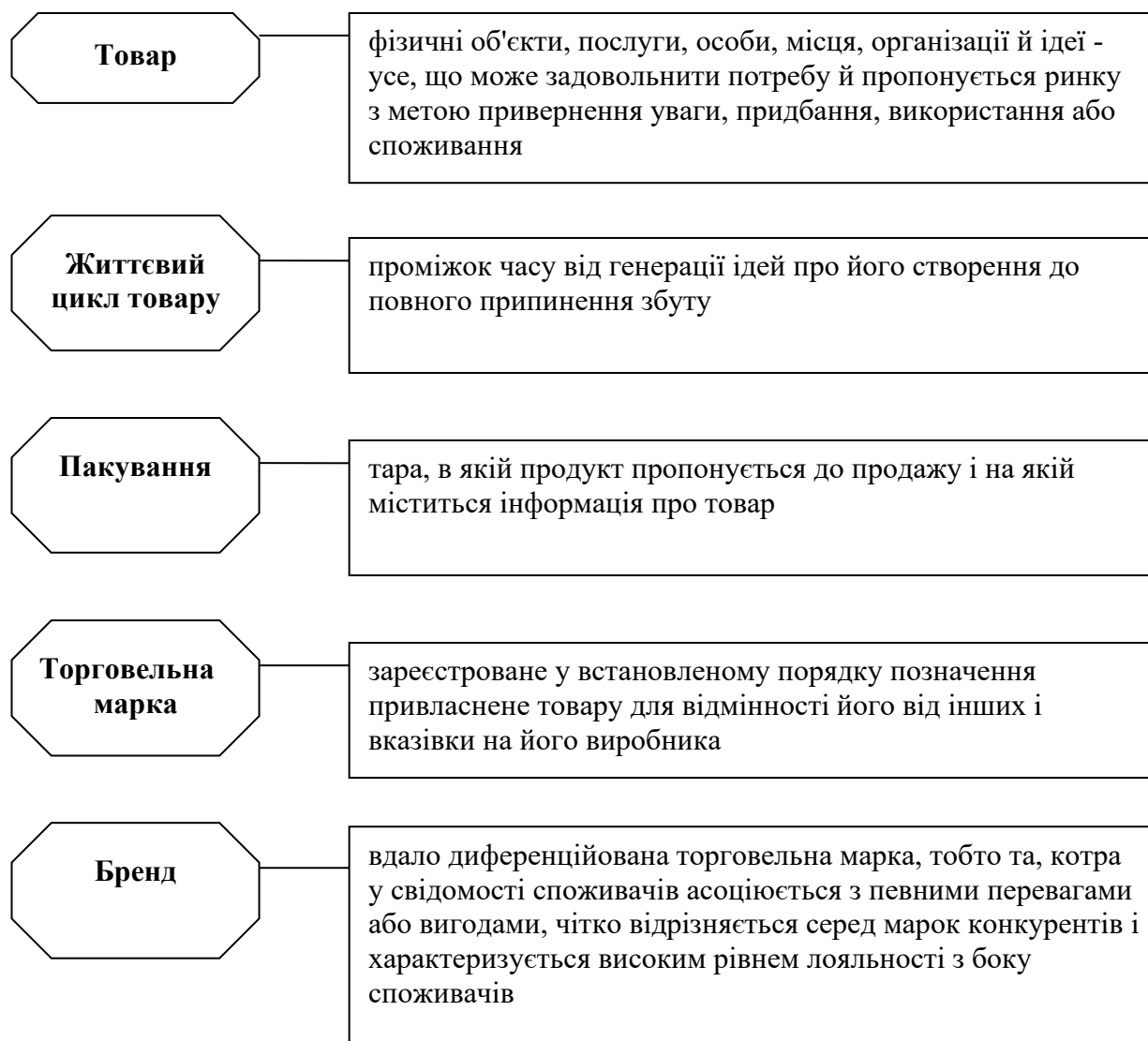
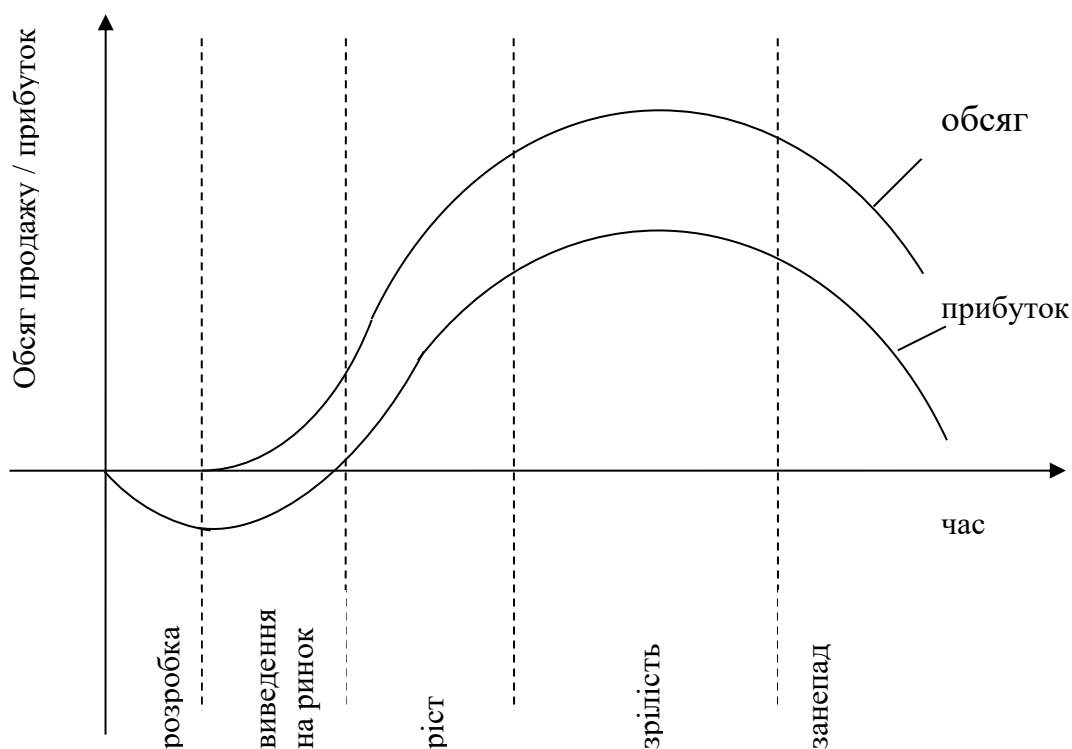

Рис. 2.3.1. Основні категорії товарної політики

Етапи життєвого циклу товару

Рис 2.3.2. Життєвий цикл товару

Таблиця 2.3.1.

Характеристика етапів життєвого циклу товару

Назва етапу	Характеристика
Розробка	Маркетингові дослідження, технічні дослідження й дослідно-конструкторські розробки
Виведення на ринок	Надходження товару в продаж. Період повільного росту збуту. У зв'язку з великими витратами прибутку фактично немає. Споживачі – новатори, молоді, з високим рівнем доходу. Мета – забезпечення беззбитковості. Завдання – проінформувати про товар.
Ріст	Швидко зростаючий ринок. Зростання прибутку. Відповідна реакція конкурентів. Товар удосконалений. Споживачі - особи, які приймають нове; молоді й середнього віку; з високими й середніми доходами. Мета - максимальний обсяг прибутку. Завдання - проникнення вглиб ринку
Зрілість	Стабілізація. Ріст продажів, але усе більше повільними темпами, потім припинення й скорочення. Покупці вибирають марку товару. Велика кількість конкурентів. Ціна низька. Прибуток починає падати. Товар диференційований. Мета - прибуток за рахунок скорочення витрат. Завдання - відстоювання своєї частки ринку й захоплення частки ринку слабких конкурентів
Занепад	Ринок скорочується. Виникає надлишок потужності. З'являються товари-замінники, прибуток падає. Мета – забезпечення беззбитковості. Завдання - апробація можливості відмови від виробництва товару, пошук використання наявного іміджу

4. Асортимент підприємства

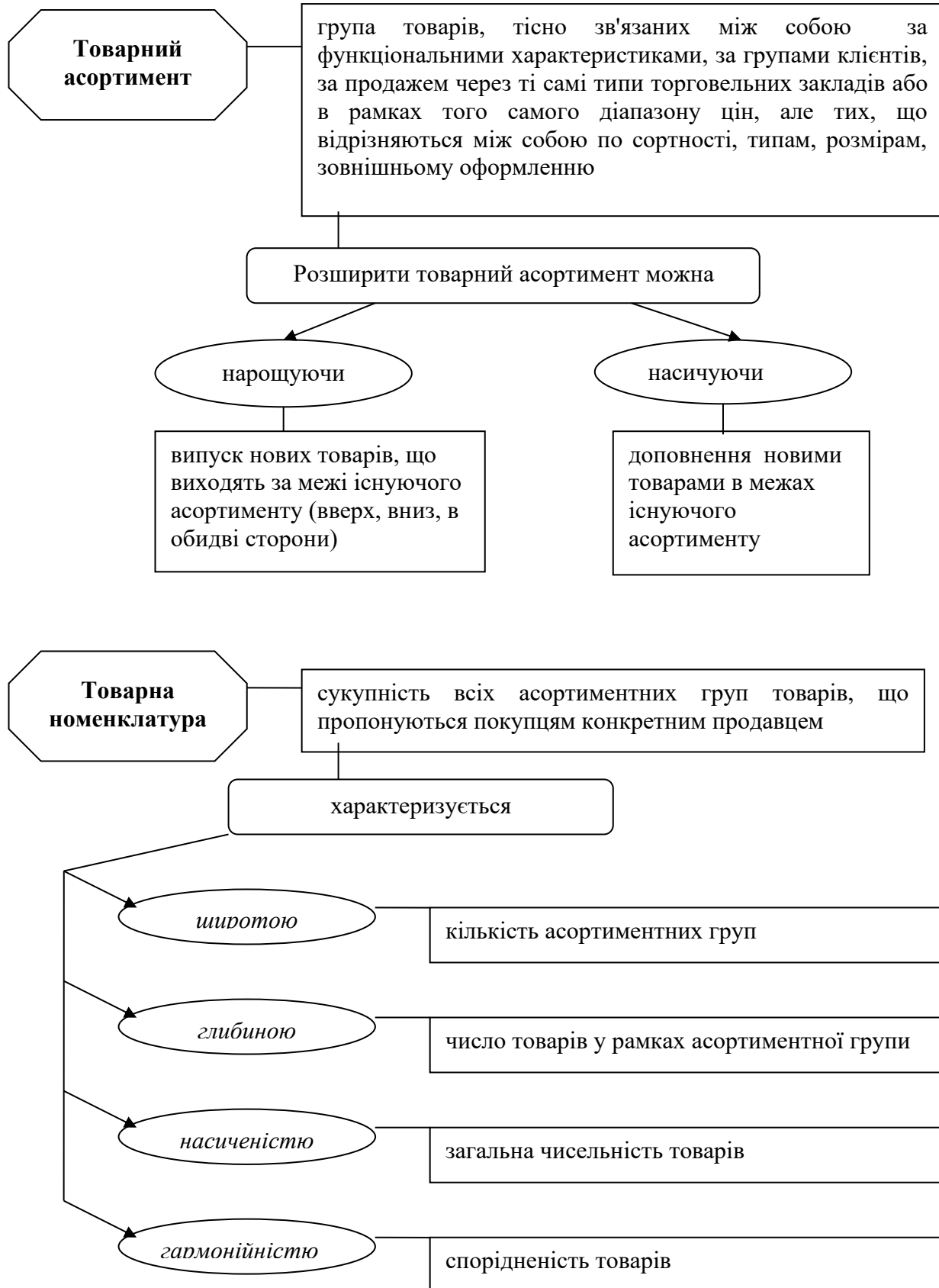

Рис. 2.4.1. Характеристика товарного асортименту та номенклатури

5. Сутність ціни та види цін

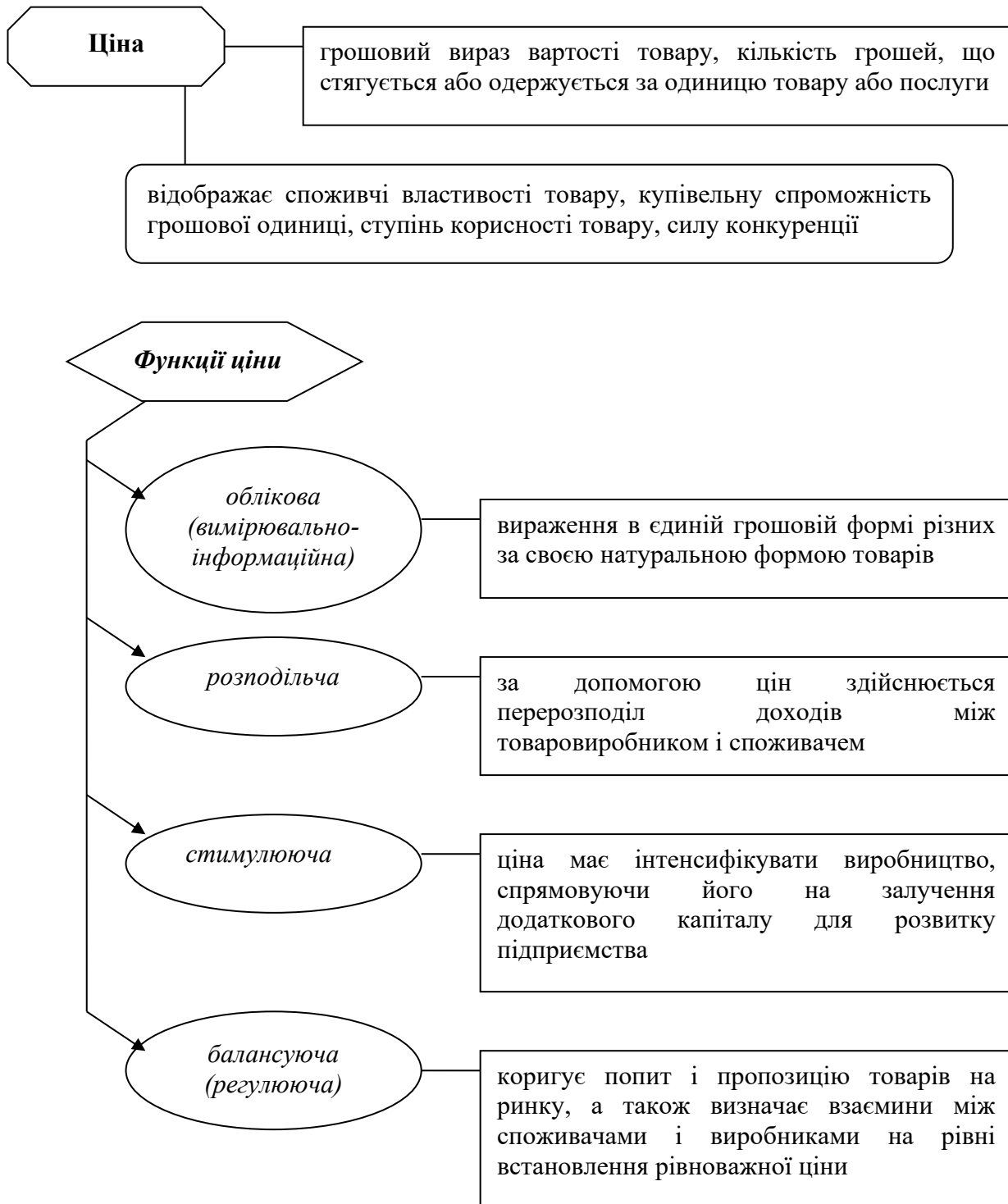

Рис. 2.5.1. Сутність та функції ціни

Попит, як правило, визначає максимальну ціну, яку підприємство може запросити на свій товар. Мінімальна ціна товару визначається витратами на його виробництво

Рис. 2.5.2. Ціноутворюючі фактори

Роздрібна ціна									
Відпускна ціна посередника						Торговельна надбавка			
Відпускна ціна виробника		Посередницька надбавка				Витрати роздрібної торгівлі	Прибуток торгівлі	Податок на додану вартість	
Ціна виробника продукції		Акцизний податок	Податок на додану вартість	Витрати посередника	Прибуток посередника				Податок на додану вартість
Собівартість	Прибуток								

Рис. 2.5.3. Формування ціни товарів внутрішніх виробників

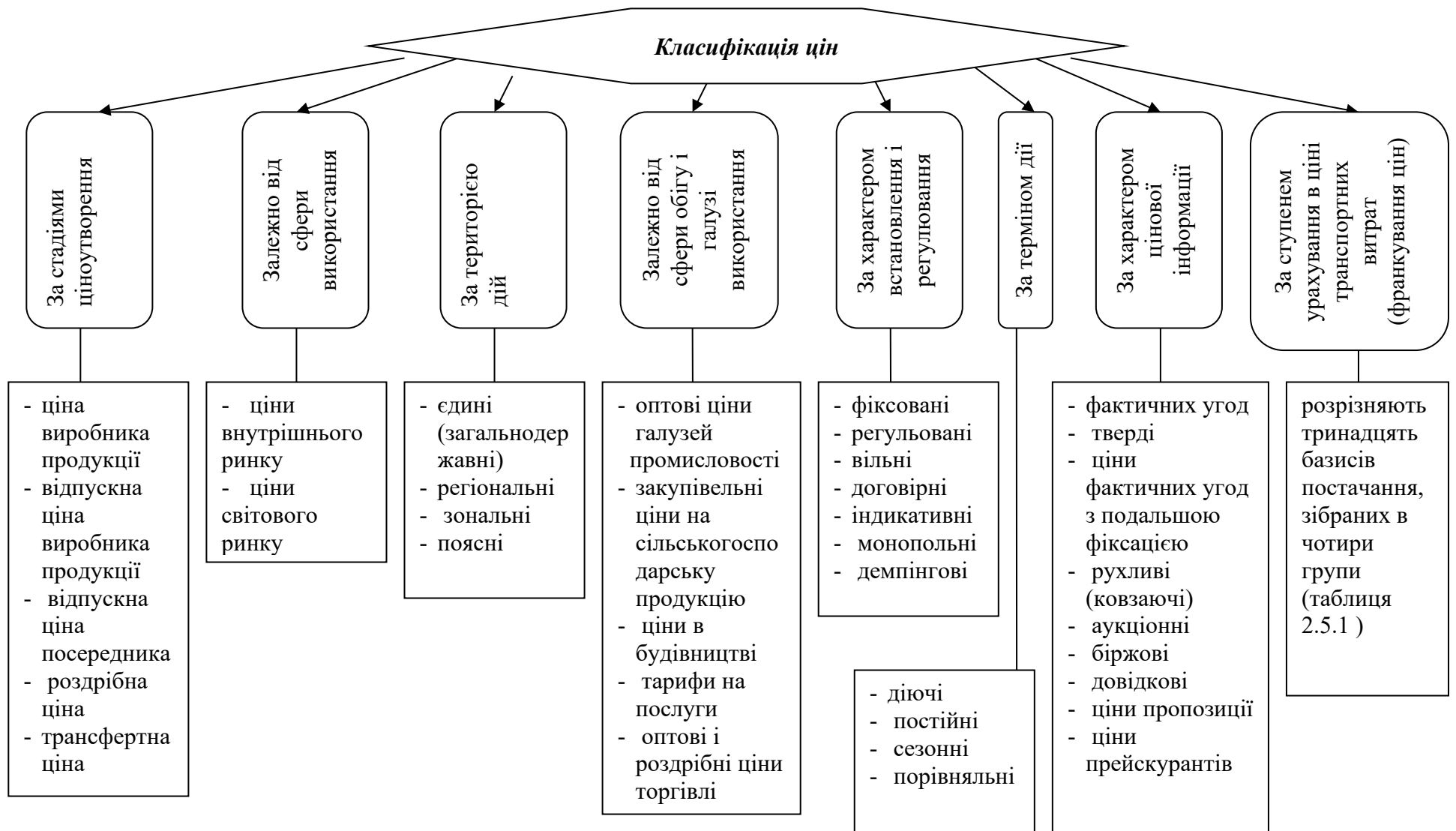

Рис. 2.5.4. Класифікація цін

Таблиця 2.5.1

Види цін та їх характеристика

Види цін	Характеристика
<i>Оптова ціна</i>	ціна, за якою підприємство реалізує вироблену продукцію іншим підприємствам або збутовим організаціям
<i>Роздрібна ціна</i>	ціна, за якою торгівельні організації реалізують продукцію населенню
<i>Трансфертна ціна</i>	ціна, за якою продукція реалізується всередині підприємства між цехами або між підприємствами всередині великих фірм (їх об'єднань)
<i>Закупівельна ціна</i>	ціна, за якою сільськогосподарські виробники реалізують власну продукцію державі, фірмам, промисловим підприємствам для подальшої переробки
<i>Ціни в будівництві</i>	ціна, за якою сплачується продукція будівництва (будівлі, споруди)
<i>Тарифи на послуги</i>	розмір оплати послуг у сфері транспортних послуг (перевезень вантажів, пасажирів), побутового обслуговування, банків і зв'язку, юридичних послуг та ін.
<i>Ціни внутрішнього ринку</i>	ціни, що встановлюються на експортні і імпорتنі товари, які реалізуються на внутрішньому ринку країни. Базою для рівня таких цін виступає рівень цін на національному ринку
<i>Ціни світового ринку</i>	ціни (тарифи), за якими здійснюються операції на світовому ринку і які є основою зовнішньоторговельних цін
<i>Єдині ціни</i>	ціни, які встановлюються державними органами на окремі товари і послуги на всій території держави
<i>Регіональні ціни</i>	ціни, які встановлюються місцевими органами влади на окремі товари, роботи, послуги
<i>Зональні ціни</i>	ціни, які встановлюються на продукцію добувних галузей промисловості із врахуванням різного рівня собівартості добування в тих чи інших природно-географічних умовах
<i>Поясні ціни</i>	ціни, які встановлюються за районами (поясами) споживання продукції з урахуванням місця її виробництва та затрат на транспортування в інші райони
<i>Фіксована ціна</i>	ціна, яка встановлюється державою на певному рівні на обмежене коло товарів та послуг
<i>Регульована ціна</i>	ціна, яка обмежується державою за допомогою таких методів, як фіксація цін, обмеження рівня рентабельності, обмеження націнок
<i>Вільна ціна</i>	ціна, яка встановлюється ринком під впливом ринкової кон'юнктури
<i>Договірна ціна</i>	ціна, яка встановлюється у договорі між продавцем та покупцем за згодою сторін

Продовження табл. 2.5.1

Види цін	Характеристика
<i>Індикативна ціна</i>	є мінімально допустима контрактна ціна на товари походженням з України, яка відповідає ціні, що склалася або складається на відповідний товар на ринку експорту або імпорту на момент здійснення експортної операції з урахуванням умов постачання та умов здійснення розрахунків, обумовлених відповідно до законодавства України
<i>Монопольна ціна</i>	ціна, що встановлюється виробниками або реалізаторами, які є монополістами і займають найбільший сегмент ринку. Як правило, ці ціни можуть бути завищені, тому їх величину регулює антимонопольний комітет України
<i>Демпінгова ціна</i>	штучно занижена ціна продажу товарів (в окремих випадках є нижчою за собівартість), які застосовується як засіб для витіснення конкурентів з ринку і збільшення обсягу власного продажу
<i>Ціни фактичних угод</i>	ціни, що виражають окремі фактичні комерційні операції
<i>Тверда ціна</i>	ціна, яка встановлюється в контракті та не підлягає змінам
<i>Ковзаюча ціна</i>	ціна, яка встановлюється в момент виконання контракту шляхом перегляду договірної ціни з урахуванням змін в виробництві в період виконання тривалого термінового контракту (велике промислове обладнання, будівельні об'єкти, суднобудування і ін.)
<i>Аукціонна ціна</i>	ціна, що склалася під час реалізації товарів на аукціонах у процесі зміни початкової (відправної) ціни, оголошеної аукціоністом, у бік підвищення або зниження
<i>Біржова ціна</i>	ціна, що встановлюються згідно біржових правил з їх наступною публікацією в біржових бюлетенях
<i>Довідкова ціна</i>	ціна товару у внутрішній оптовій чи зовнішній торгівлі промислово розвинутих країн, що публікується в різних виданнях. Довідкова ціна відіграє роль відправного пункту, з якого починається процес узгодження ціни при укладанні угоди
<i>Ціни пропозиції</i>	початковий рівень ціни товару, запропонований продавцем
<i>Прейскурантна ціна</i>	ціна, що вноситься до спеціальних збірників – прейскурантів, які є офіційними документами. Вони підтверджують рівень цін та умови їх використання. Такі ціни належать до регульованих і використовуються тоді, коли виробник (як правило, держава) посідає монопольне становище на ринку, а продукція має особливо важливе значення для економіки країни

Таблиця 2.5.2

**Класифікація цін
відповідно до ступеня урахування транспортних витрат**

Перевезення не оплачене (продавець передає товар покупцю на своїй території)	
Група Е	EXW Відправлення Франко-завод (... назва місця)
Основне перевезення не оплачене (продавець зобов'язаний доставити товар перевізнику, визначеному покупцем)	
Група F	FCA Франко-перевізник (... назва місця призначення)
	FAS Франко уздовж борта судна (... назва порту відвантаження)
	FOB Франко-борт (... назва порту відвантаження)
Основне перевезення оплачене (продавець повинен укласти контракт на перевезення без прийняття на себе ризиків втрати або ушкодження товару або додаткових витрат внаслідок подій, що мають місце після відвантаження і відправлення)	
Група C	CFR Вартість і фрахт (... назва порту призначення)
	CIF Вартість, страхування і фрахт (... назва порту призначення)
	CPT Фрахт / перевезення оплачені до (... назва місця призначення)
	CIP Фрахт / перевезення і страхування оплачені до (... назва місця призначення)
Прибуття, перевезення оплачене (продавець повинен нести всі витрати і ризики, необхідні для доставки товару в країну призначення)	
Група D	DAF Постачання до кордону (... назва місця доставки)
	DES Постачання із судна (... назва порту призначення)
	DEQ Постачання з пристані (... назва порту призначення)
	DDU Постачання без оплати мита (... назва місця призначення)
	DDP Постачання з оплатою мита (... назва місця призначення)

6. Цінова політика підприємства

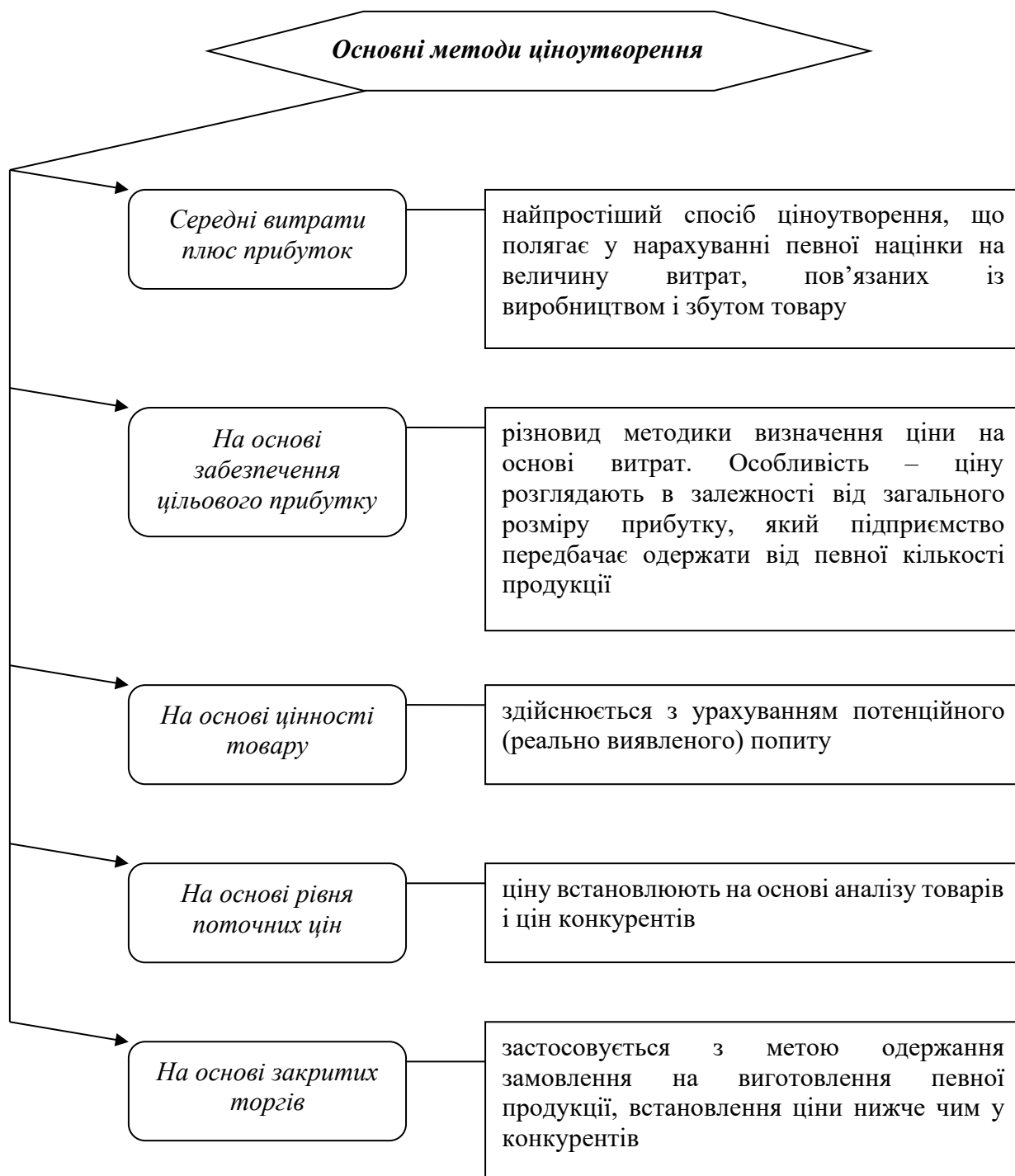

Рис.2.6.1. Основні методи ціноутворення

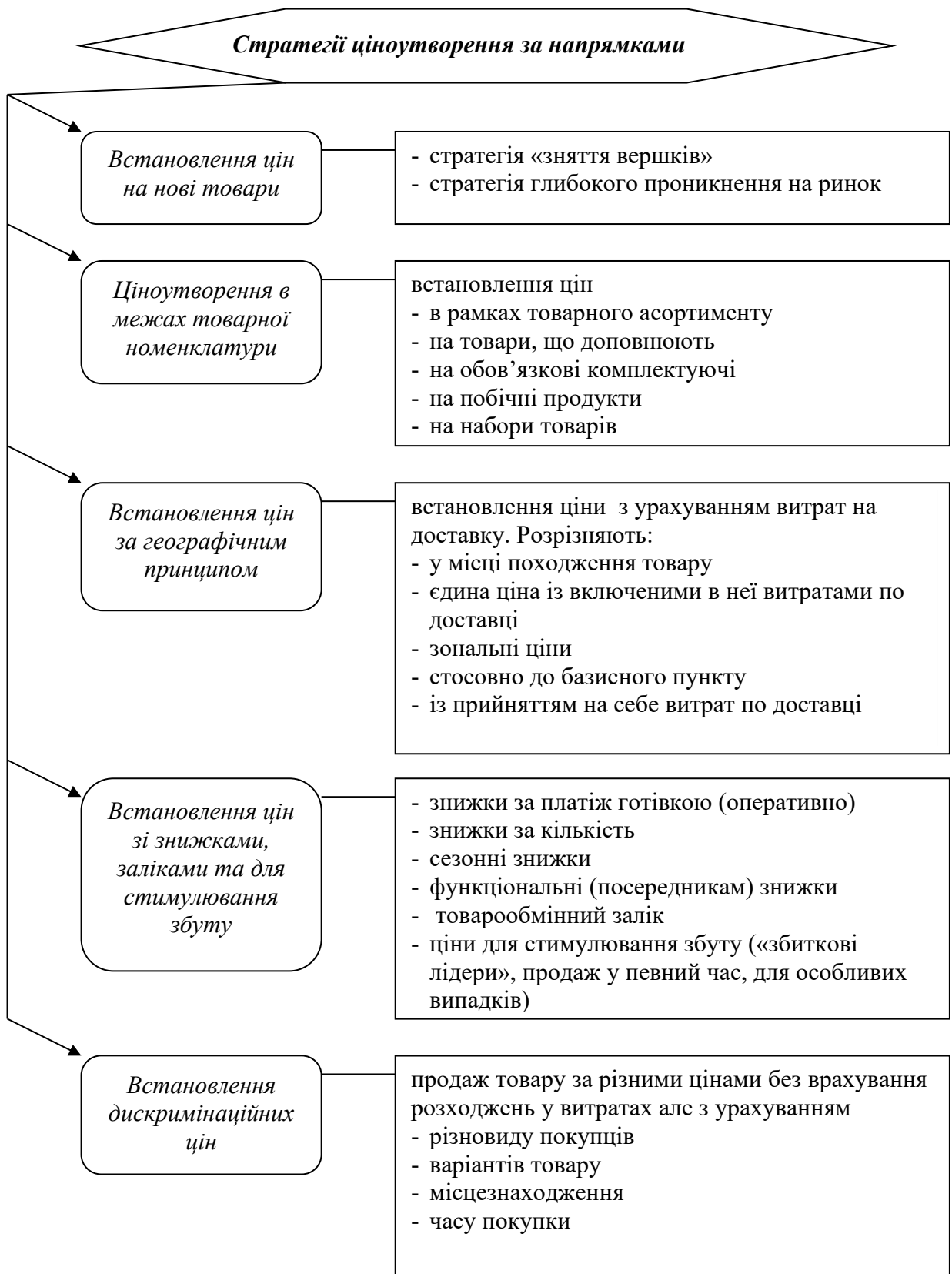

Рис.2.6.2. Різновиди стратегій ціноутворення

ЛІТЕРАТУРА : [1, с. 27-29, 80-97], [2, с. 112-118], [3, с. 60-89, 363-369, 447-477], [4, с. 286-289, 340-344], [5, с. 38-62]

Тема 3. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА ВИРОБНИЦТВА

1. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва.
2. Виробнича потужність.
3. Сутність, класифікація і структура основних засобів
4. Методи оцінки основних засобів
5. Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів.
6. Система показників та шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

1. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва.

Рис. 3.1.1. Сутність та складові техніко-технологічної бази виробництва

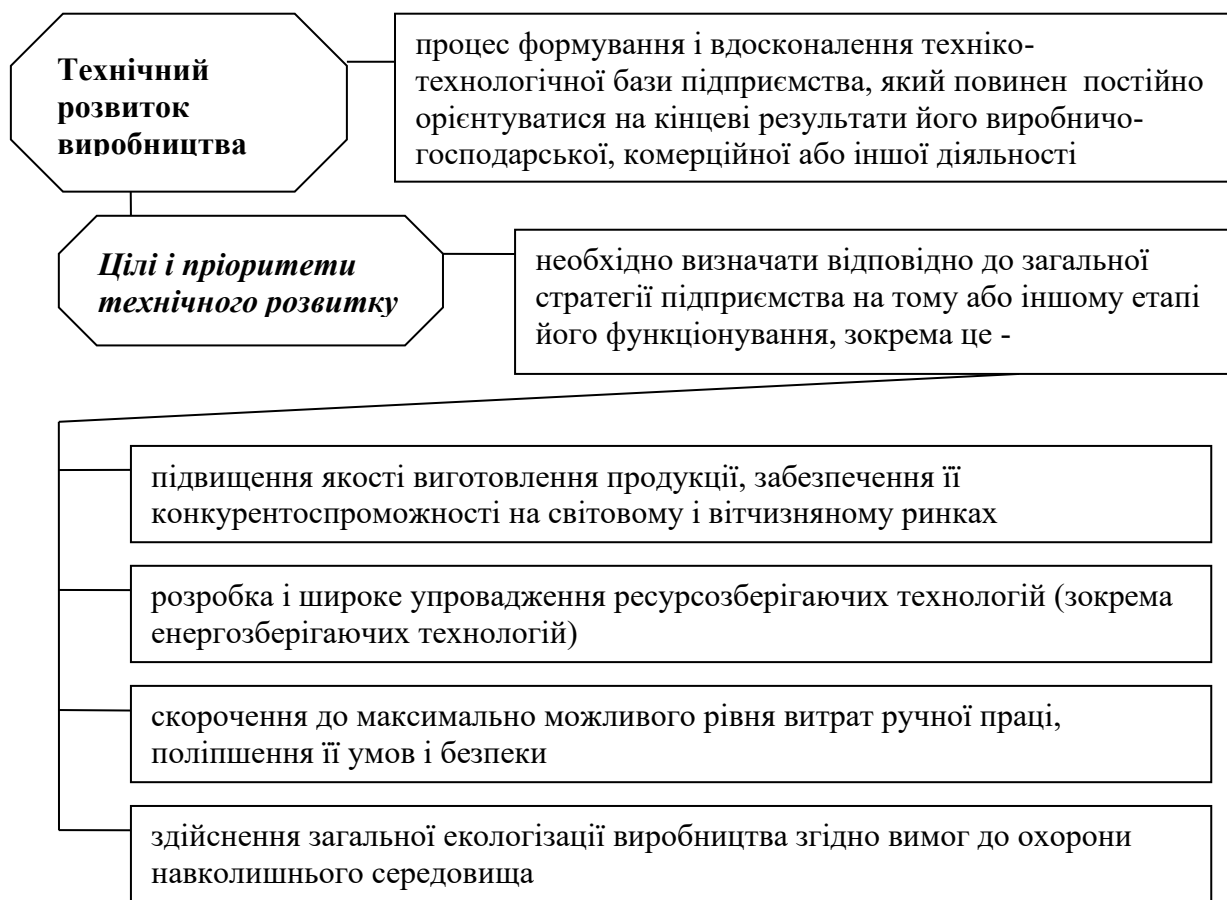

Рис. 3.1.2. Сутність, цілі та пріоритети технічного розвитку

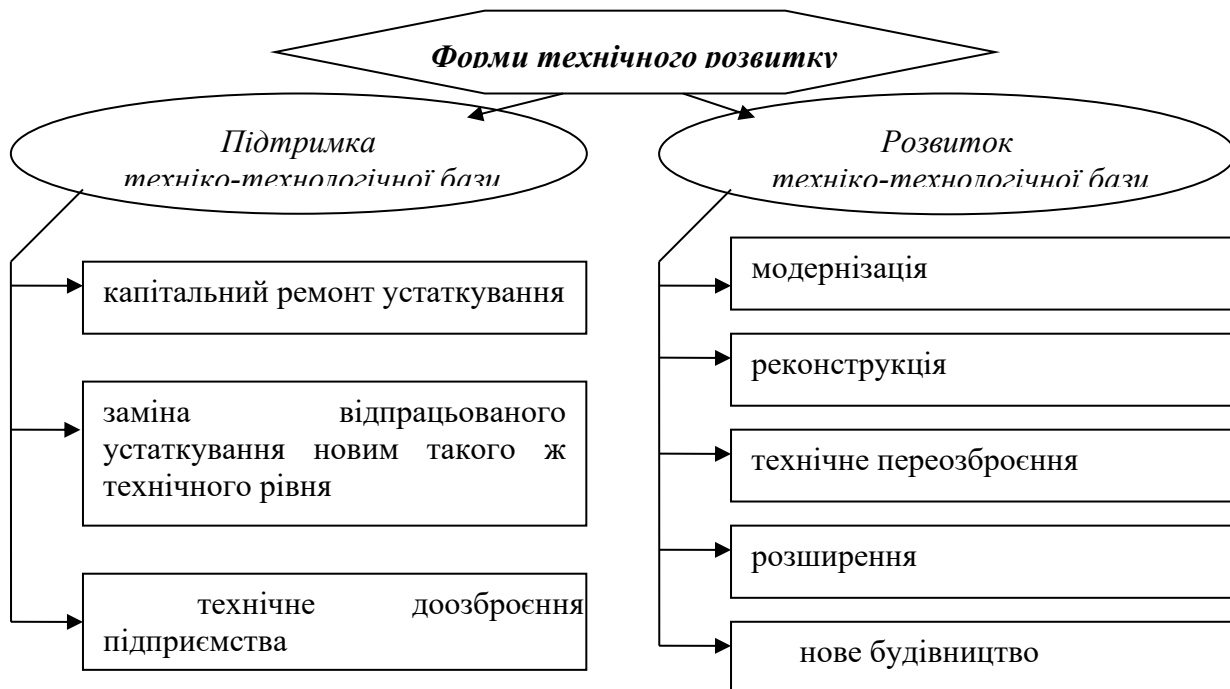

Рис. 3.1.3. Форми технічного розвитку

Рис. 3.1.4. Основні показники техніко-технологічного рівня підприємства

2. Виробнича потужність підприємства

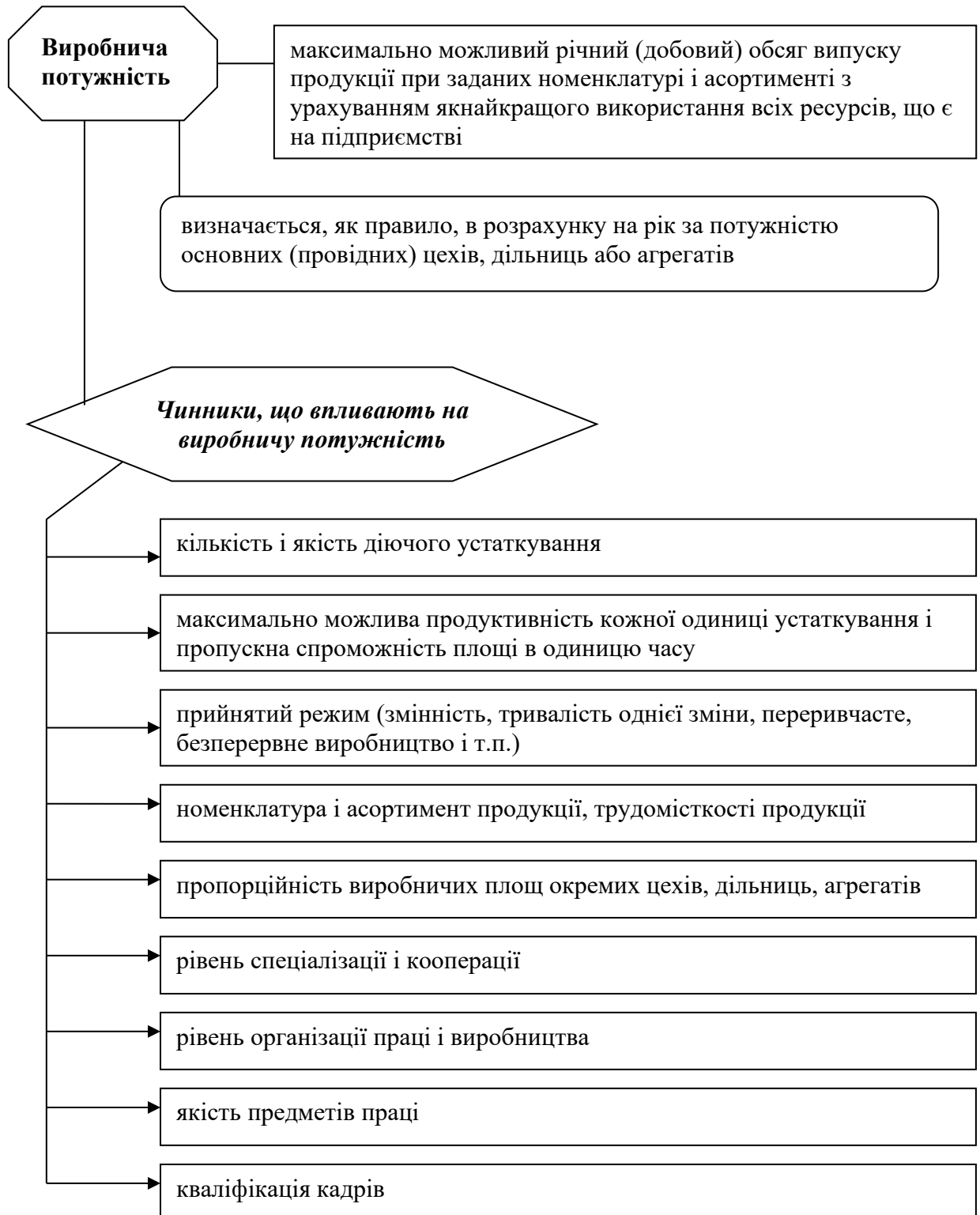

Рис. 3.2.1. Сутність та чинники, що впливають на виробничу потужність підприємства

Рис. 3.2.2. Види виробничої потужності підприємства

Розрахунок виробничої потужності підприємств різних галузей має свої особливості, які повинні враховуватися у кожному конкретному випадку.

У загальному вигляді виробнича потужність (ПТ) підприємства (підрозділу) може бути визначена за формулами:

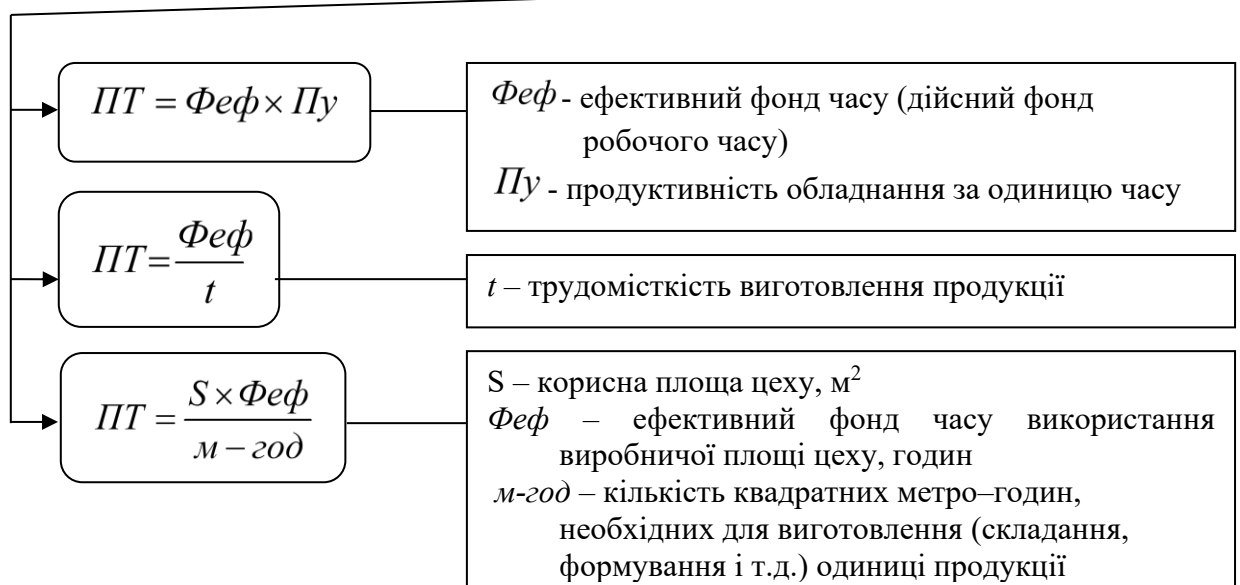

Рис. 3.2.3. Розрахунок виробничої потужності

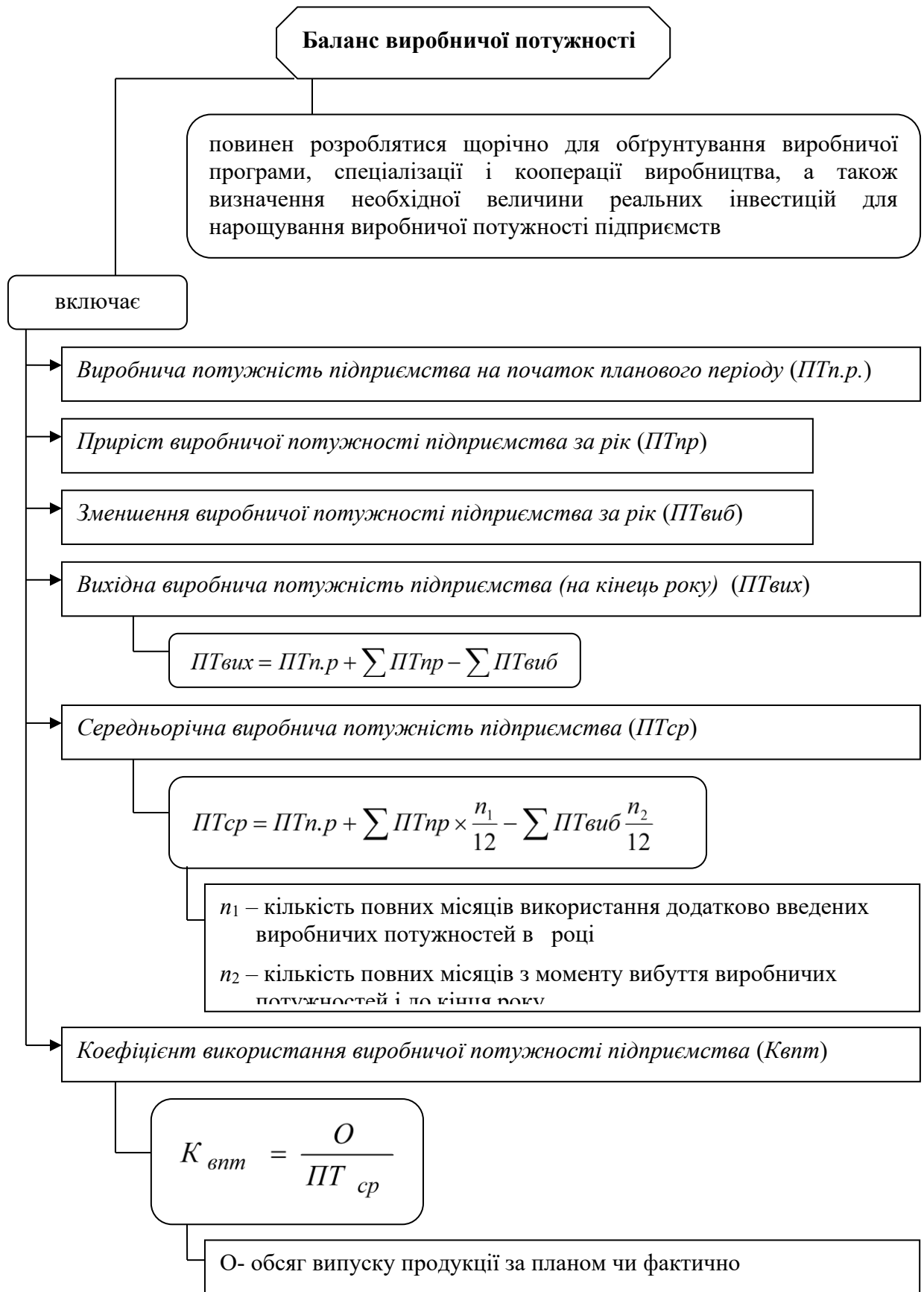

Рис. 3.2.4. Баланс виробничої потужності

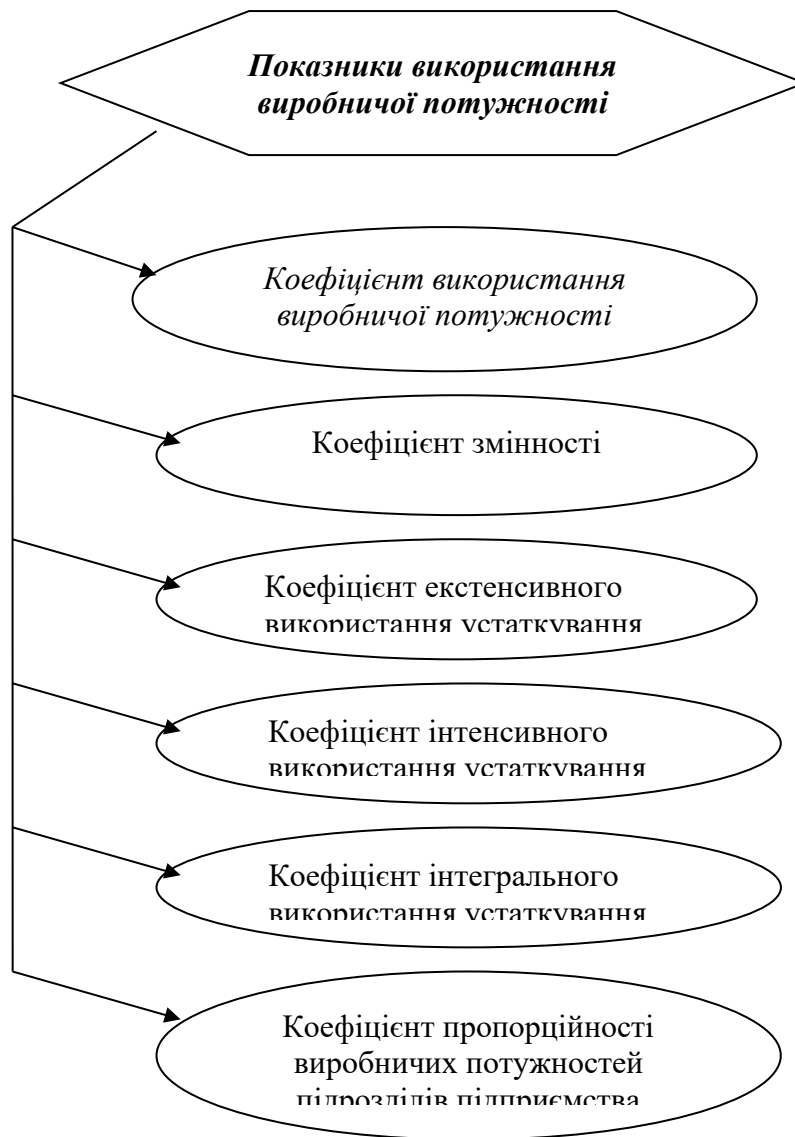

Рис. 3.2.5. Показники використання виробничої потужності

3. Сутність, класифікація і структура основних засобів

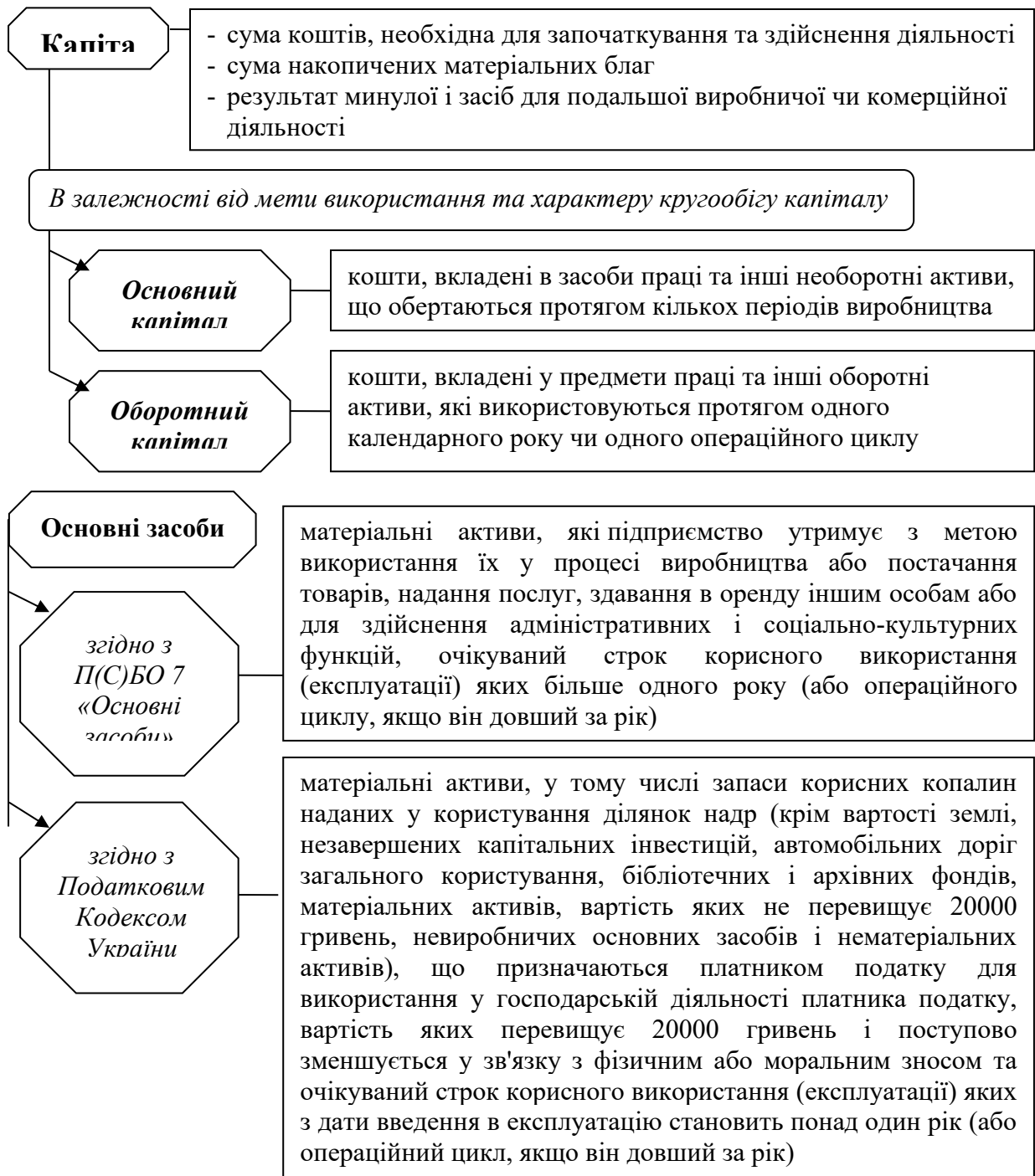

Рис.3.3.1. Сутність основного капіталу та основних засобів

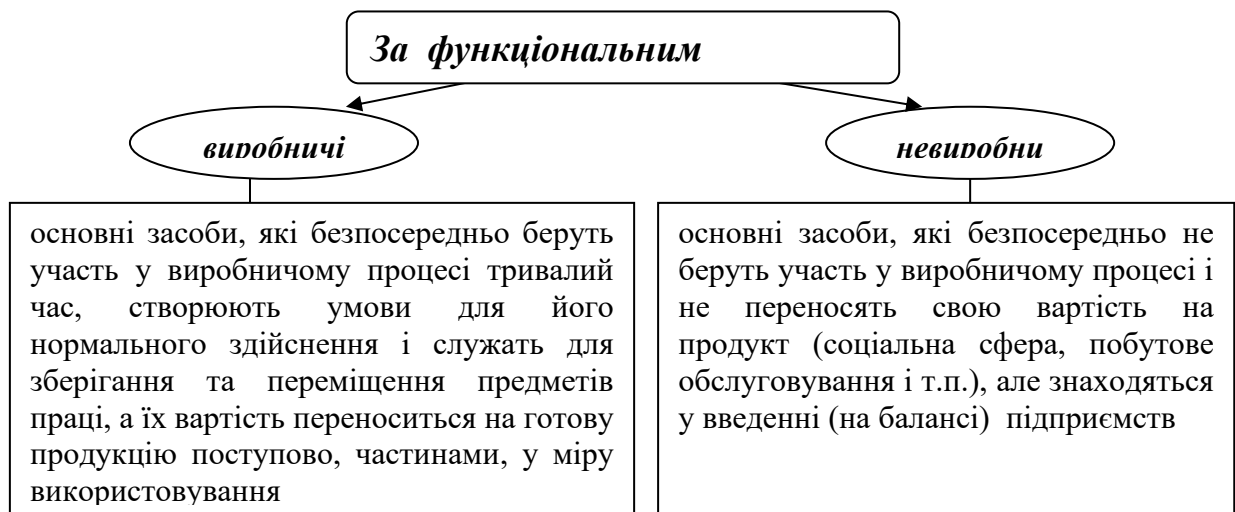

Рис.3.3.2. Класифікація основних засобів за функціональним призначенням

Рис.3.3.3. Класифікація основних виробничих засобів за речовинно-натуральним складом

Рис.3.3.4. Класифікація основних засобів за приналежністю

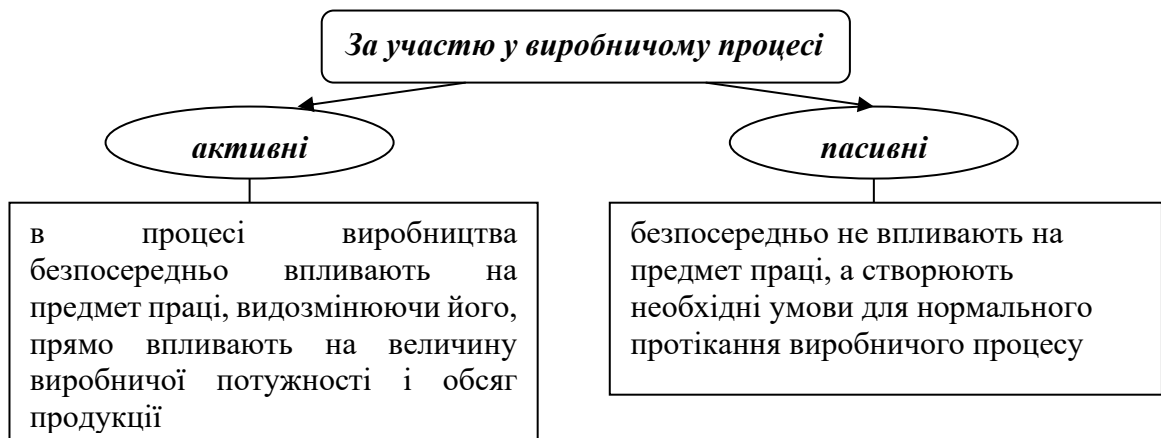

Рис.3.3.5. Класифікація основних засобів за участю у виробничому процесі

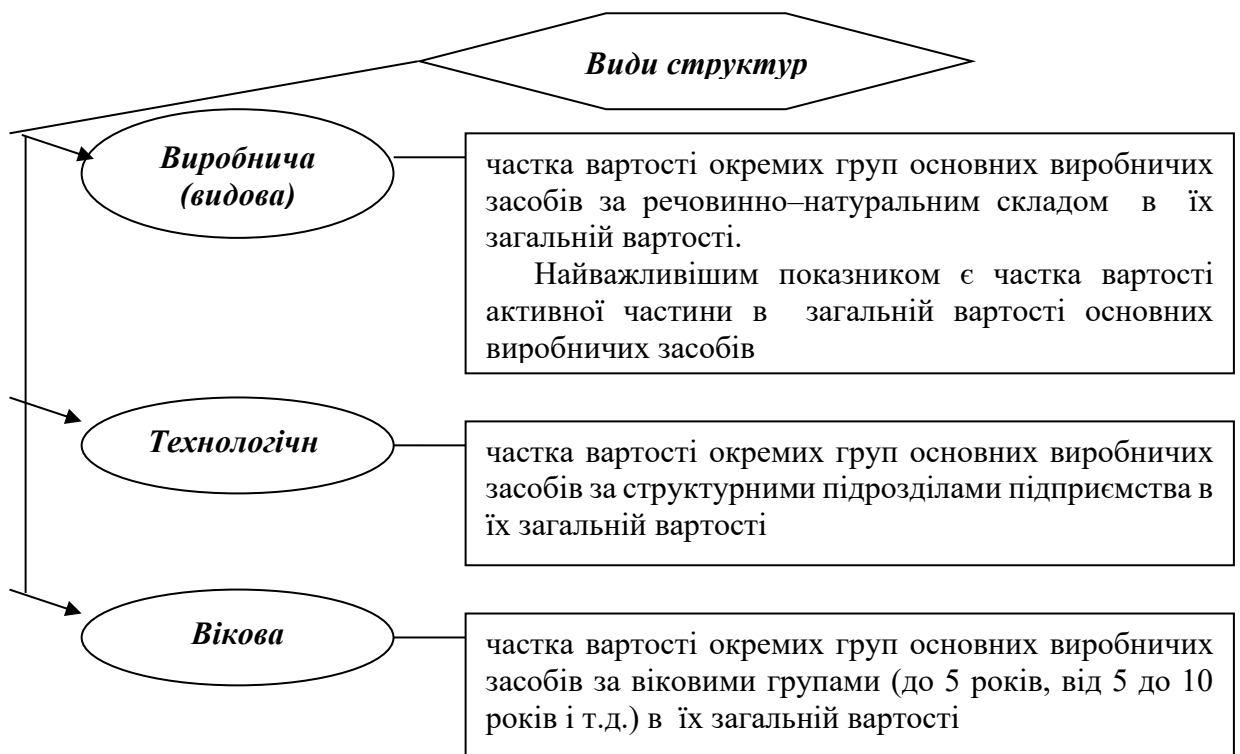

Рис.3.3.6. Структура основних виробничих засобів

4.Методи оцінки основних засобів

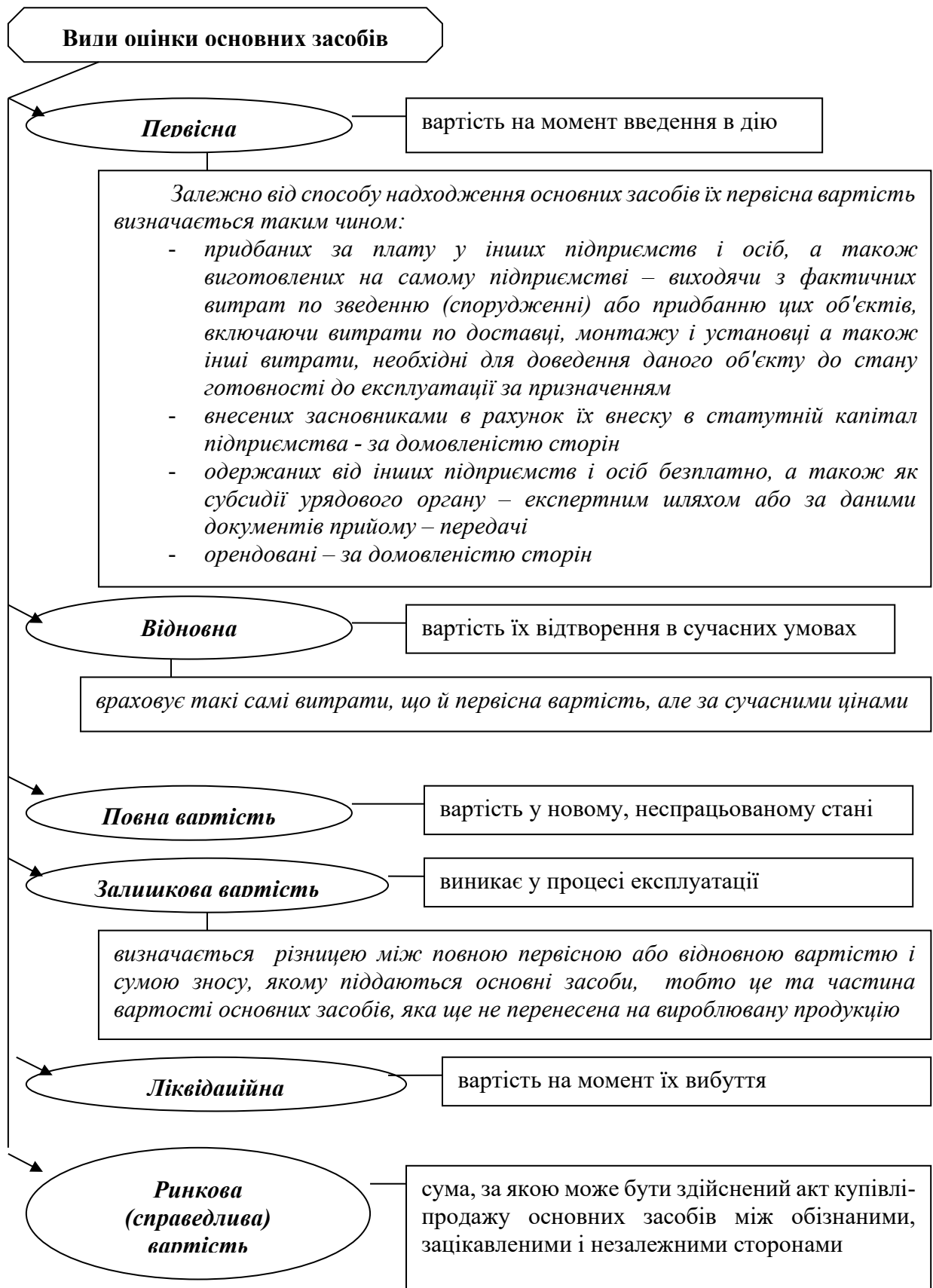

Рис.3.4.1. Методи оцінки основних засобів

Середньорічна вартість основних засобів (ОЗс.р)

$$ОЗс.р = ОЗн.р + \sum ОЗвв \times \frac{n_1}{12} - \sum ОЗвив \times \frac{n_2}{12}$$

- $ОЗн.р$ – вартість основних засобів на початок року, грн.
- $ОЗвв$ – вартість основних засобів, що вводяться протягом року, грн.
- $ОЗвив$ – вартість виведених основних засобів протягом року, грн.
- n_1 – кількість місяців до кінця року, впродовж яких функціонуватимуть введені основні засоби
- n_2 – кількість місяців до кінця року з моменту вибуття з експлуатації основних засобів

Рис.3.4.2. Середньорічна вартість основних засобів

Переоцінка основних засобів

Платники податку всіх форм власності мають право проводити переоцінку об'єктів основних засобів, застосовуючи щорічну індексацію вартості основних засобів, що амортизується, та суми накопиченої амортизації на коефіцієнт індексації K_i , який визначається за формулою:

$$K_i = \frac{I_{a-1} - 10}{100}$$

- I_{a-1} – індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація

Якщо значення K_i не перевищує одиниці, індексація не проводиться.

Збільшення вартості об'єктів основних засобів, що амортизується, здійснюється станом на кінець року (дату балансу) за результатами якого проводиться переоцінка та використовується для розрахунку амортизації з

Рис.3.4.3. Переоцінка основних засобів

5.Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів.

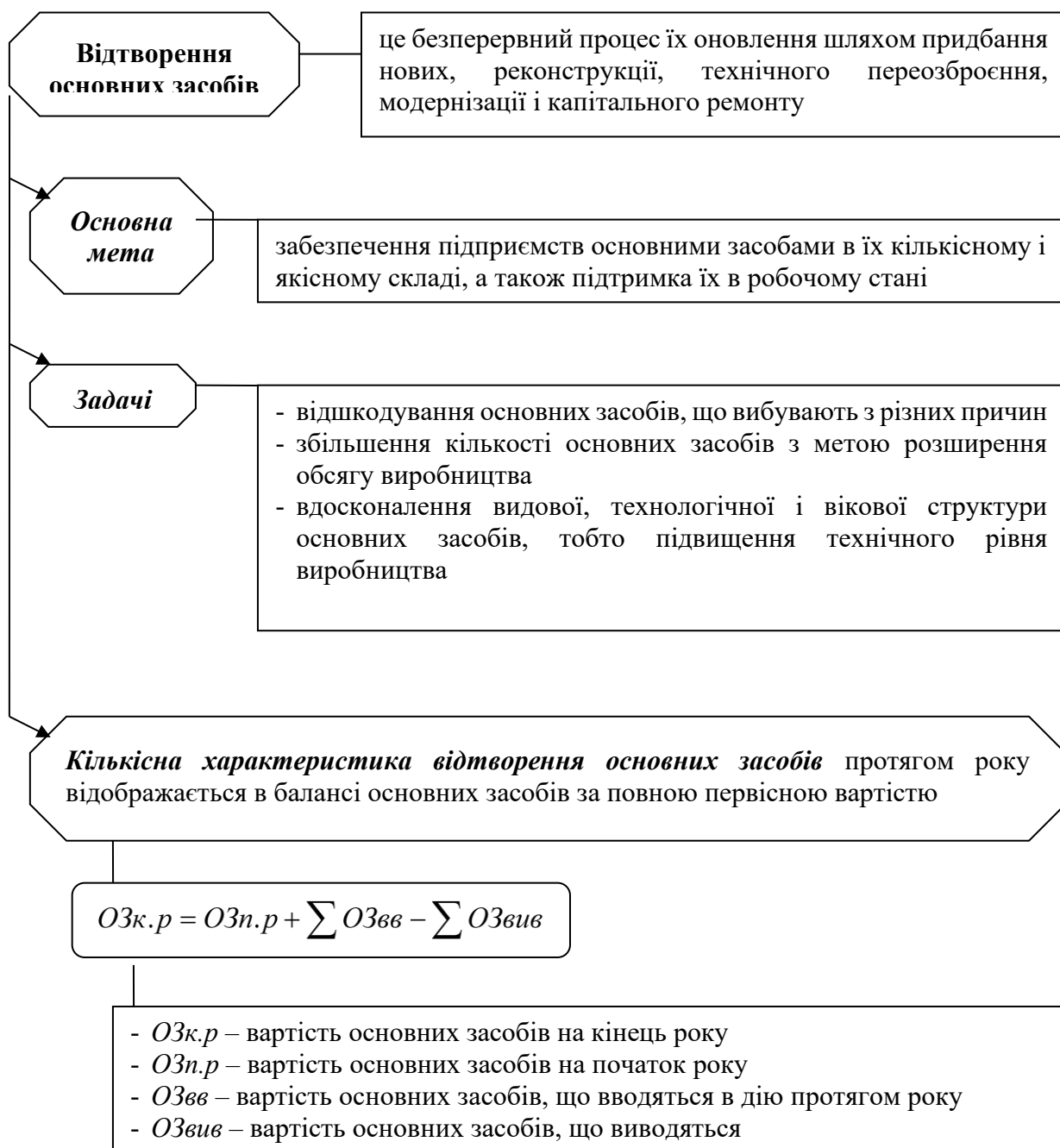

Рис.3.5.1. Характеристика відтворення основних засобів

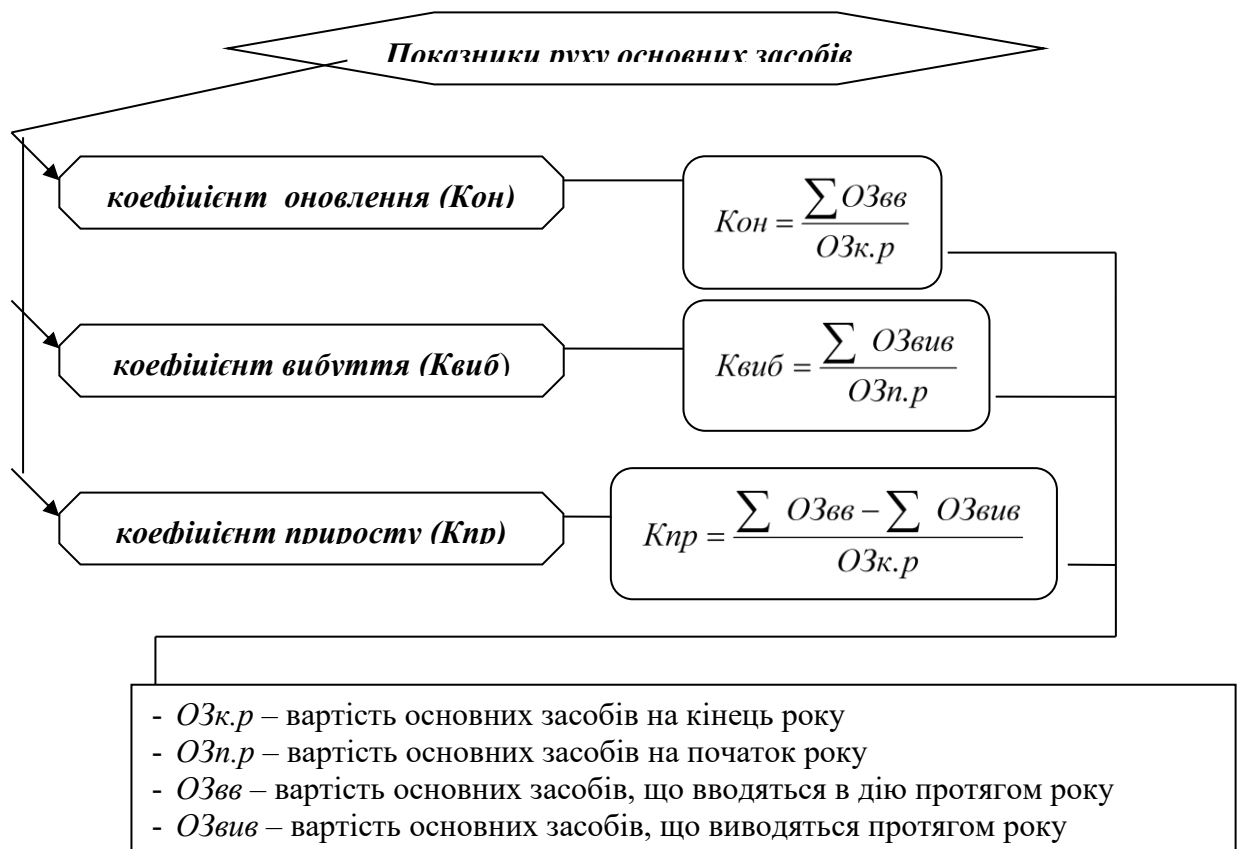

Рис.3.5.2. Показники руху основних засобів

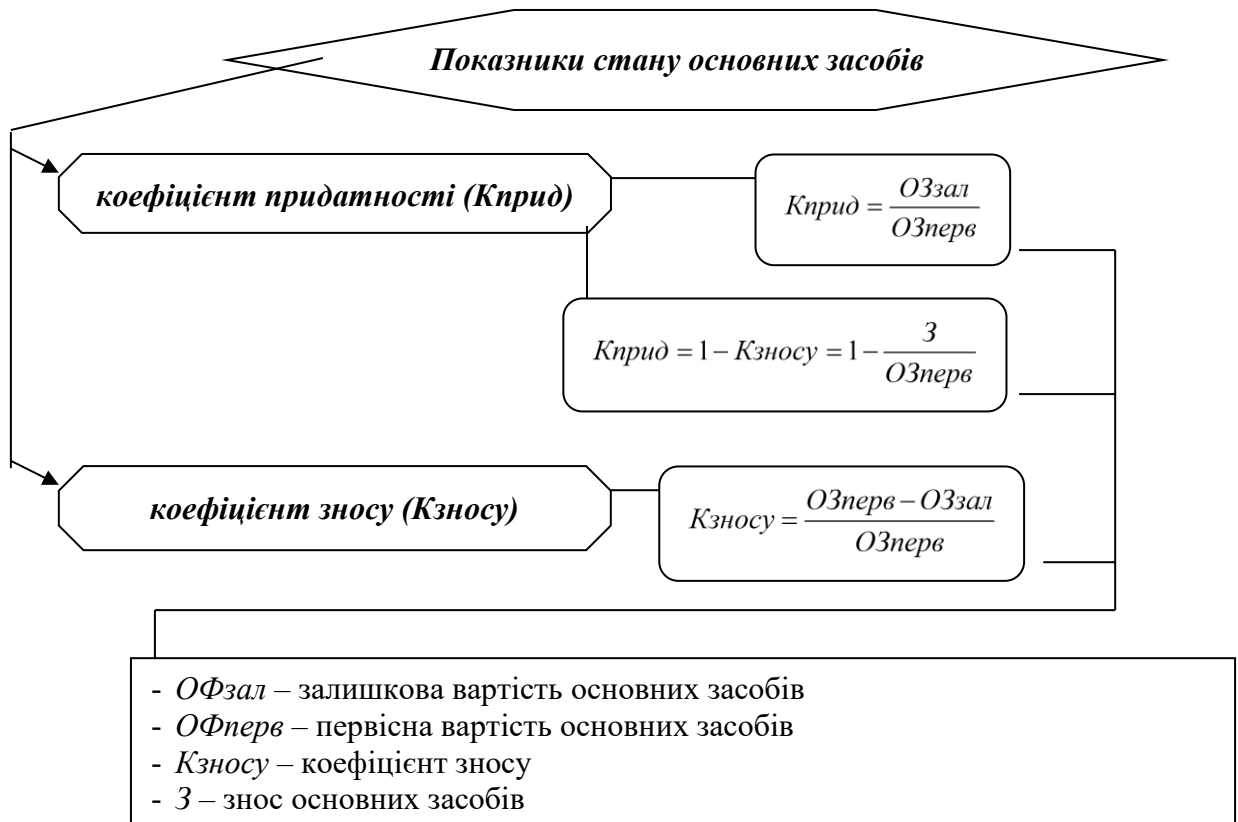

Рис.3.5.3. Показники стану основних засобів

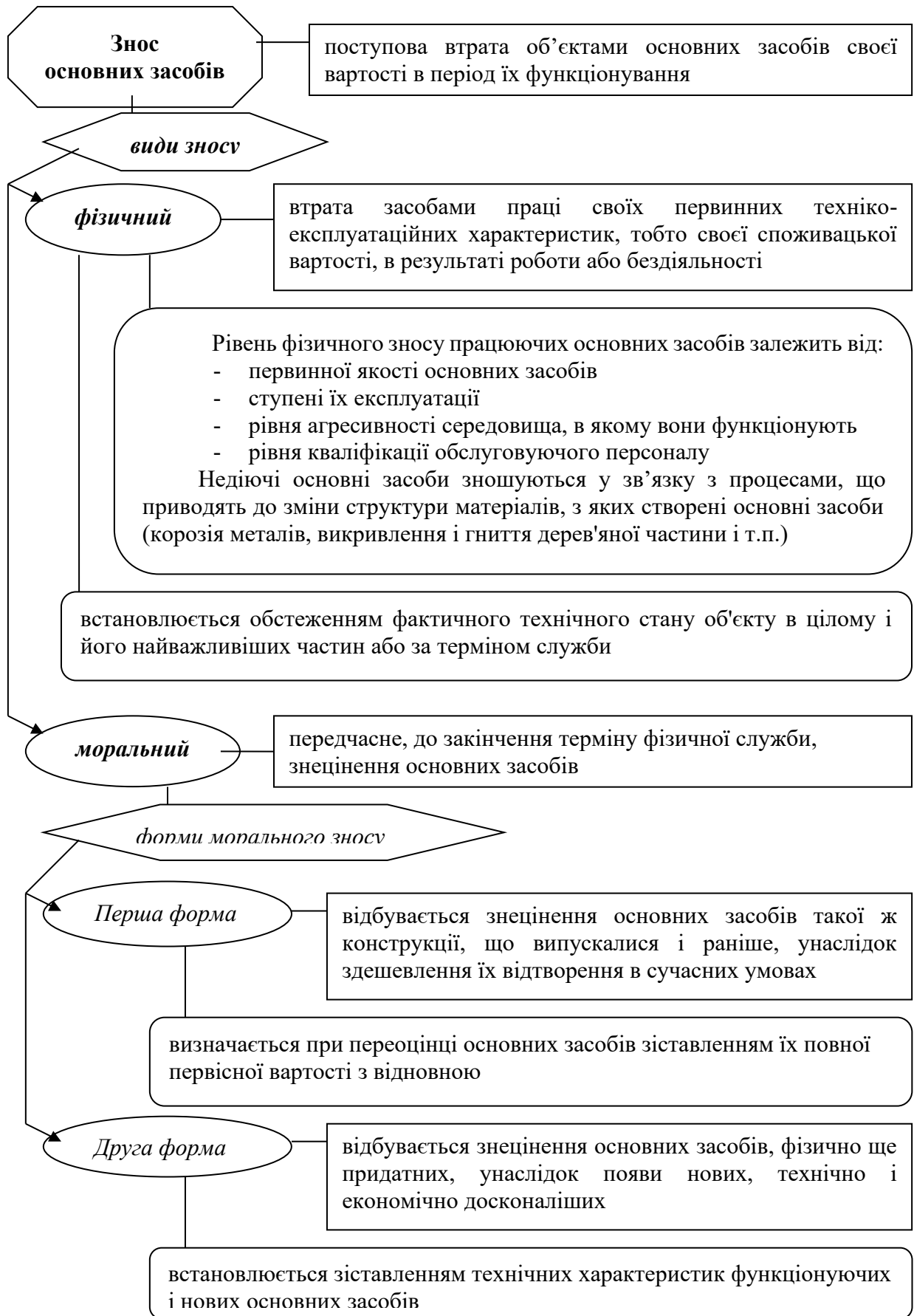

Рис.3.5.4. Сутність та види зносу основних засобів

Рис.3.5.5. Сутність та значення амортизації основних засобів

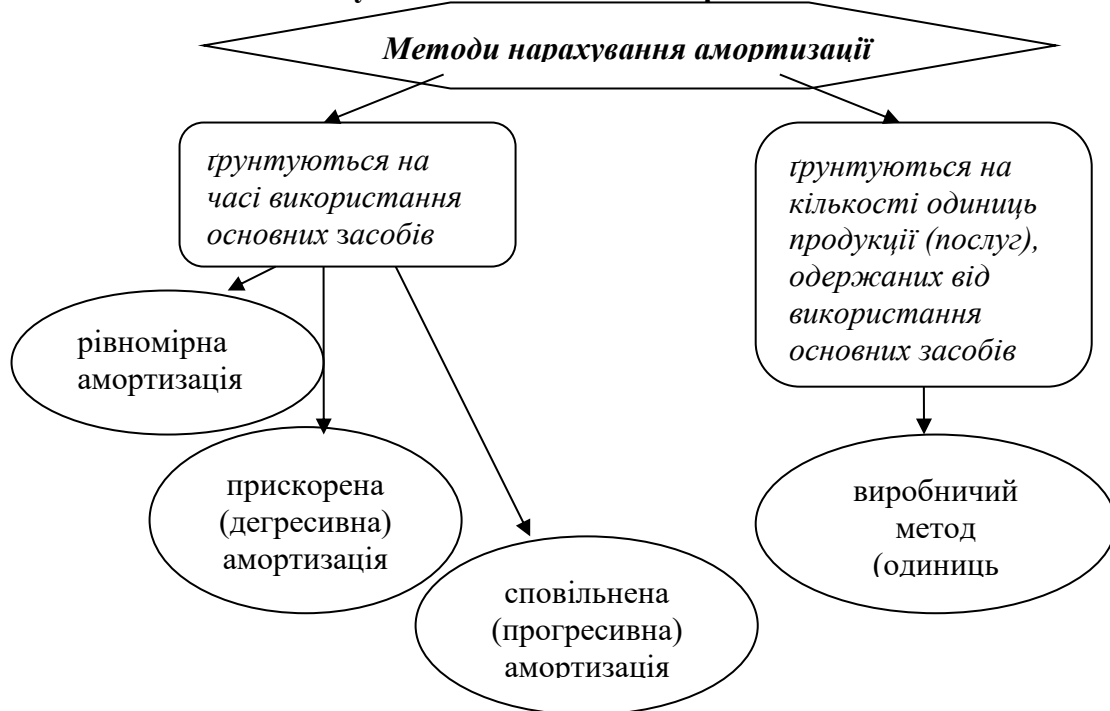

Рис.3.5.6. Класифікація методів нарахування амортизації основних засобів

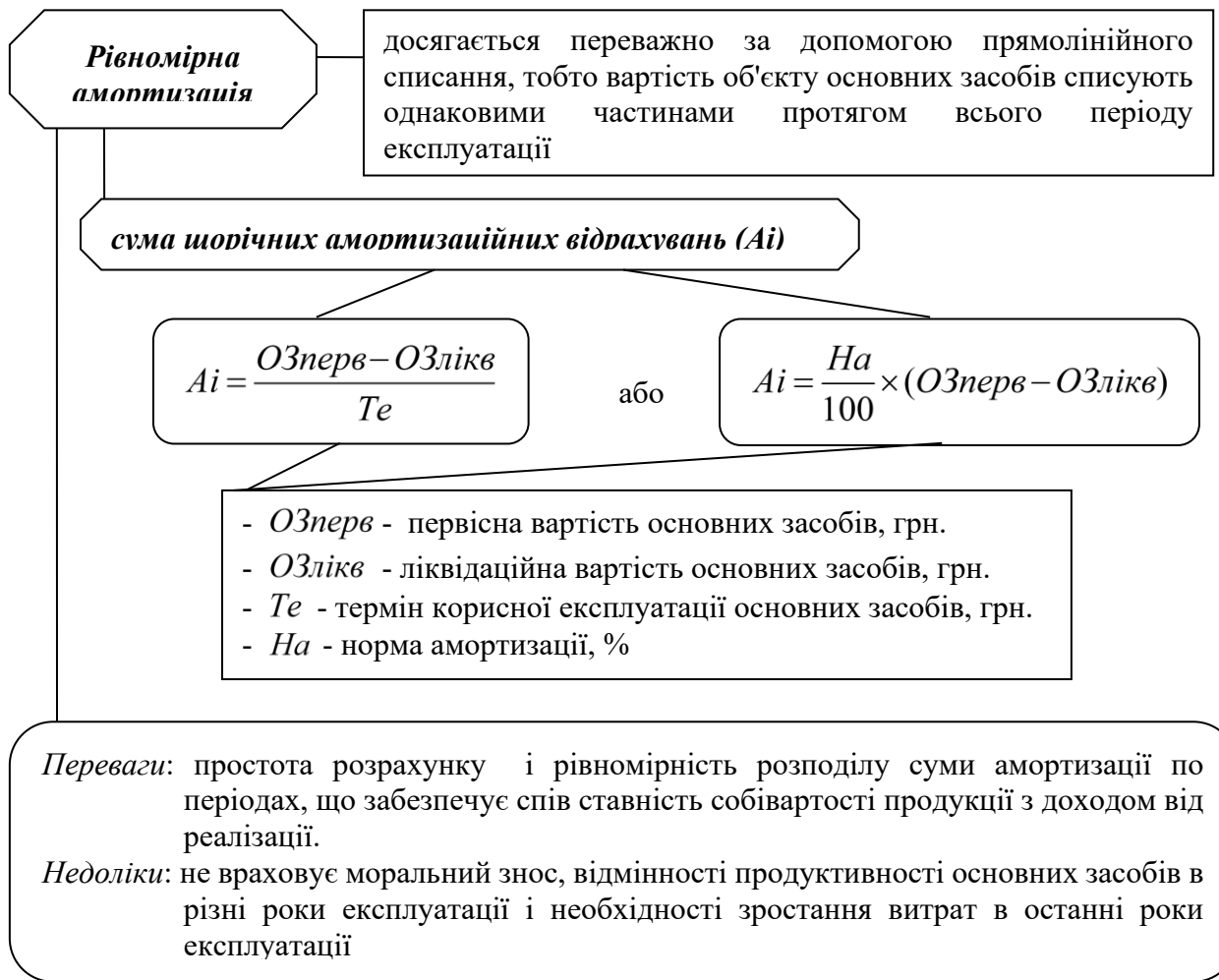

Рис.3.5.7. Характеристика рівномірного методу нарахування амортизації

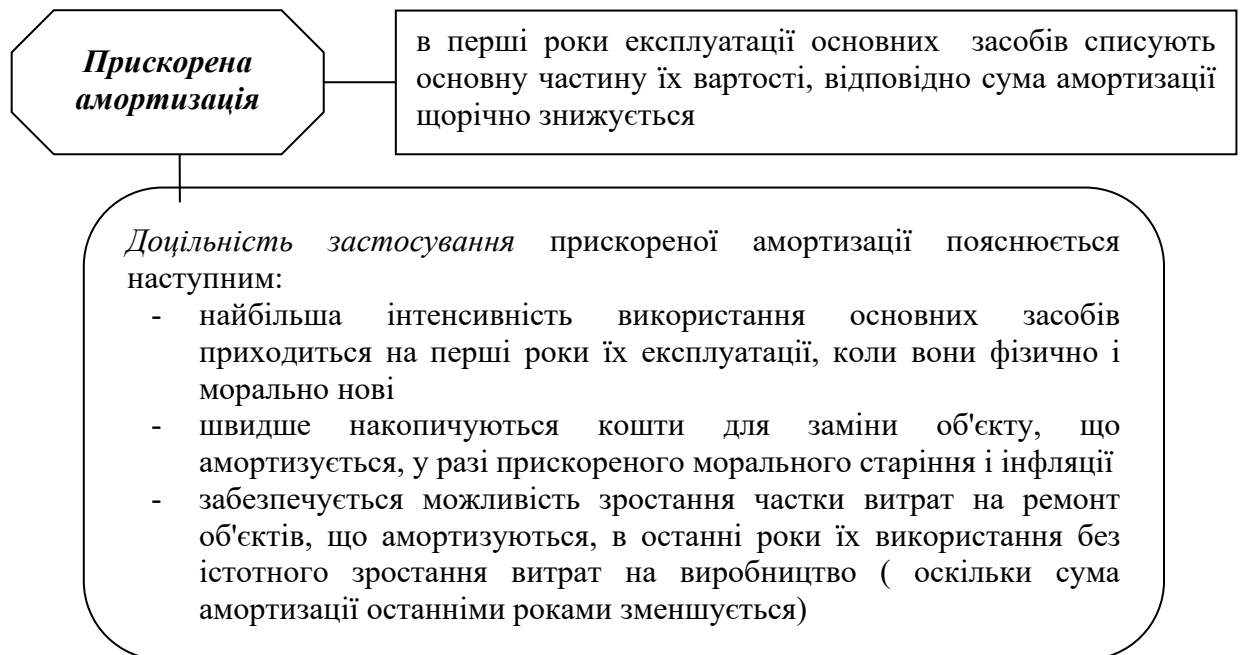

Рис.3.5.8. Сутність та доцільність застосування прискореної амортизації

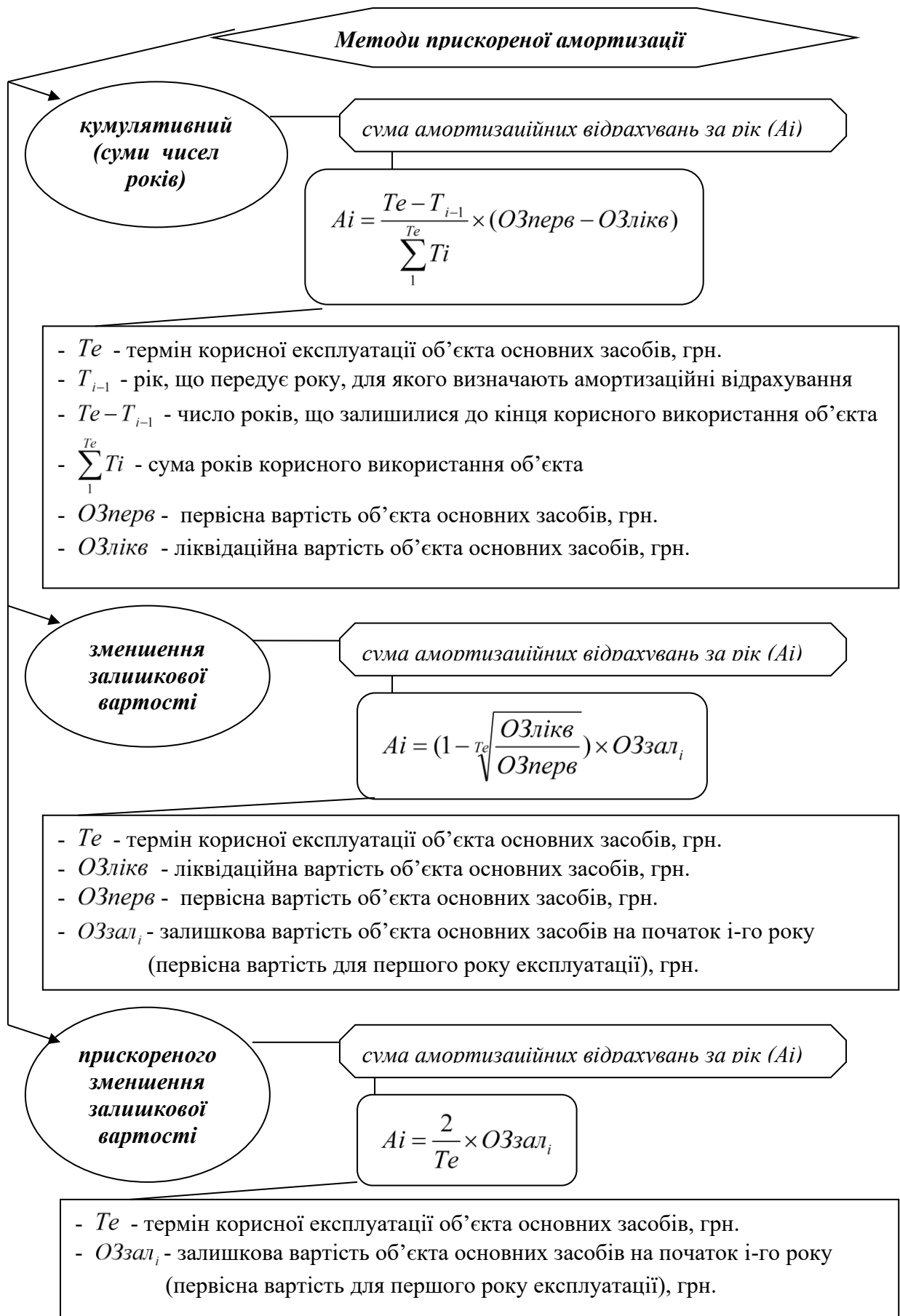

Рис.3.5.9. Методи прискореної амортизації

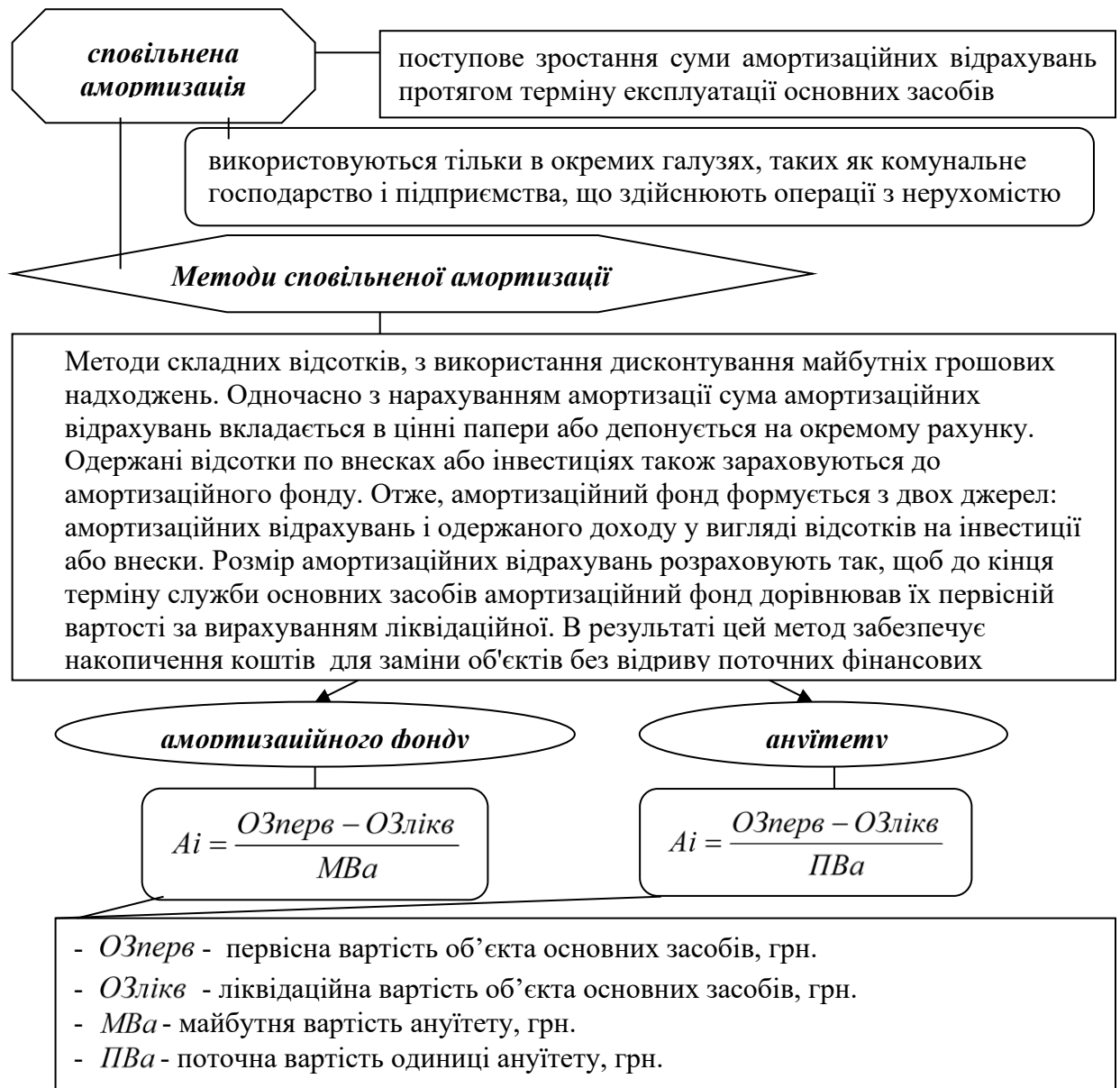

Рис.3.5.10. Методи сповільненої амортизації

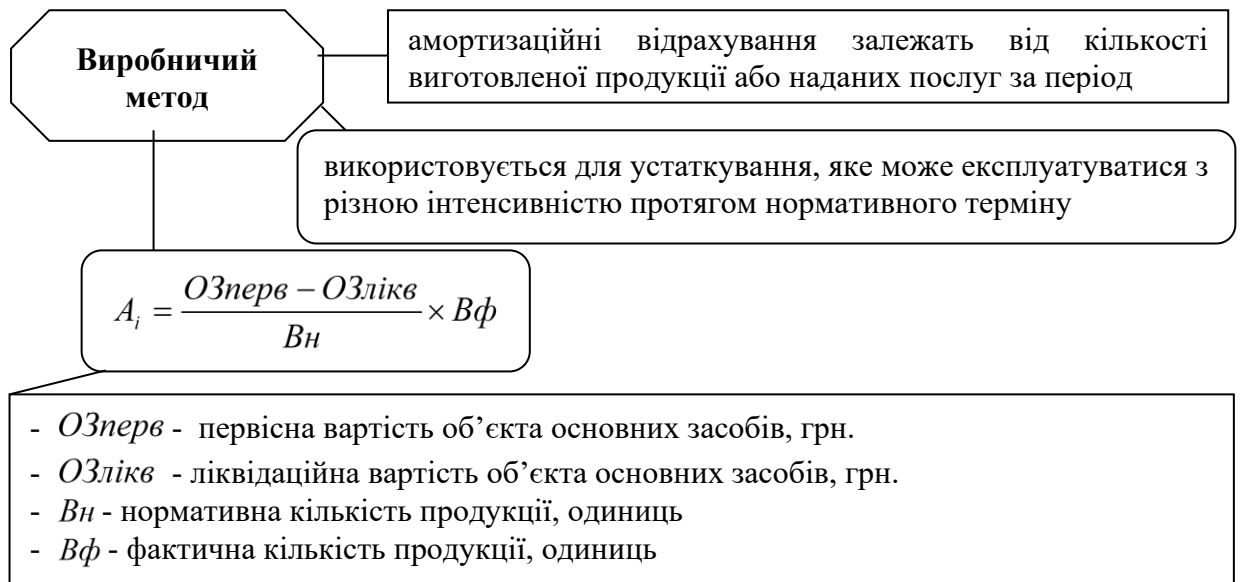

Рис.3.5.11. Виробничий метод амортизації

Згідно з Податковим кодексом України

Для здійснення процесу нарахування амортизації основні засоби підприємства ділять на наступні групи:

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Розрахунок амортизації основних засобів здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності

Амортизація не нараховується за період невикористання (експлуатації) основних засобів у господарській діяльності у зв'язку з їх консервацією.

Рис.3.5.12. Нарухування амортизації згідно з Податковим кодексом України

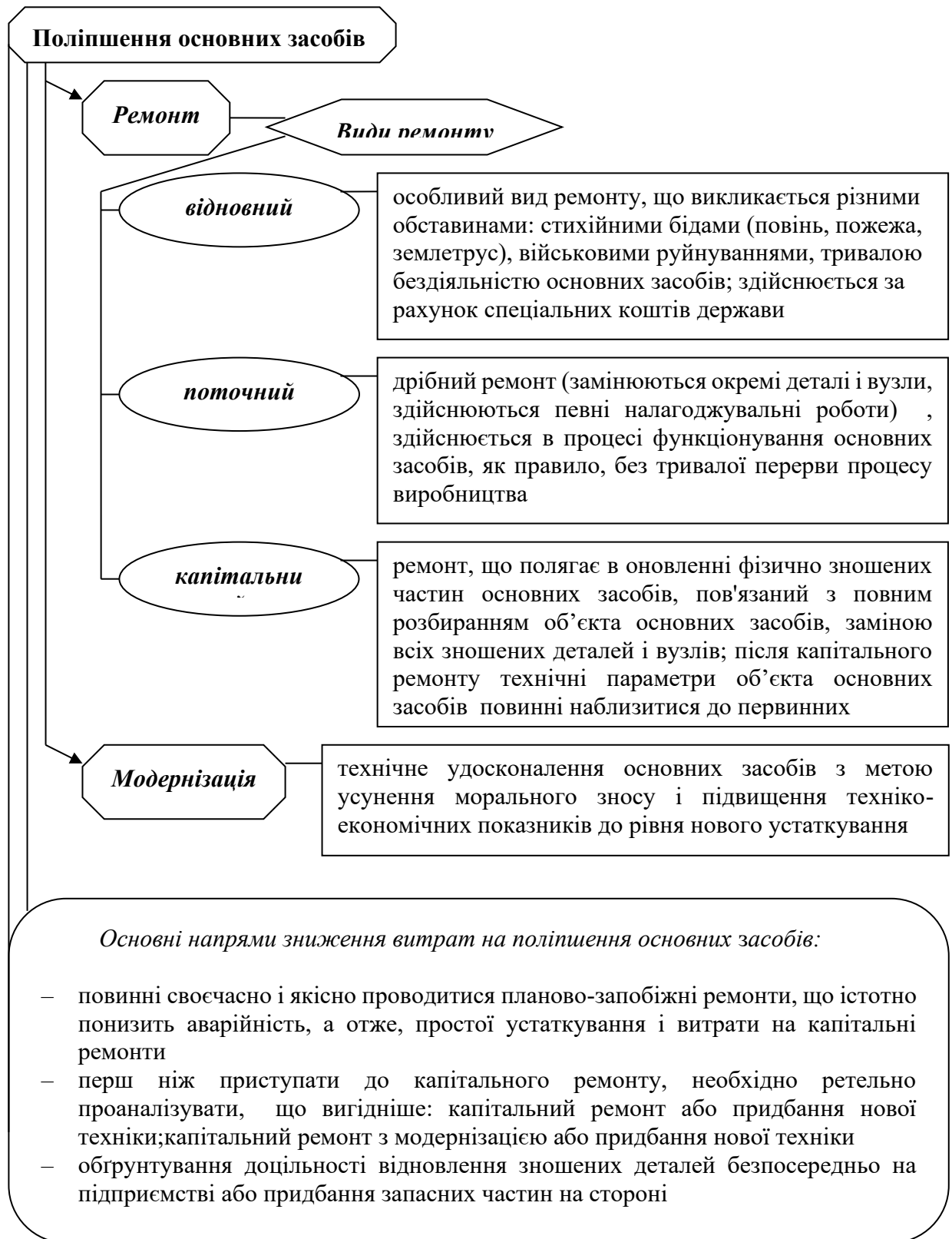

Рис.3.5.13. Поліпшення основних засобів

6. Система показників та шляхи підвищення ефективності використання основних засобів

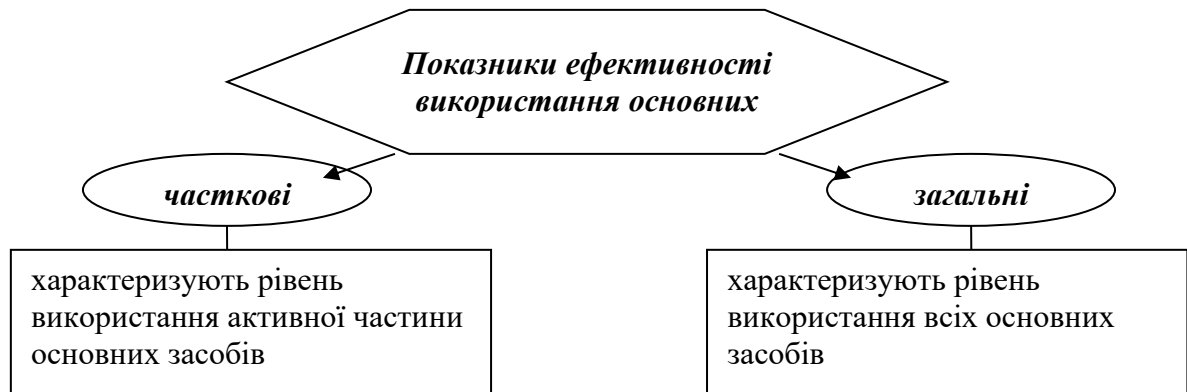
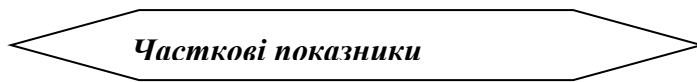

Рис.3.6.1. Класифікація показників ефективності використання основних засобів

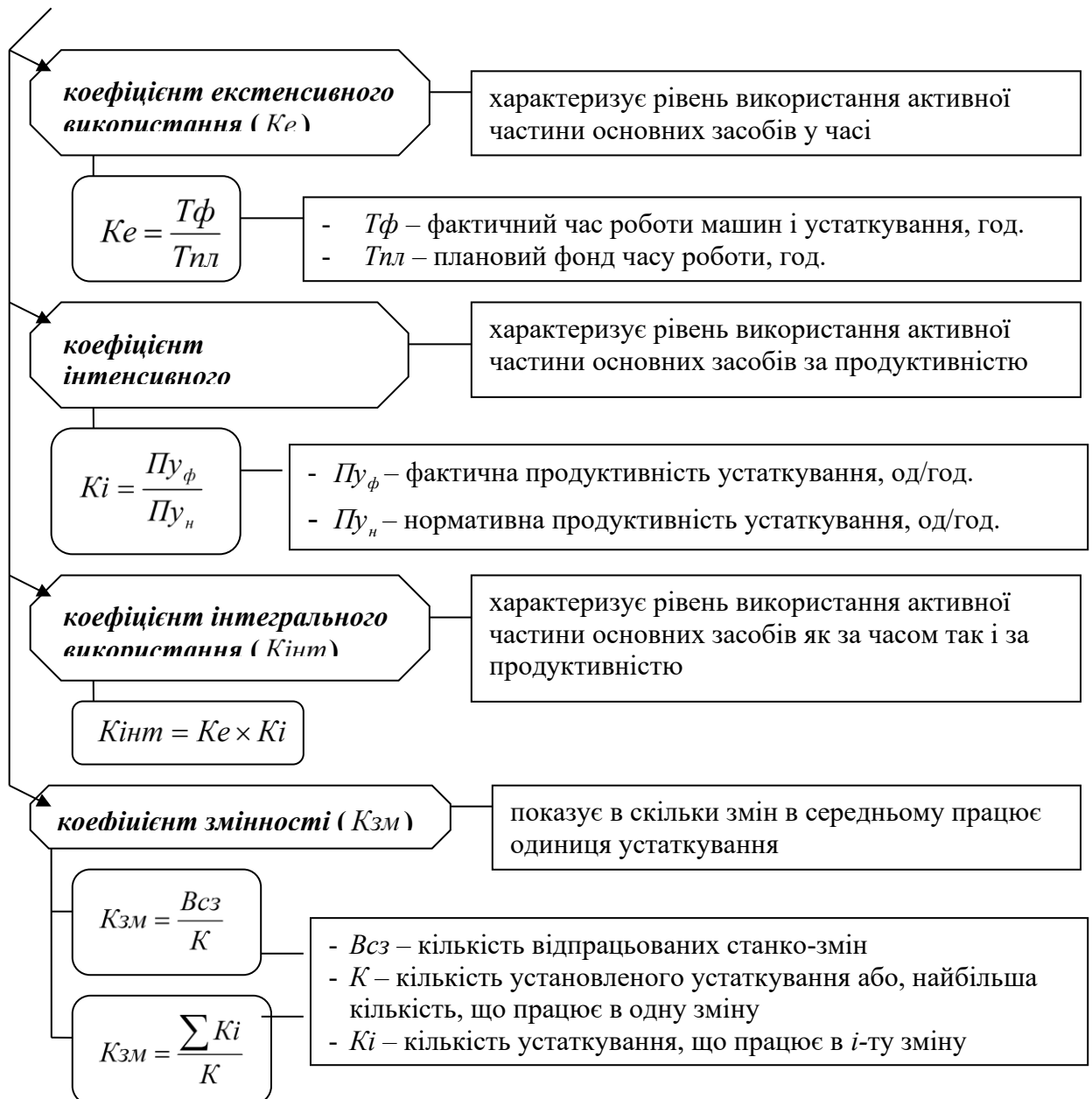

Рис.3.6.2. Часткові показники ефективності використання основних засобів

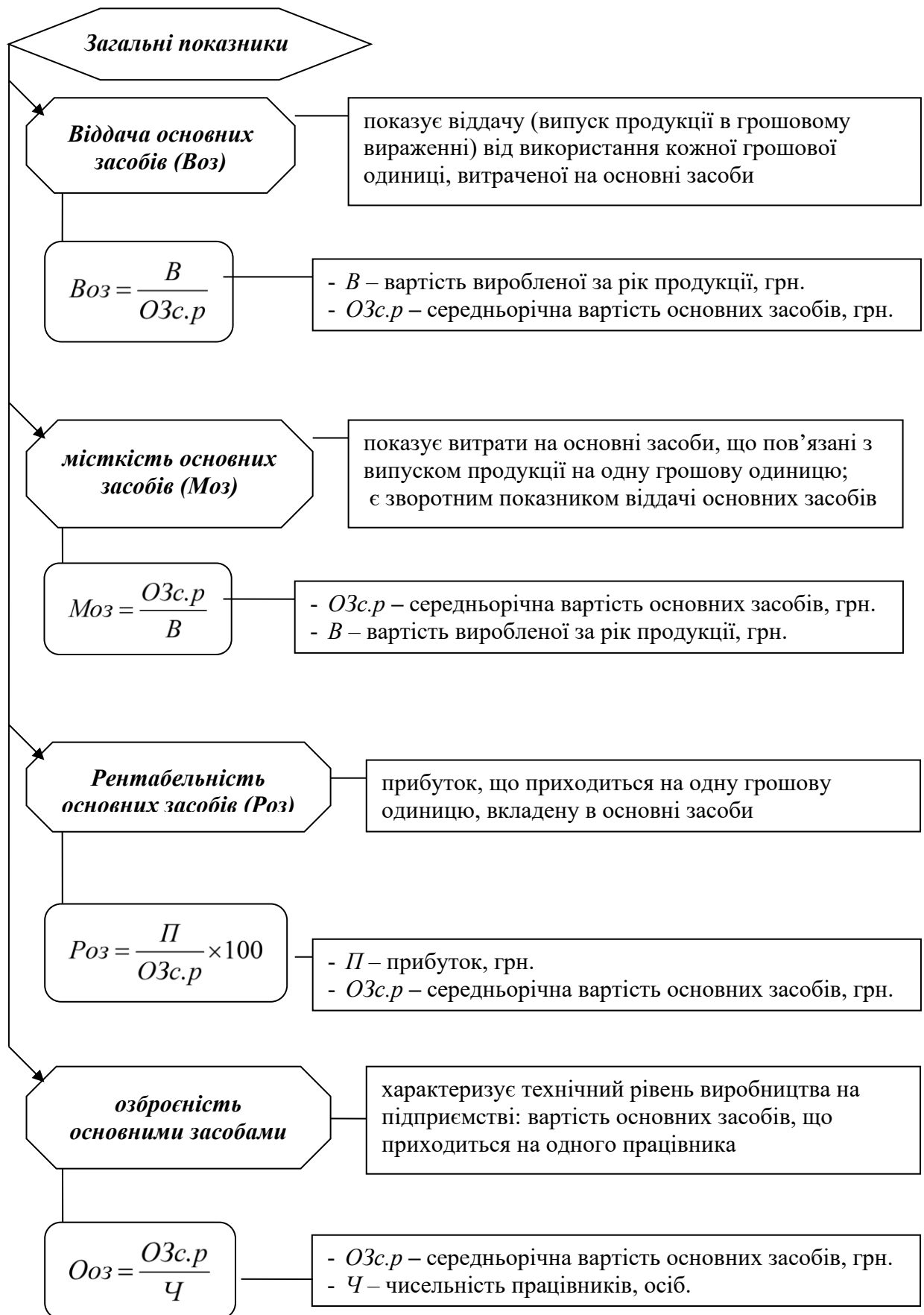

Рис.3.6.3. Загальні показники ефективності використання основних засобів

Рис.3.6.4. Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів

ЛІТЕРАТУРА: [1, с.236-265], [2,с.151-174], [3,с.64-99], [4,с.28-37], [5,с.140-166], [18], [24]

ТЕМА 4. ПЕРСОНАЛ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ

1. Кадрова політика на підприємстві. Класифікація персоналу підприємства.
2. Визначення чисельності працівників.
3. Продуктивність праці персоналу.
4. Соціально-економічна сутність заробітної плати. Форми і системи оплати праці.
5. Тарифна система оплати праці.
6. Особливості організації оплати праці на підприємстві в сучасних умовах.

1.Кадрова політика на підприємстві. Класифікація персоналу підприємства

Рис.4.1.1. Характеристика кадрової політики підприємства

Рис.4.1.2. Чинники, що впливають на кадрову політику

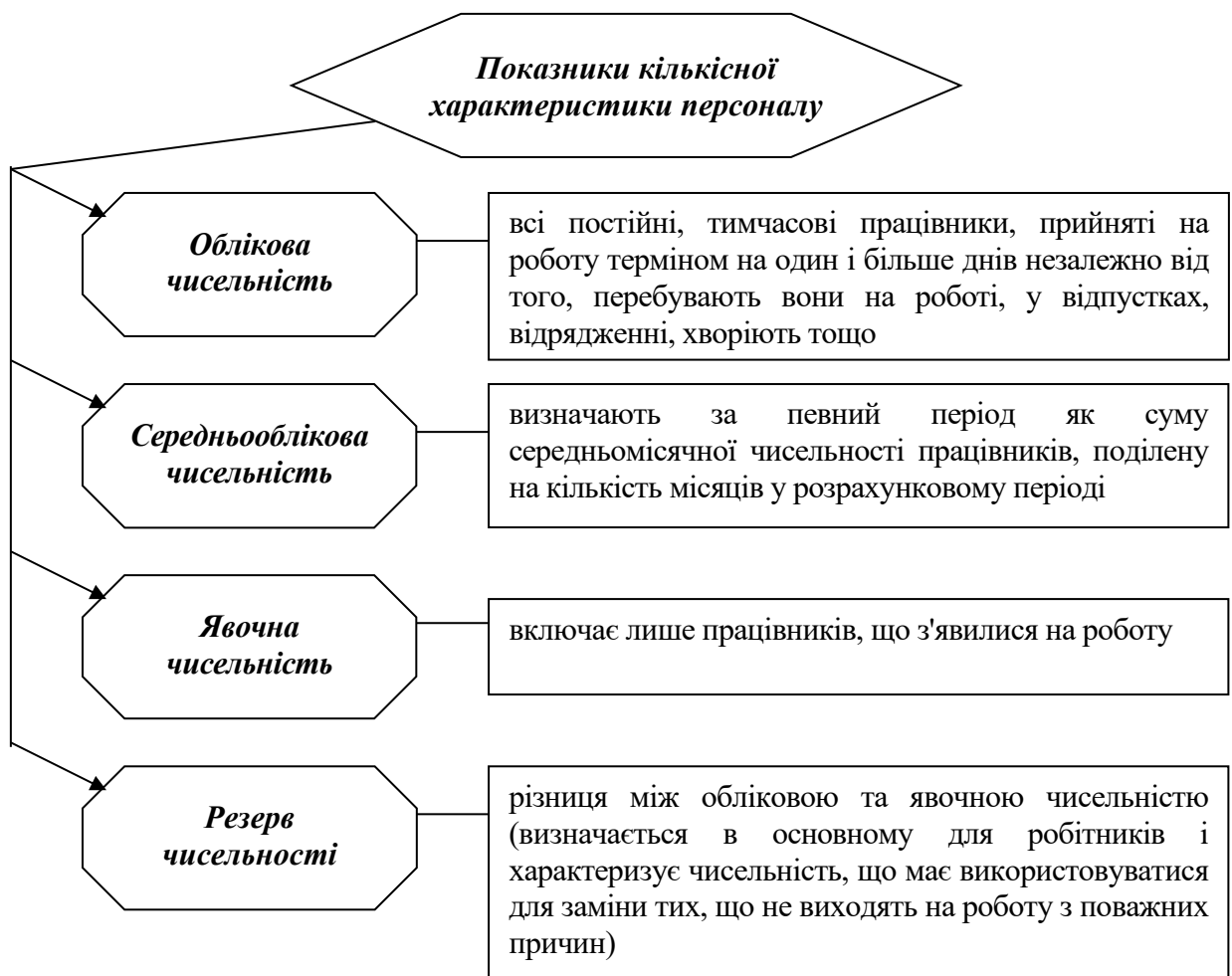

Рис.4.1.3. Кількісна характеристика персоналу

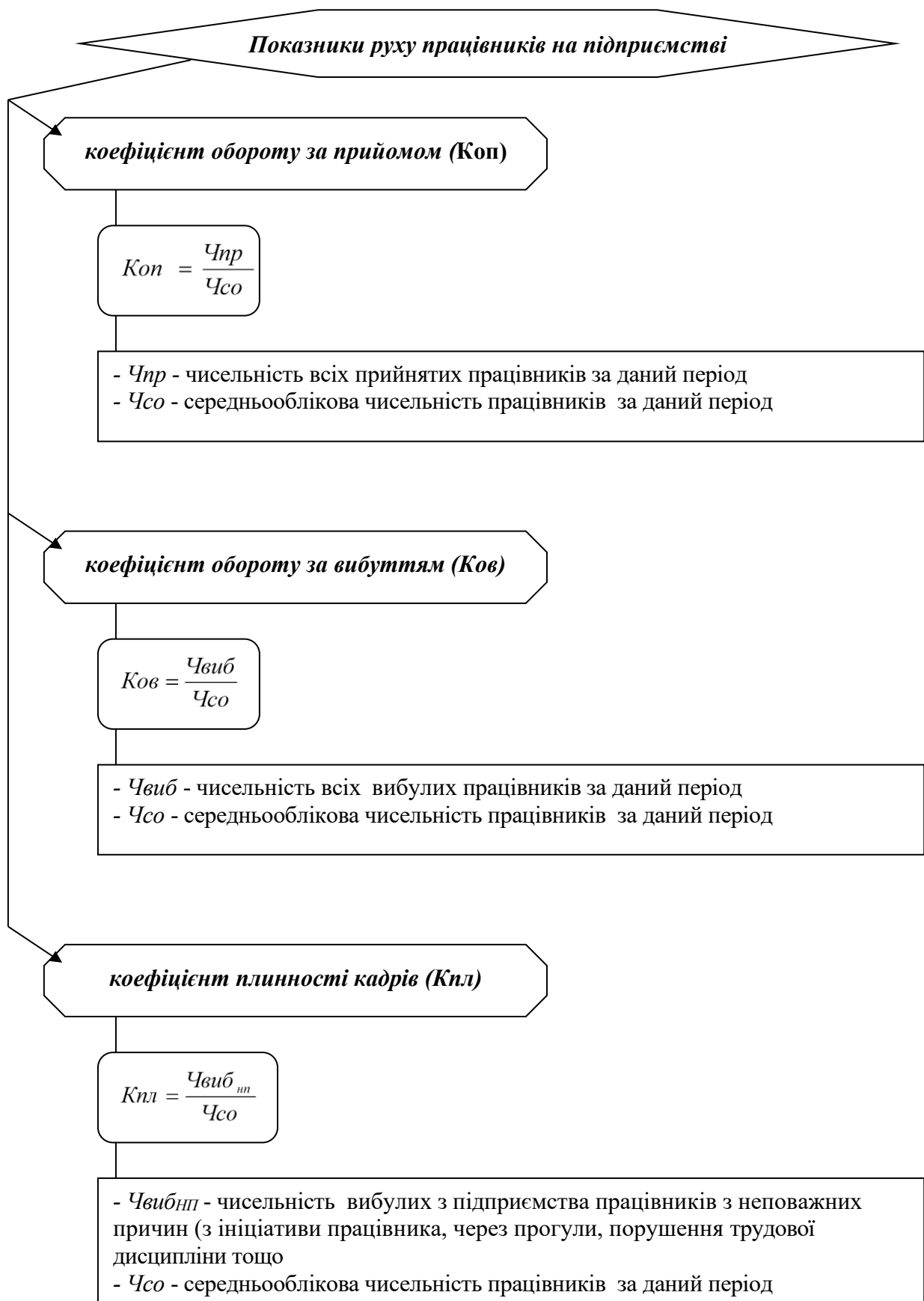

Рис.4.1.4. Характеристика руху (обороту) персоналу

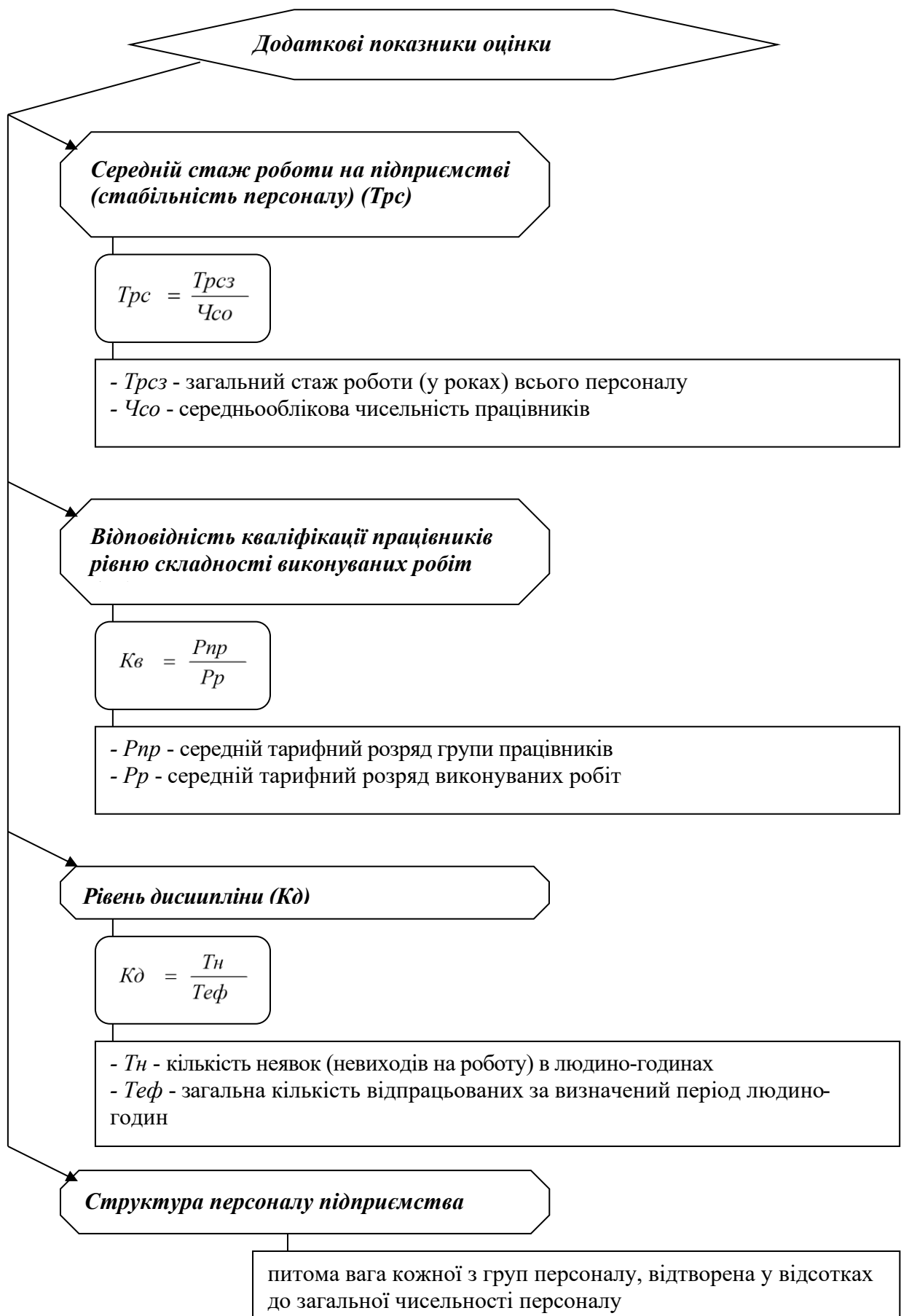

Рис.4.1.5. Додаткові показники оцінки персоналу

Рис.4.1.6. Класифікація персоналу залежно від участі у виробничому процесі

Рис.4.1.7. Класифікація персоналу залежно від характеру трудової діяльності

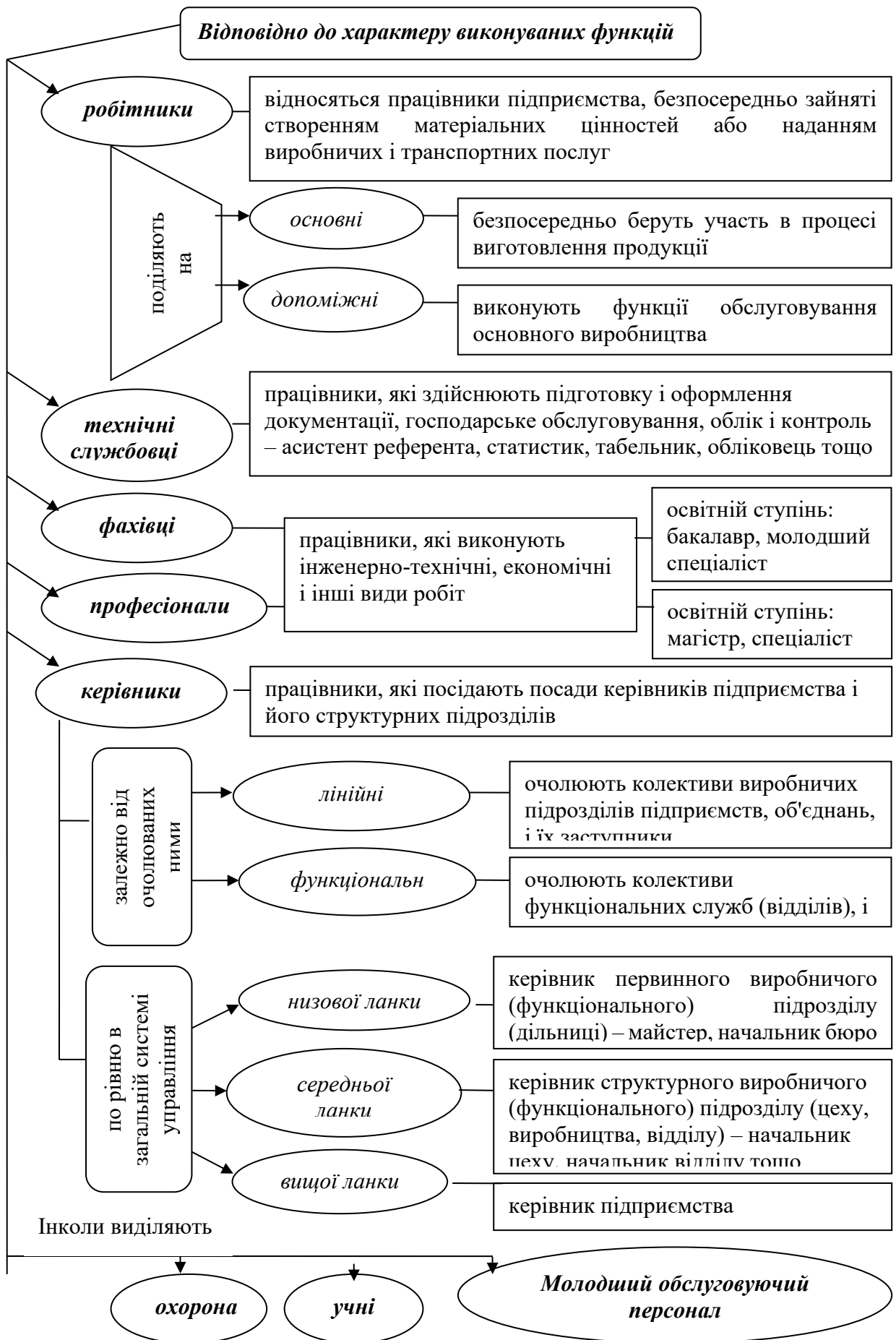

Рис.4.1.8. Класифікація виробничого персоналу відповідно до характеру виконуваних функцій

Рис.4.1.9. Класифікація персоналу за стажем роботи

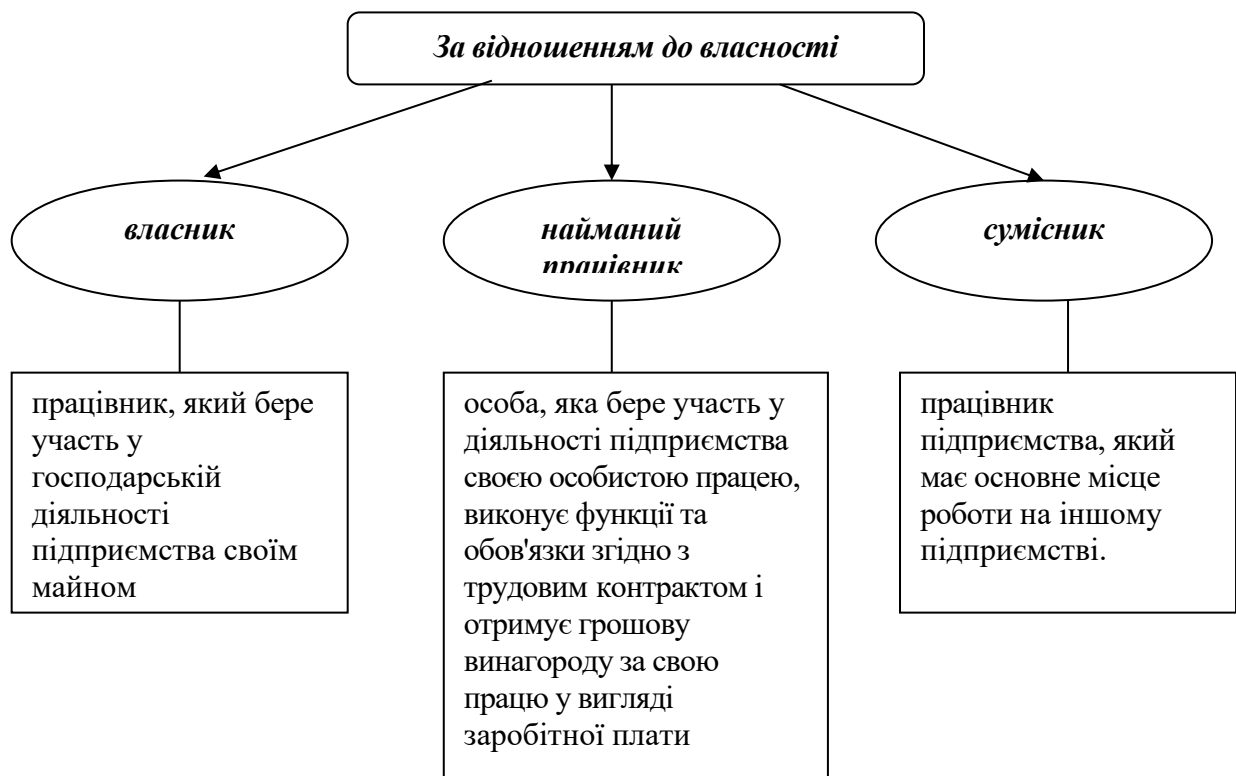

Рис.4.1.10. Класифікація персоналу за відношенням до власності

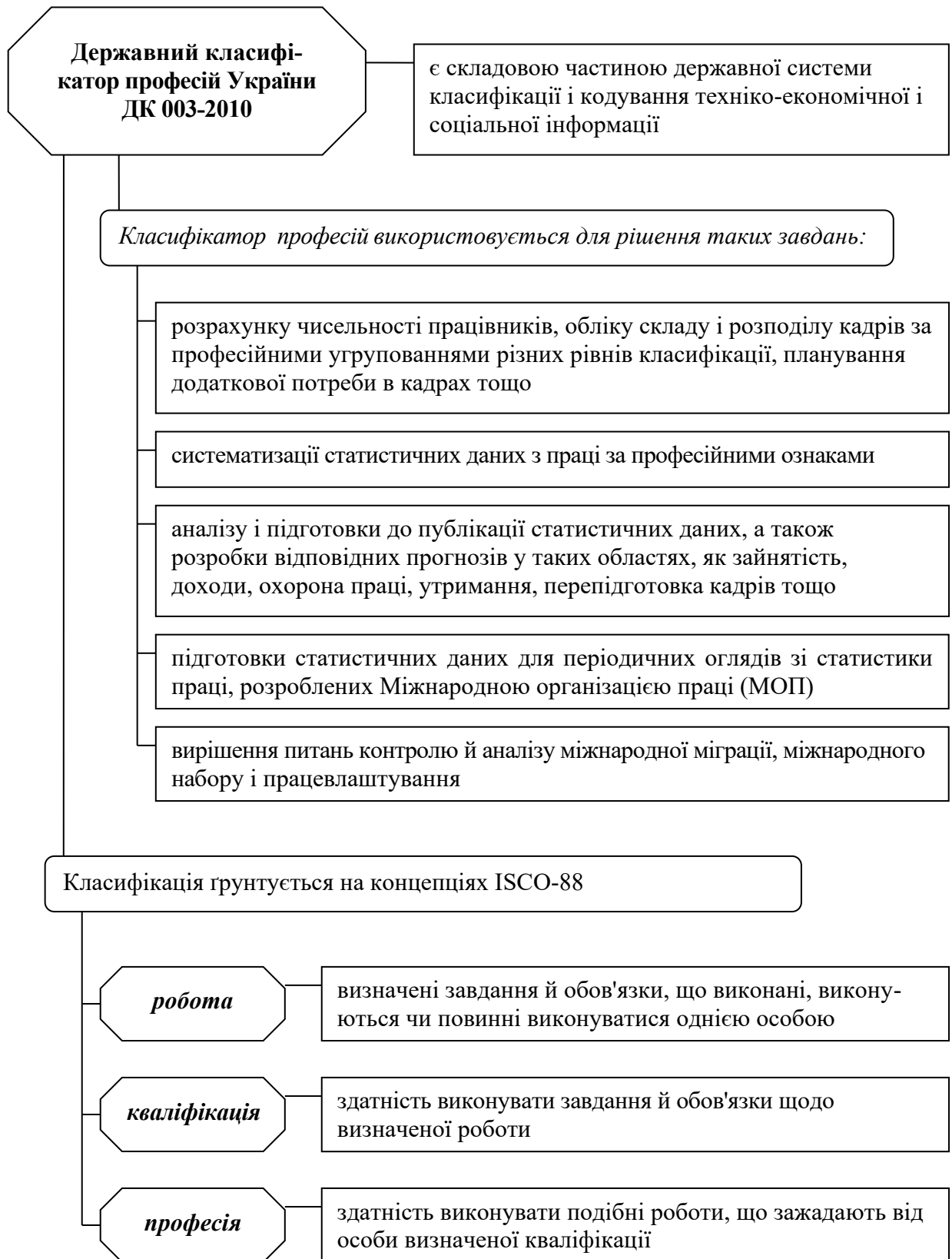

Рис.4.1.11. Сутність та значимість Державного класифікатора професій України

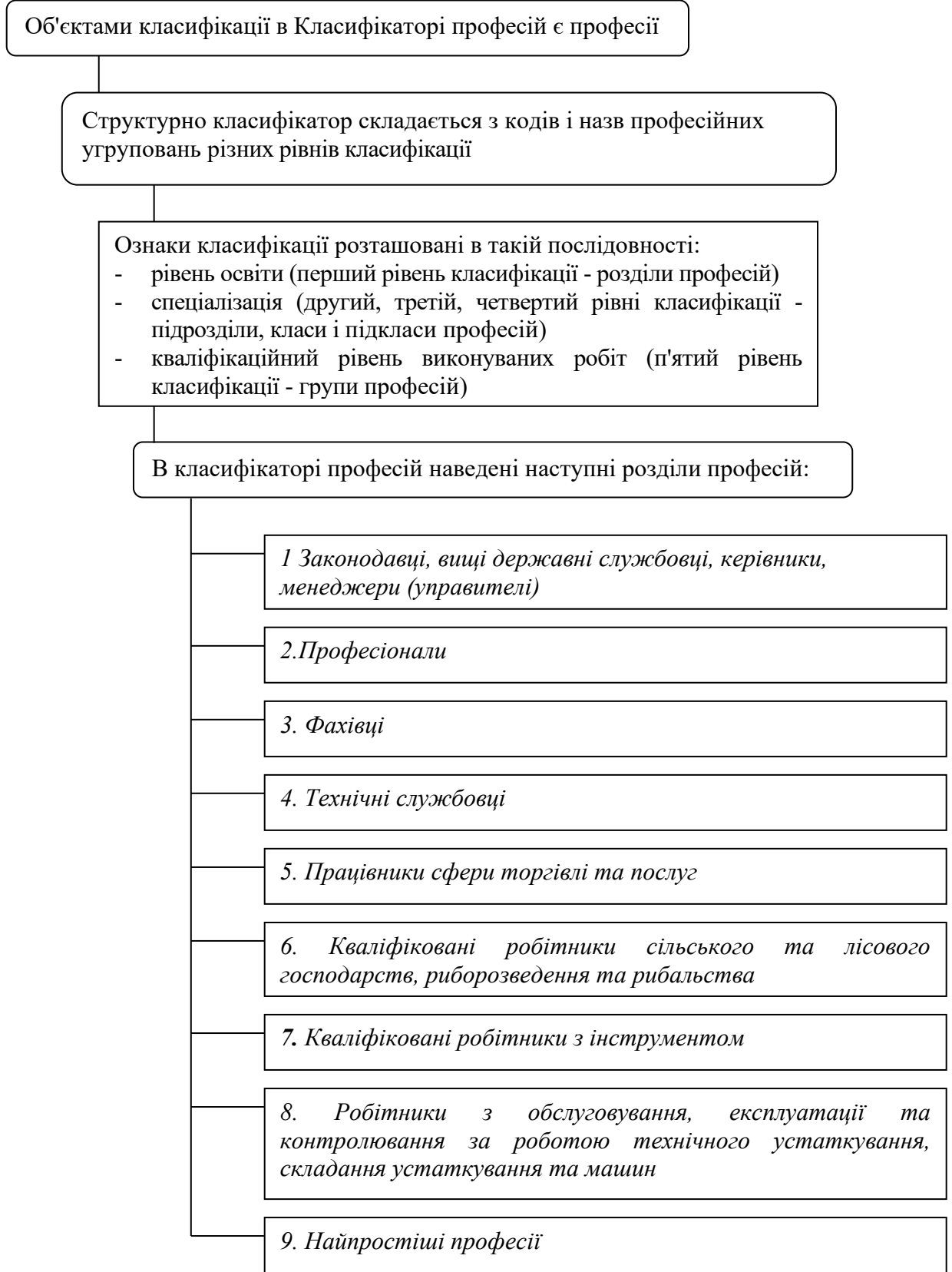

Рис. 4.1.12. Об'єкти класифікації Державного класифікатора професій України

2. Визначення чисельності працівників

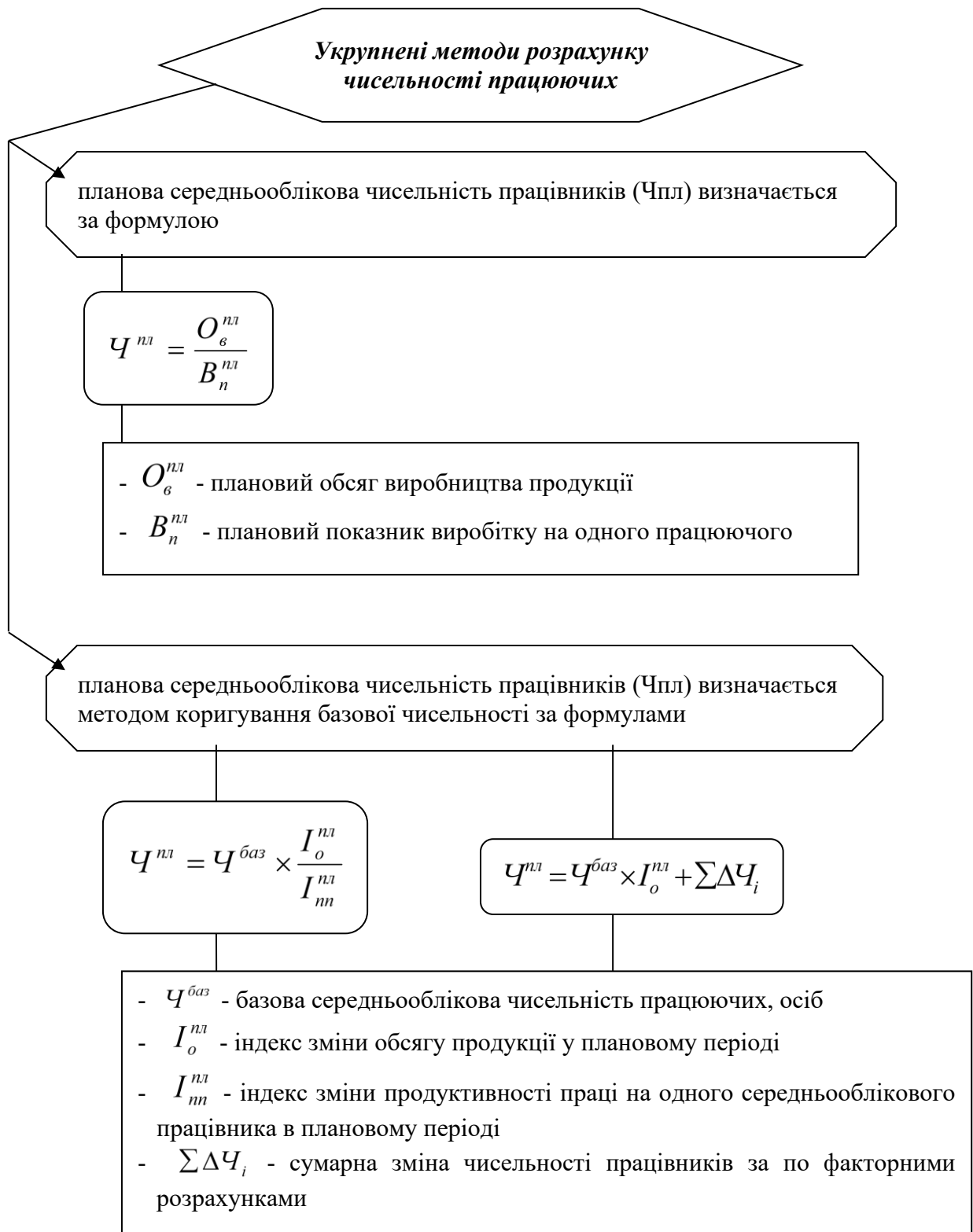

Рис. 4.2.1. Укрупнені методи розрахунку чисельності працюючих

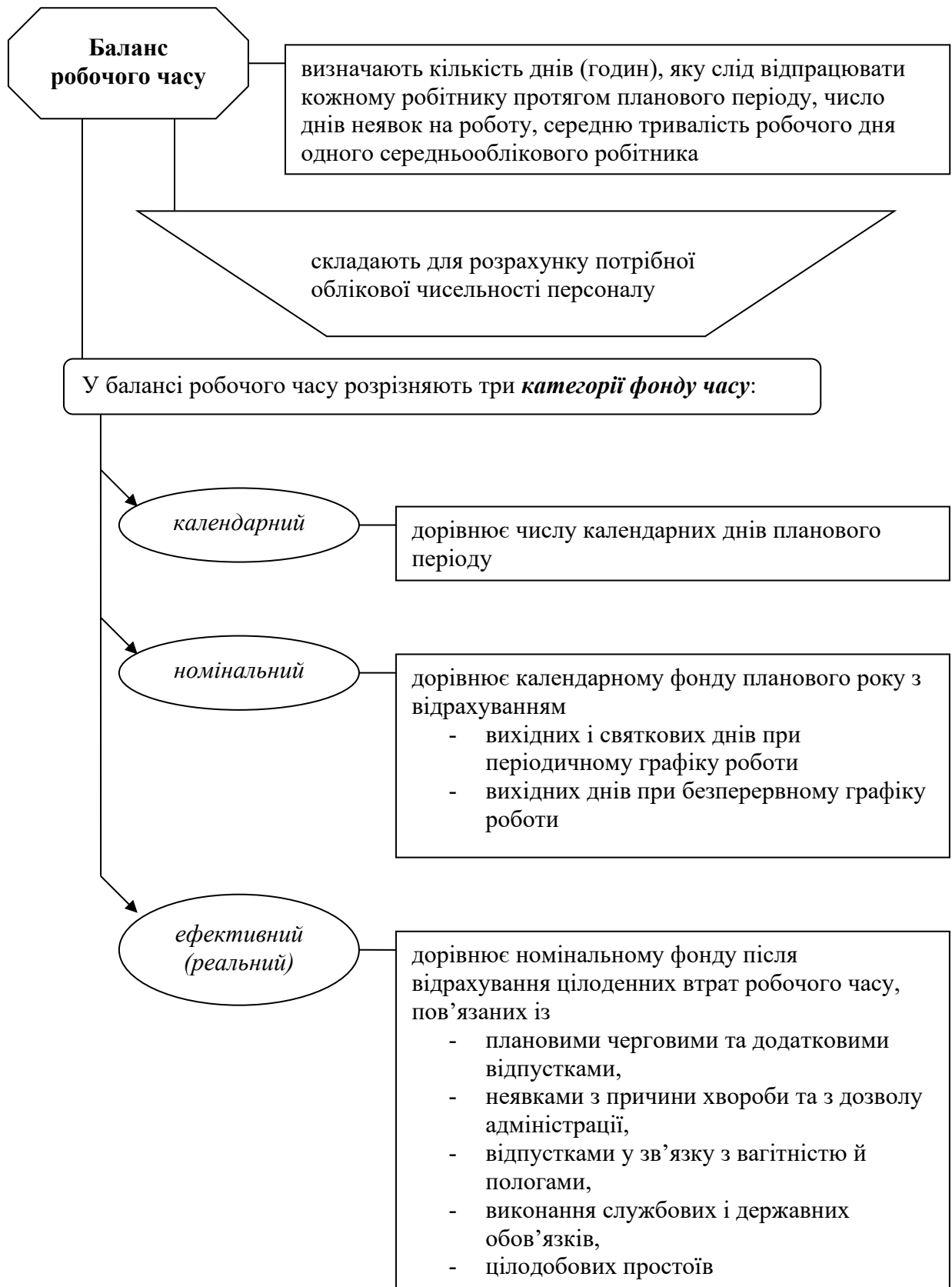

Рис. 4.2.2. Баланс робочого часу

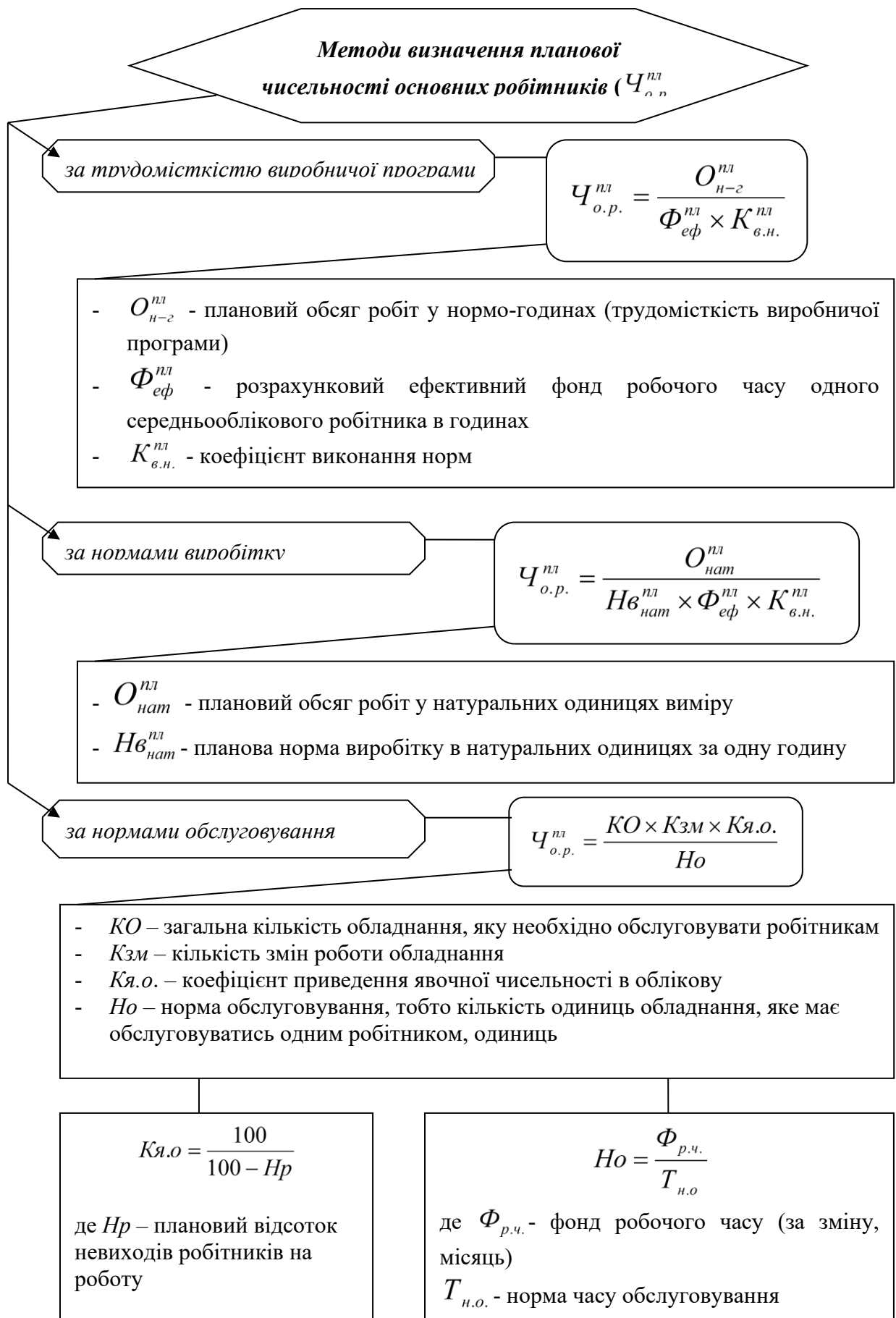

Рис. 4.2.3. Деталізовані методи визначення чисельності основних робітників

Рис. 4.2.4. Деталізовані методи визначення чисельності інших категорій працівників

3.Продуктивність праці персоналу

Рис.4.3.1. Сутність та значимість продуктивності праці

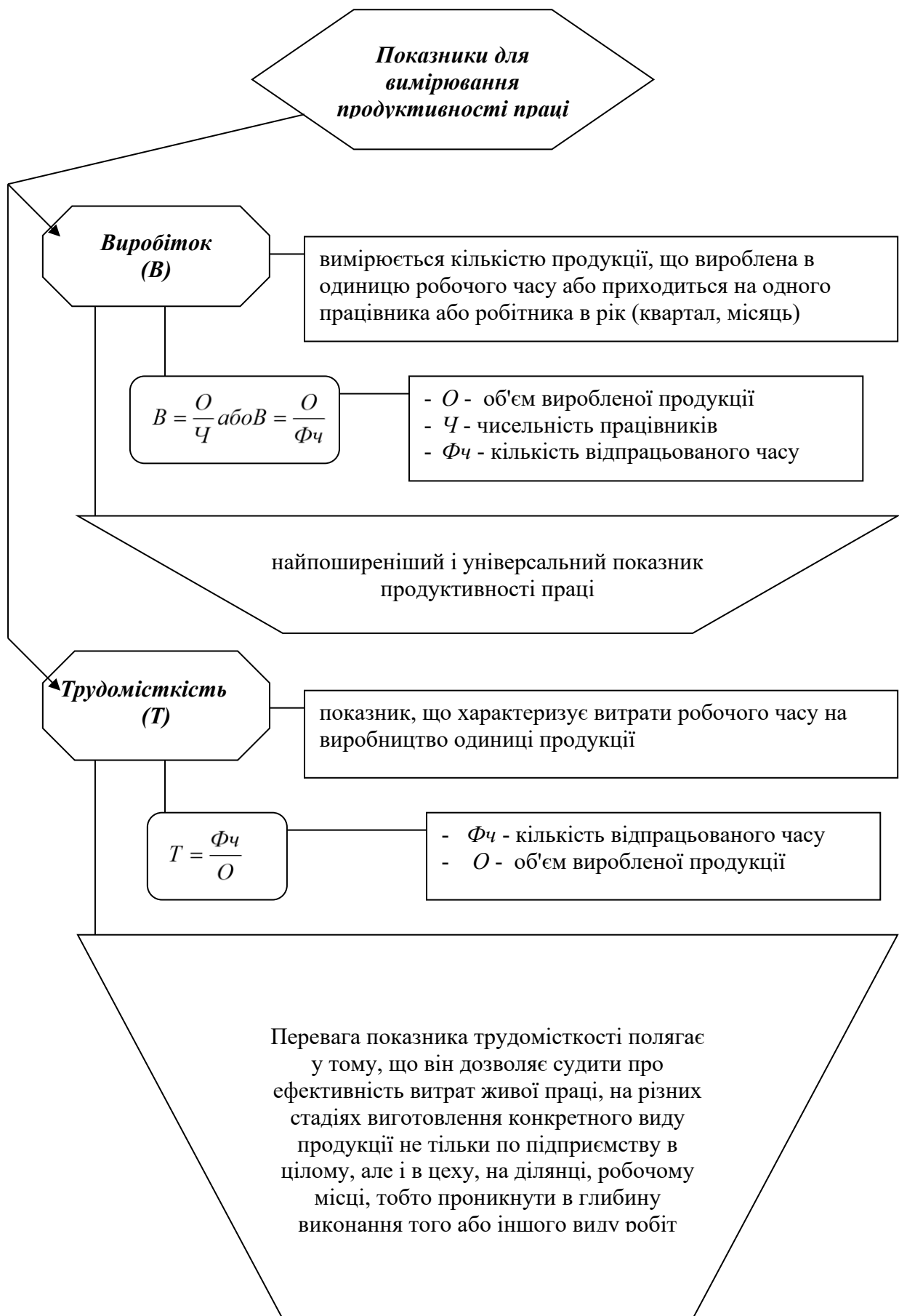

Рис. 4.3.2. Показники для вимірювання продуктивності праці

Рис.4.3.3. Методи визначення виробітку

Рис.4.3.4. Види трудомісткості

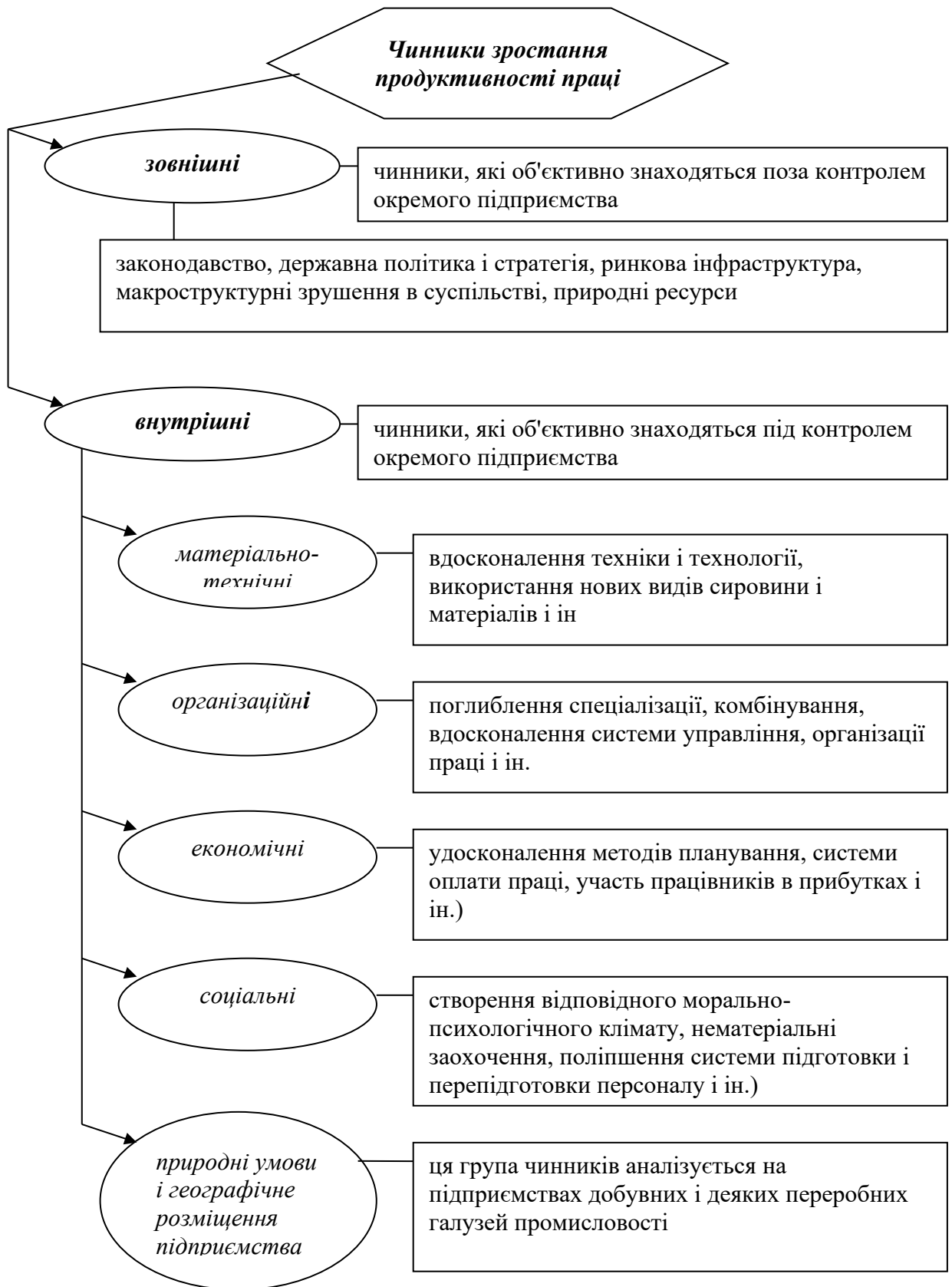

Рис.4.3.5. Чинники зростання продуктивності праці залежно від можливостей впливу на діяльність суб'єктів господарювання

4. Соціально-економічна сутність заробітної плати. Форми й системи оплати праці

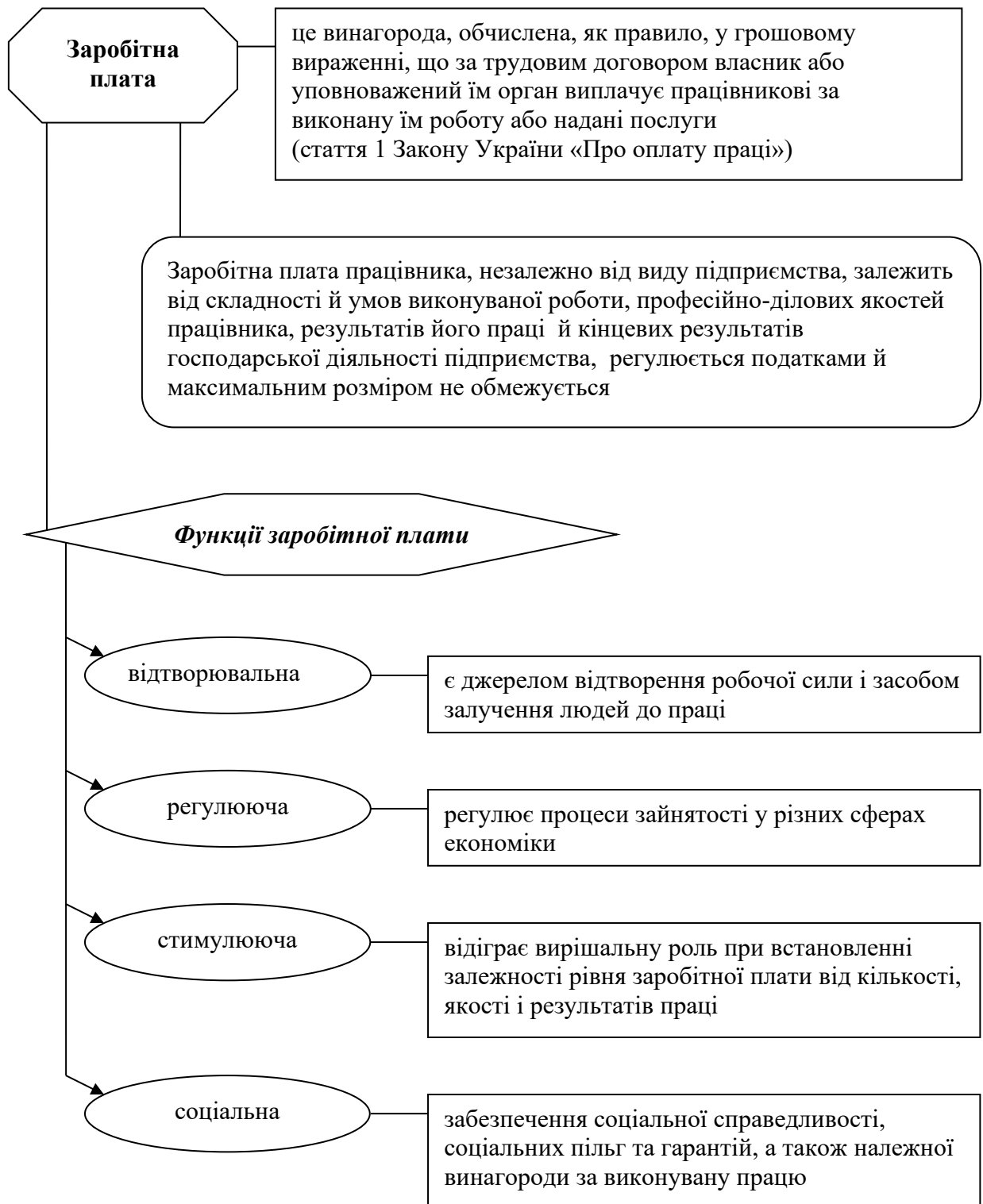

Рис. 4.4.1. Сутність та функції заробітної плати

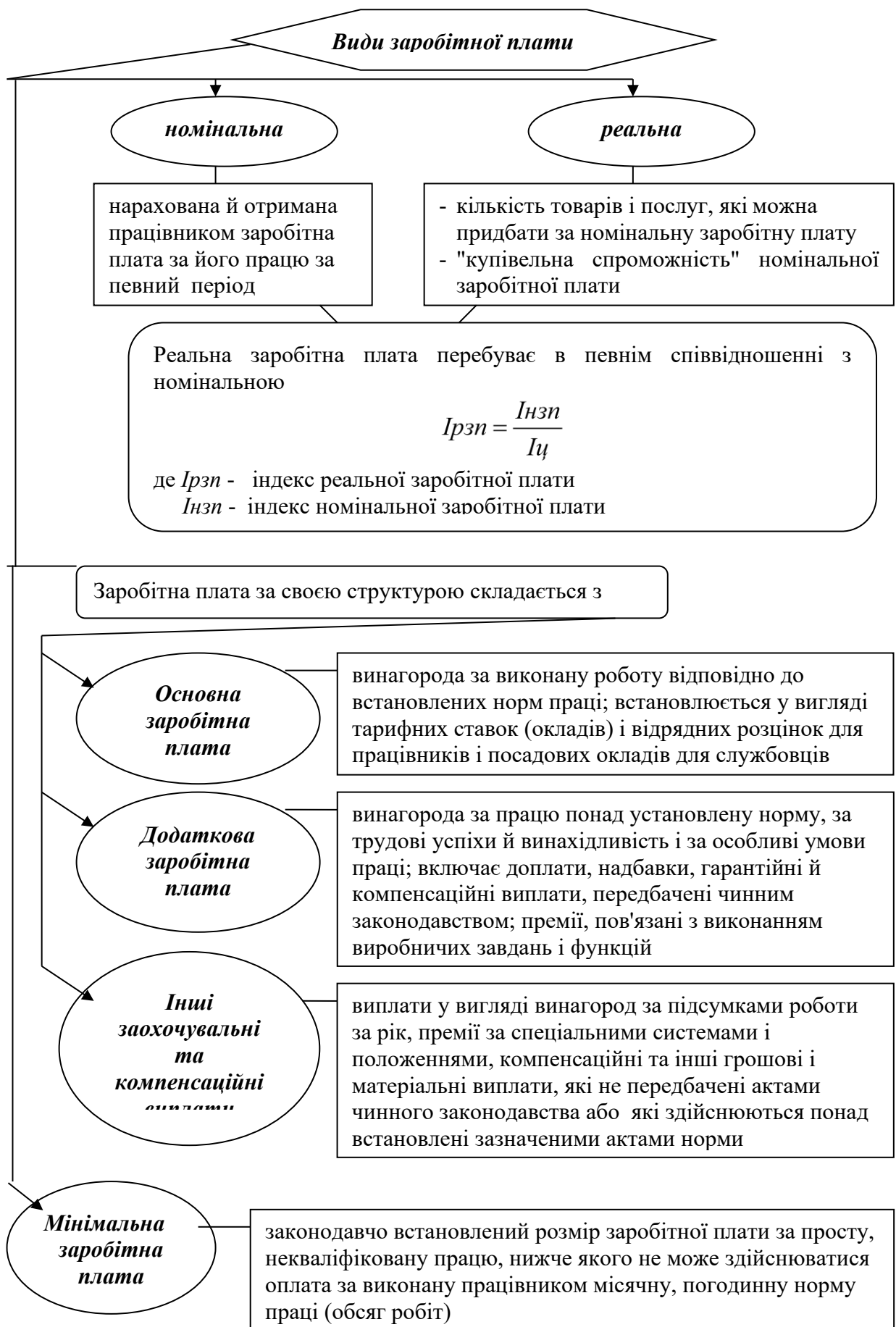

Рис. 4.4.2. Види заробітної плати

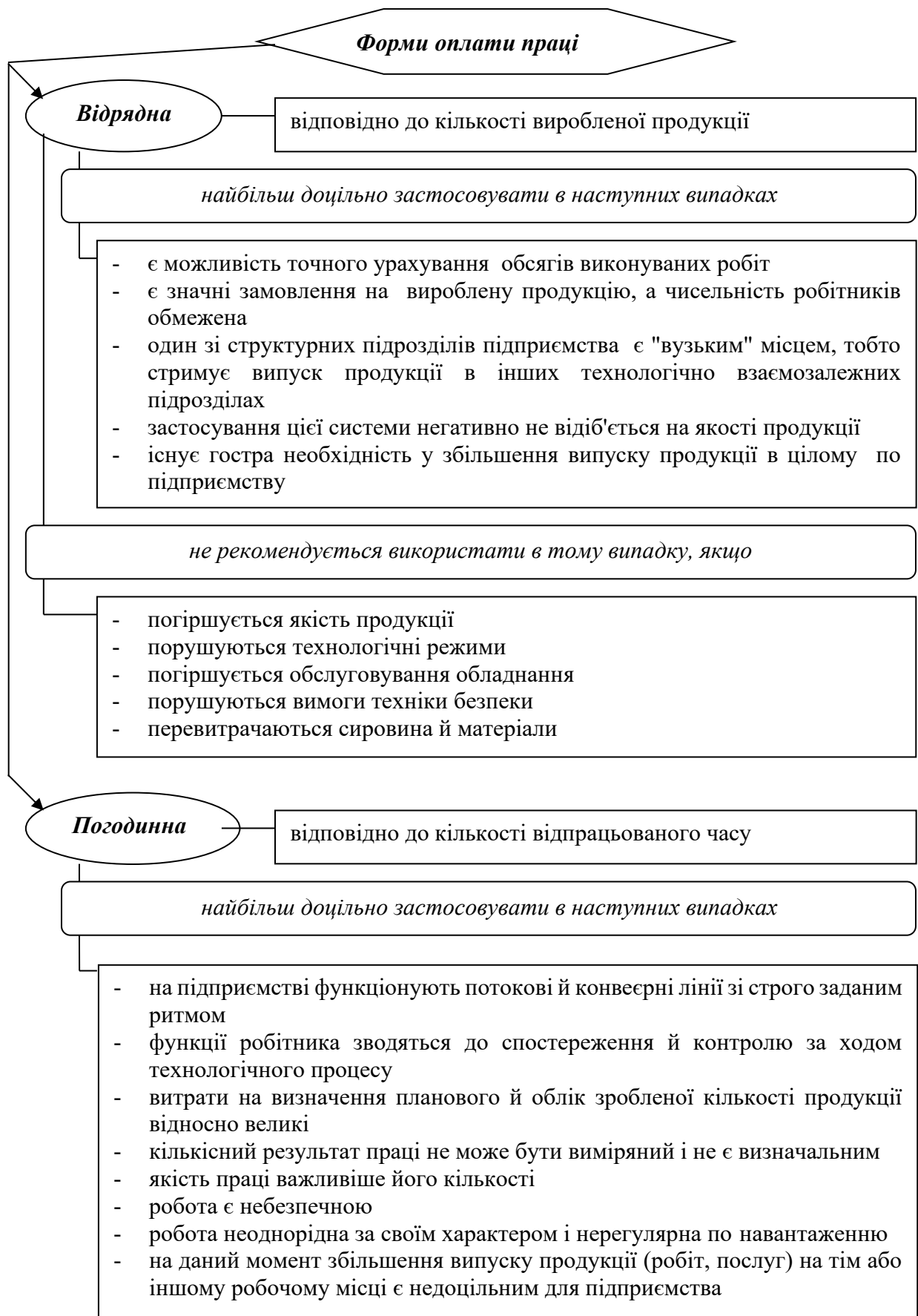

Рис.4.4.3. Характеристика форм оплати праці

Рис.4.4.4. Форми і системи оплати праці

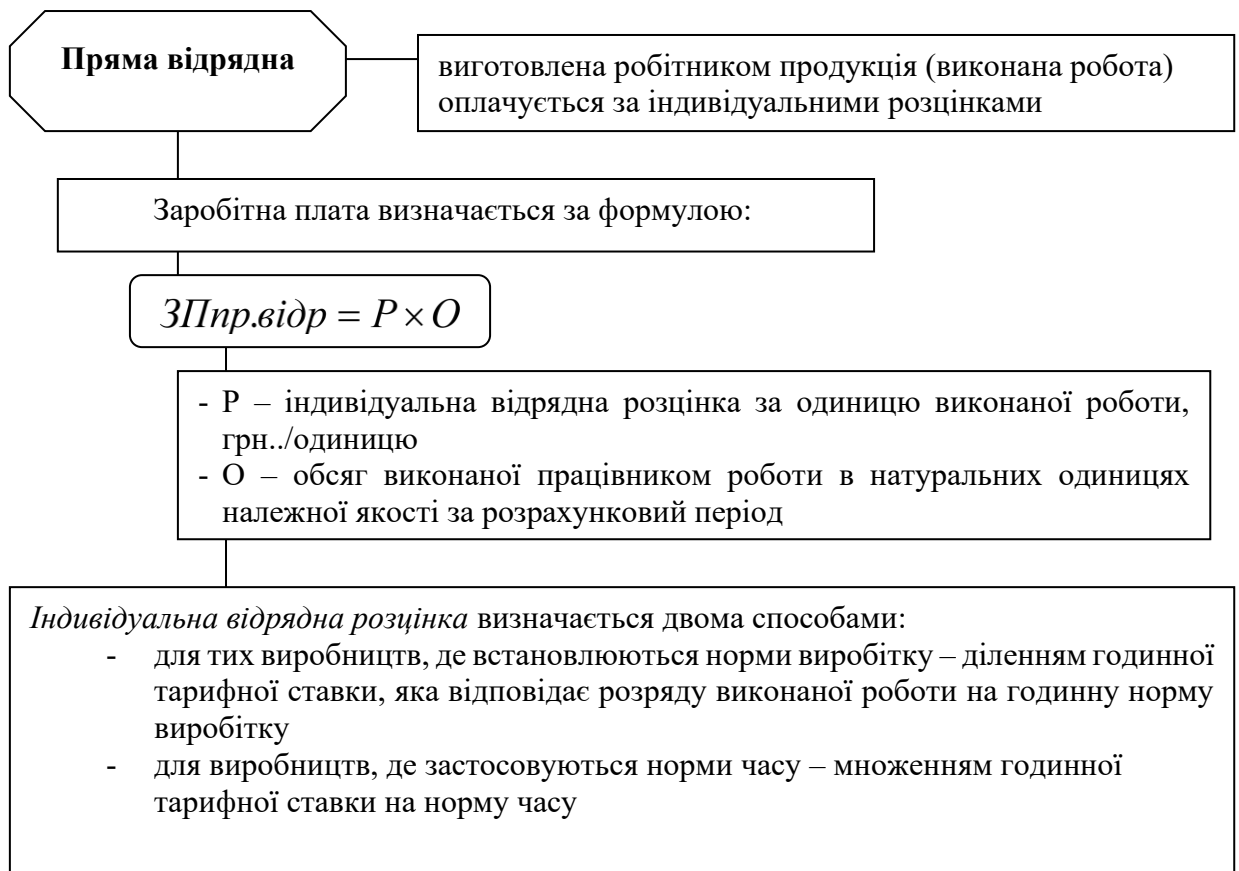

Рис.4.4.5. Пряма відрядна система оплати праці

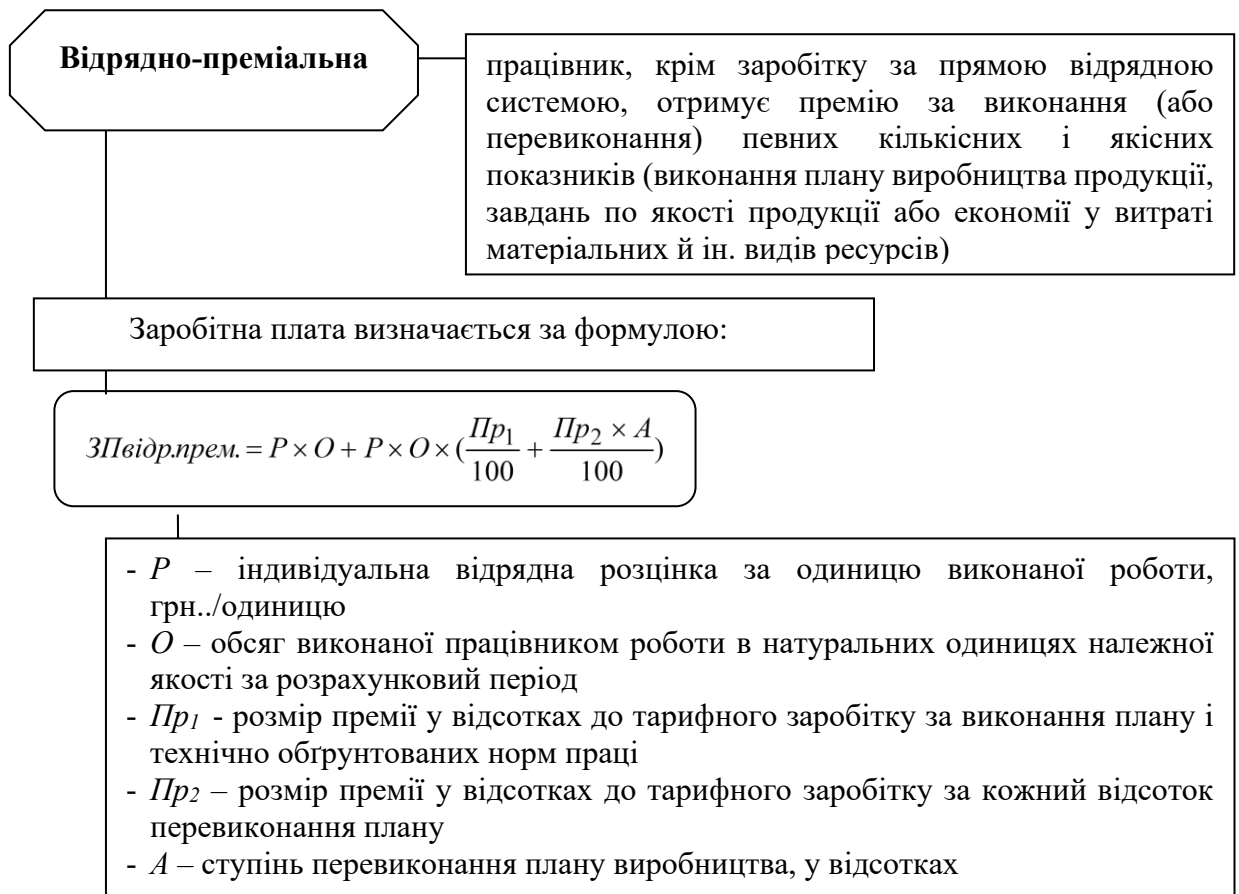

Рис. 4.4.6. Відрядно-преміальна система оплати праці

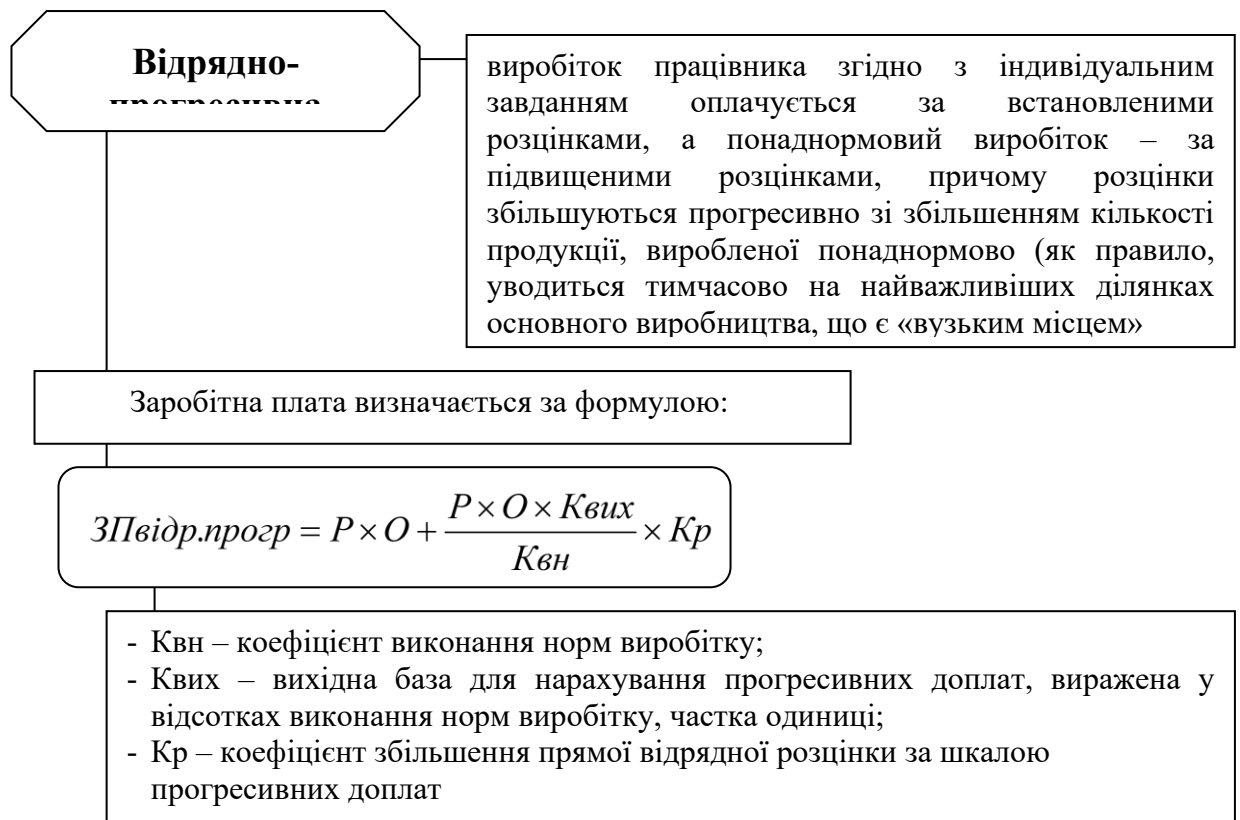

Рис. 4.4.7. Відрядно-прогресивна система оплати праці

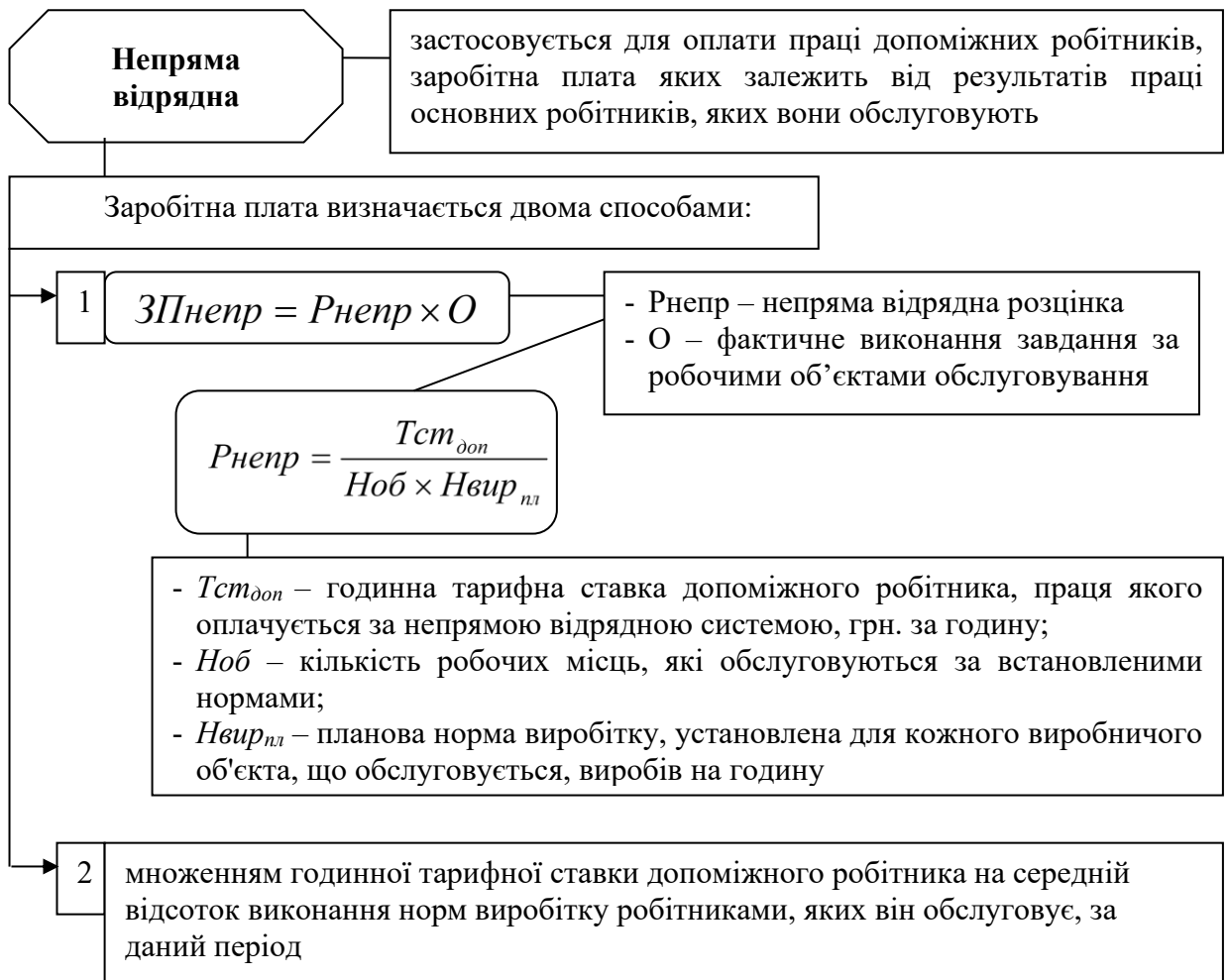

Рис. 4.4.8. Непряма відрядна система оплати праці

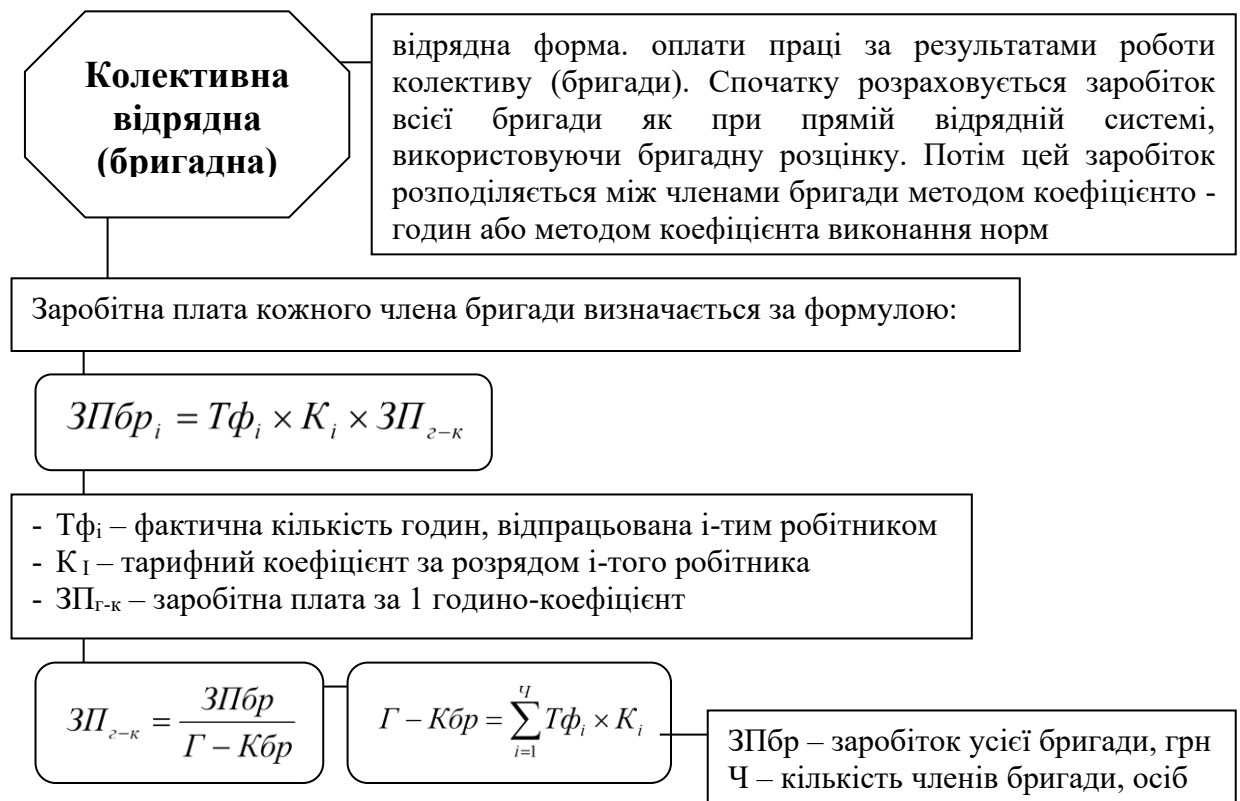

Рис. 4.4.9. Колективна відрядна система оплати праці

Акордна

це різновид відрядної оплати праці, сутність якої полягає в тому, що розцінка встановлюється на весь обсяг підлягаючому виконанню робіт із вказівкою строку їхнього виконання

доцільно застосовувати в наступних випадках:

- підприємство не укладається в строк з виконанням якого-небудь замовлення, і при його невиконанні воно зобов'язано буде заплатити значні суми штрафних санкцій у зв'язку з умовами, договору
- при надзвичайних обставинах /пожежі, обвалі, виході з ладу основної технологічної лінії із серйозної причини/, які приведуть до зупинки виробництва
- при гострій виробничій необхідності виконання окремих робіт або впровадженні нового обладнання на підприємстві

Рис. 4.4.10. Акордна система оплати праці

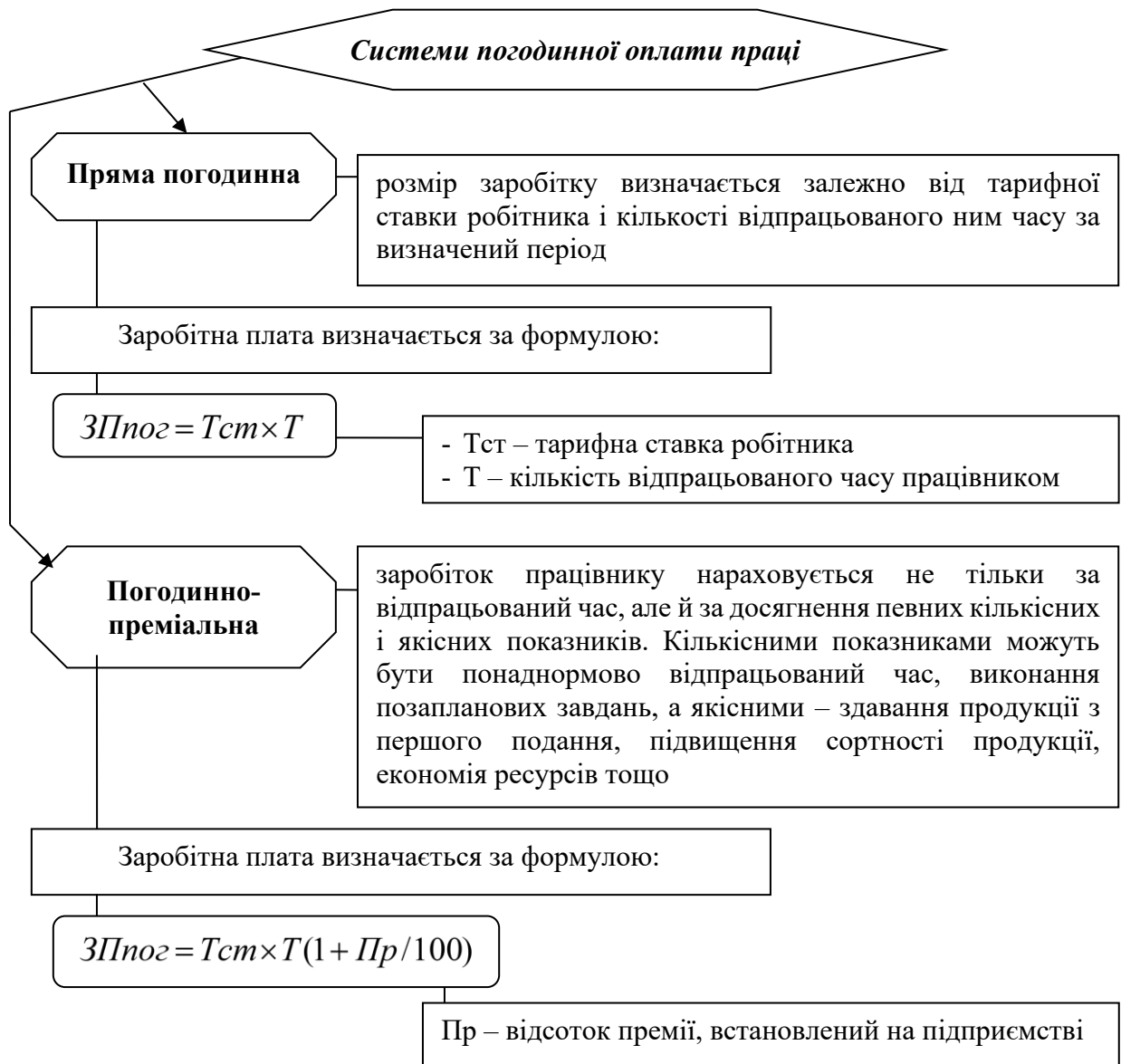

Рис. 4.4.11. Системи погодинної оплати праці

5. Тарифна система оплати праці

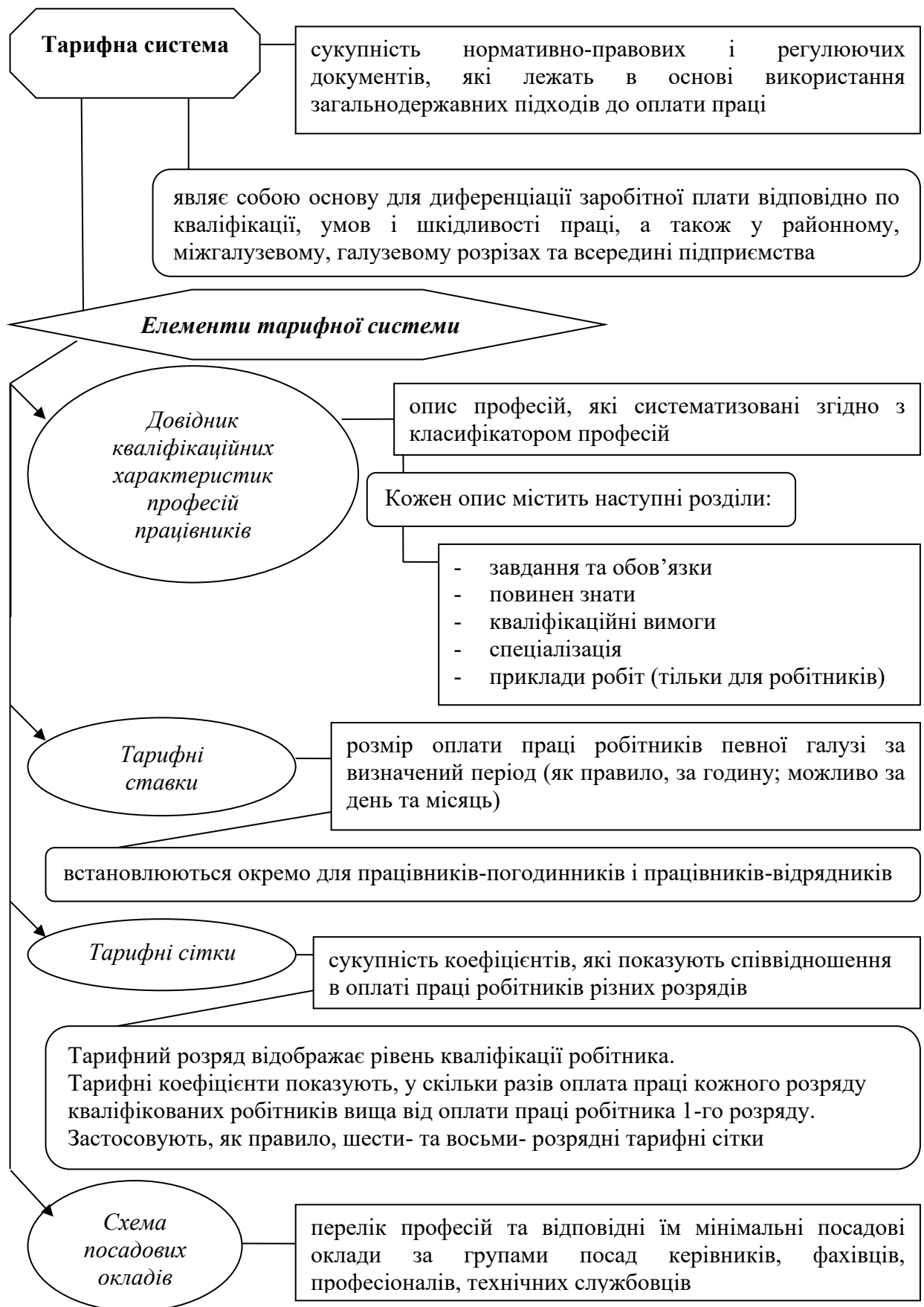

Рис.4.5.1. Тарифна система оплати праці

6. Особливості організації оплати праці на підприємстві в сучасних умовах

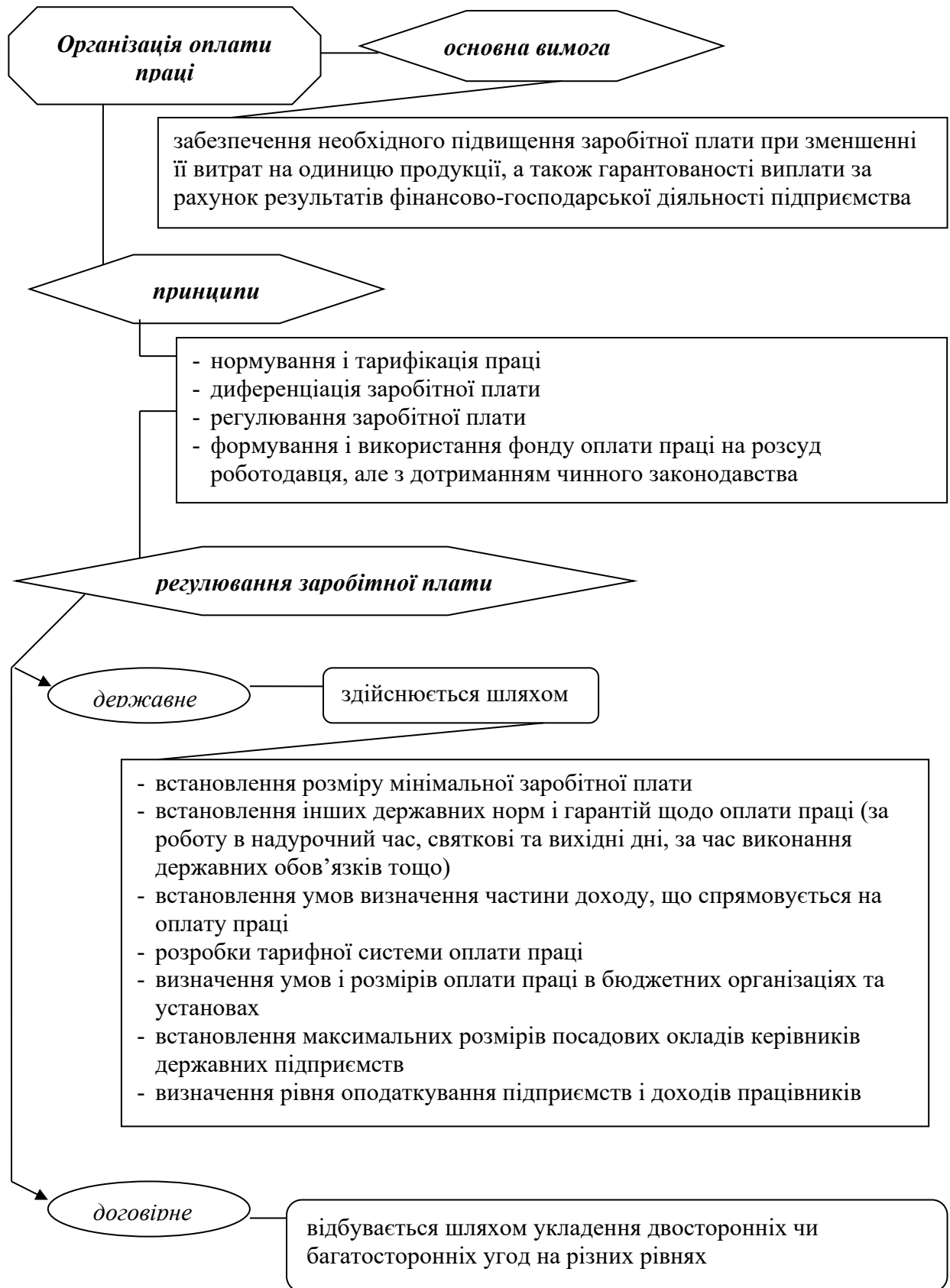

Рис.4.6.1. Характеристика організації оплати праці

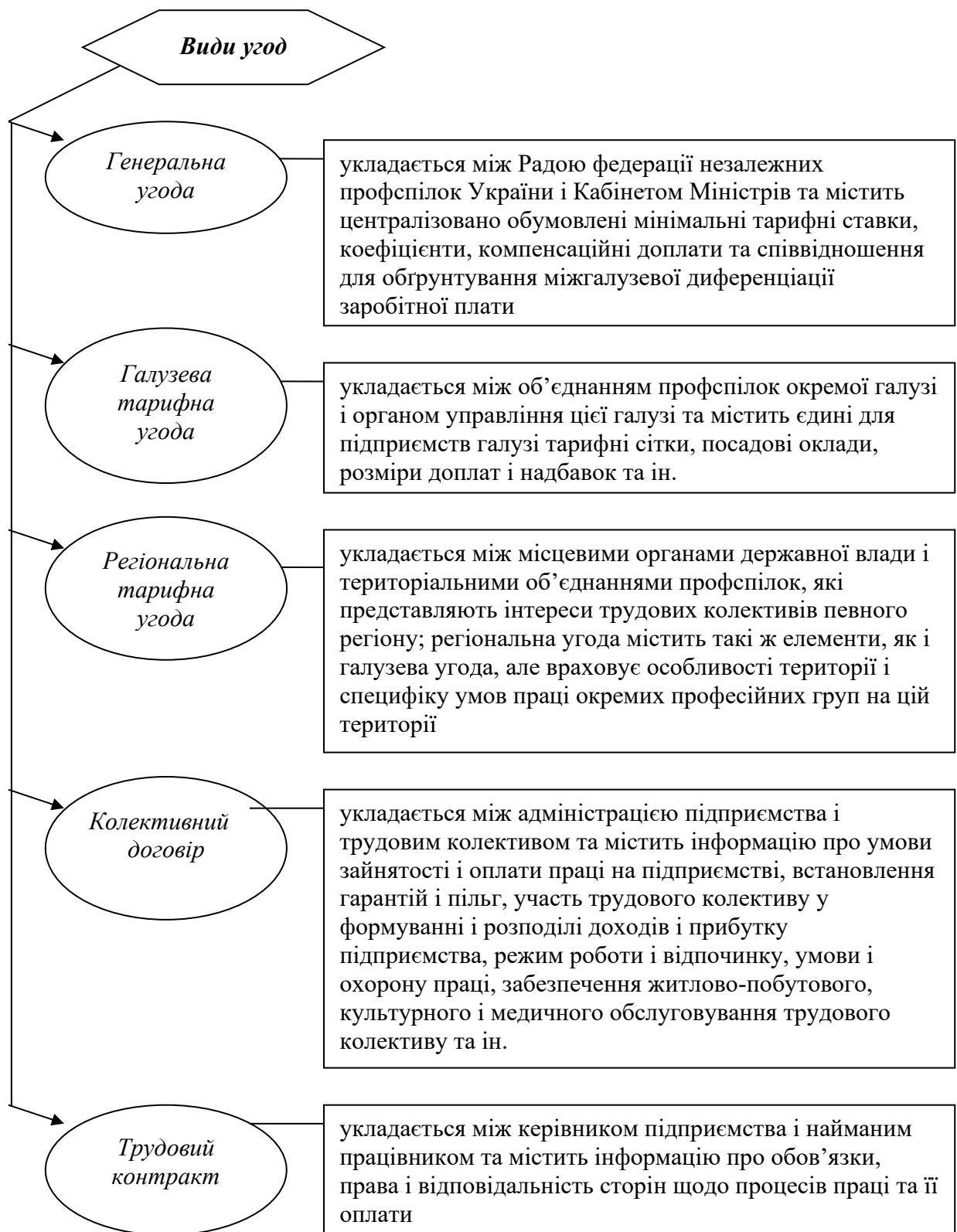

Рис.4.6.2. Елементи договірної регулювання заробітної плати

ЛІТЕРАТУРА: [1, с. 98-139], [2, с. 84-98], [3, с. 256-330], [4, с. 100-201], [5, с. 119-122], [18], [26]

Тема 5. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА

1. Характеристика витрат підприємства, їх класифікація.
2. Кошторис витрат. Калькулювання собівартості продукції.
3. Формування собівартості.
4. Управління витратами на підприємстві

1. Характеристика витрат підприємства, їх класифікація

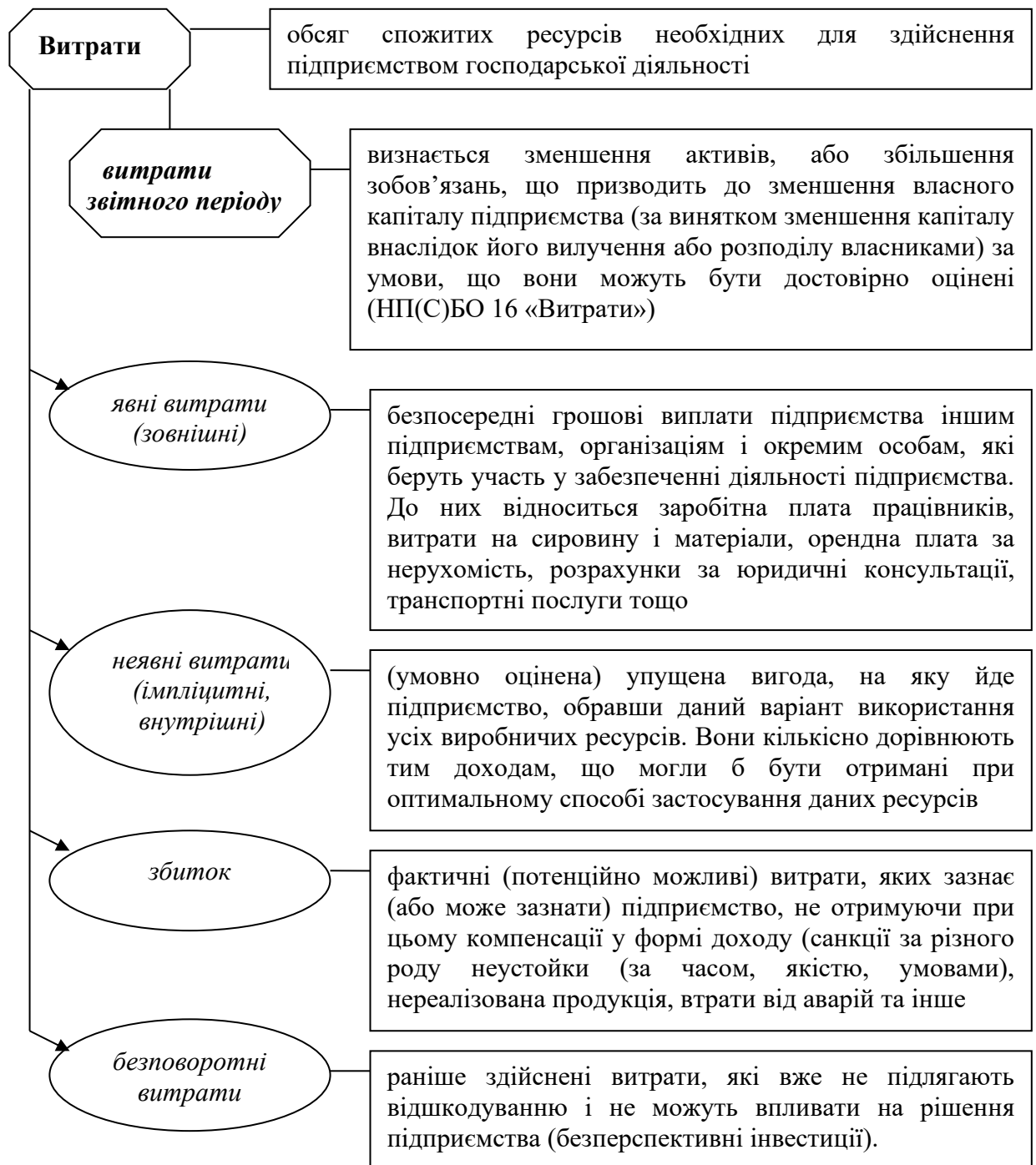

Рис. 5.1.1. Сутність витрат підприємства

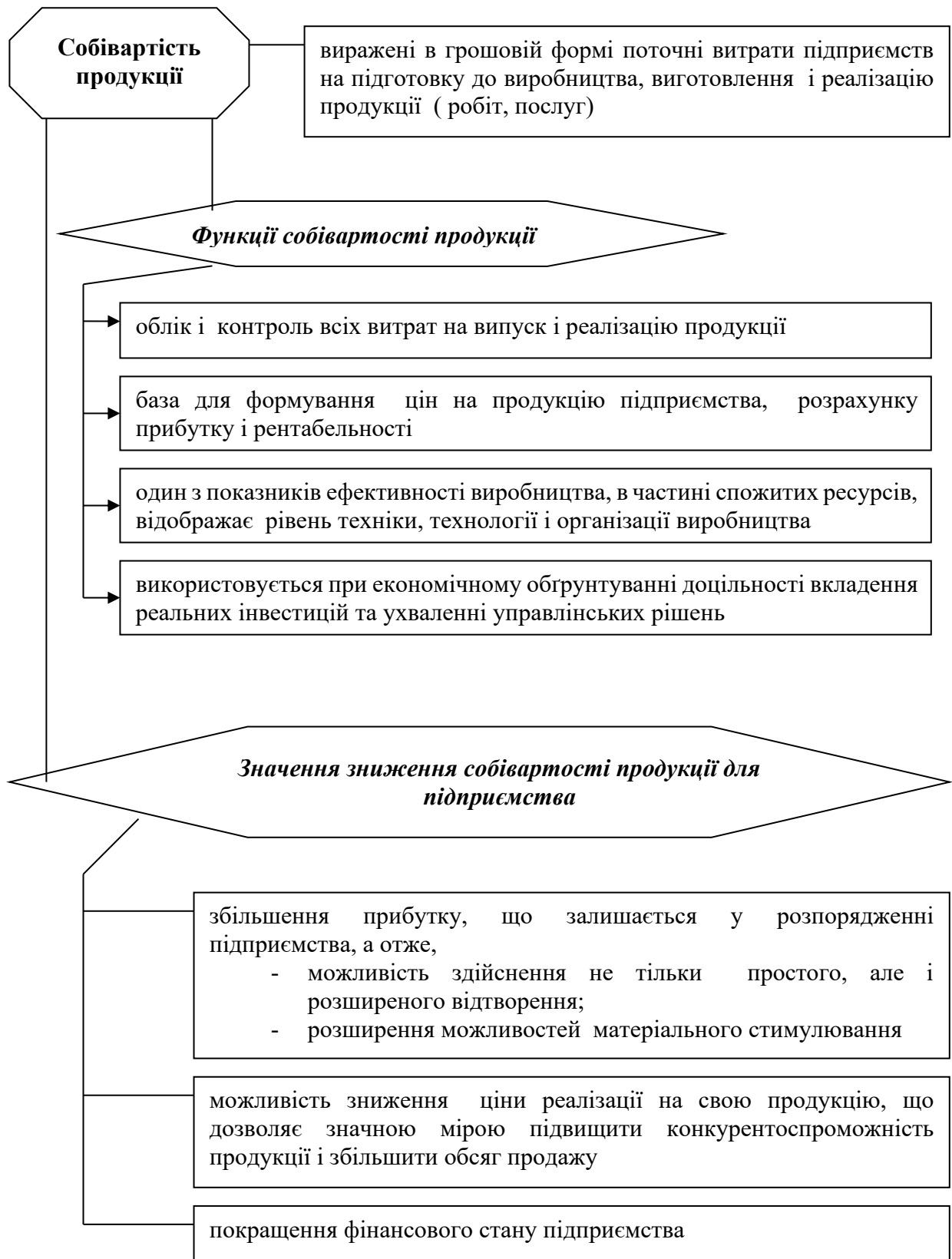

Рис. 5.1.2. Сутність, функції та роль собівартості продукції

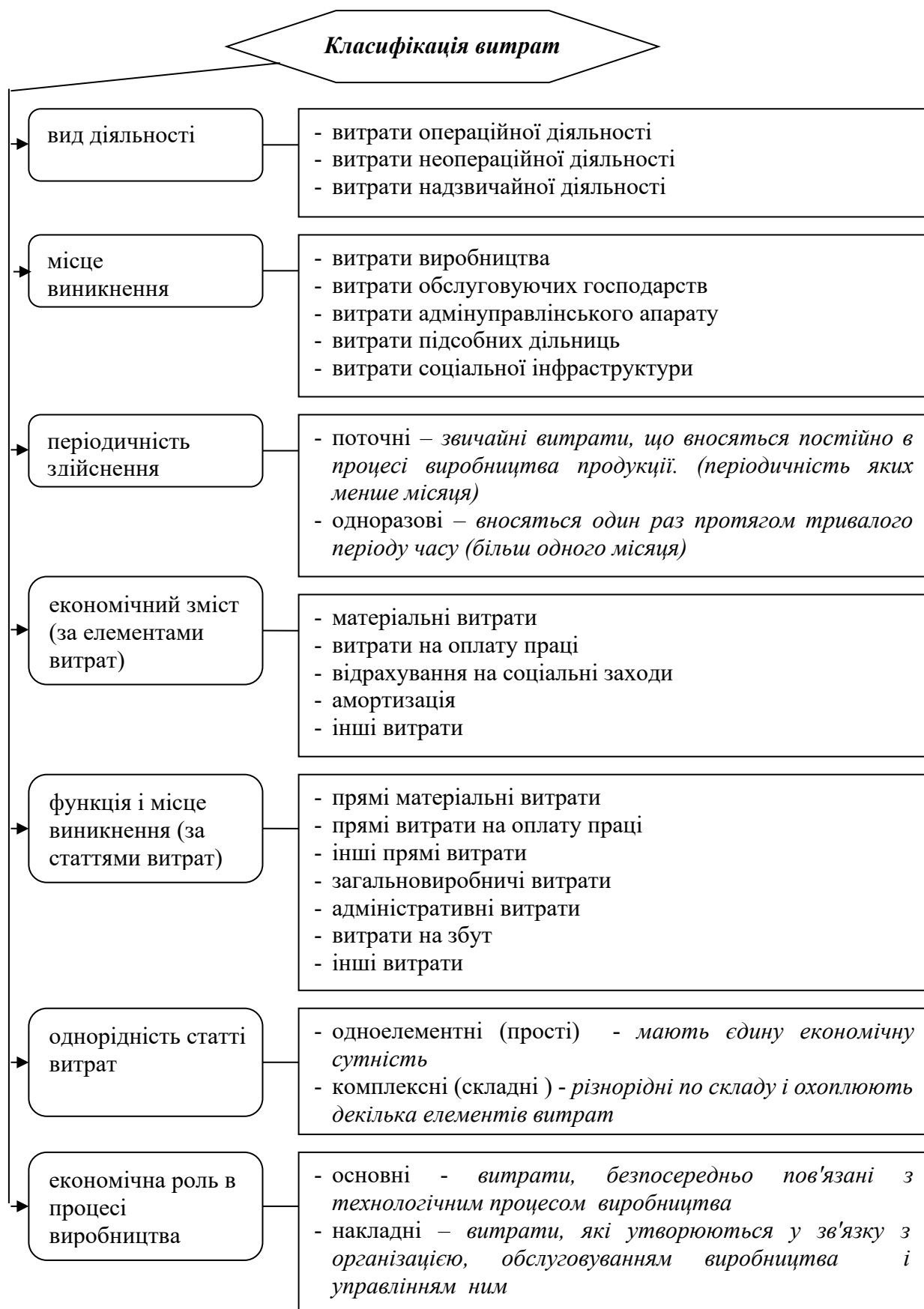

Рис. 5.1.3. Класифікація витрат

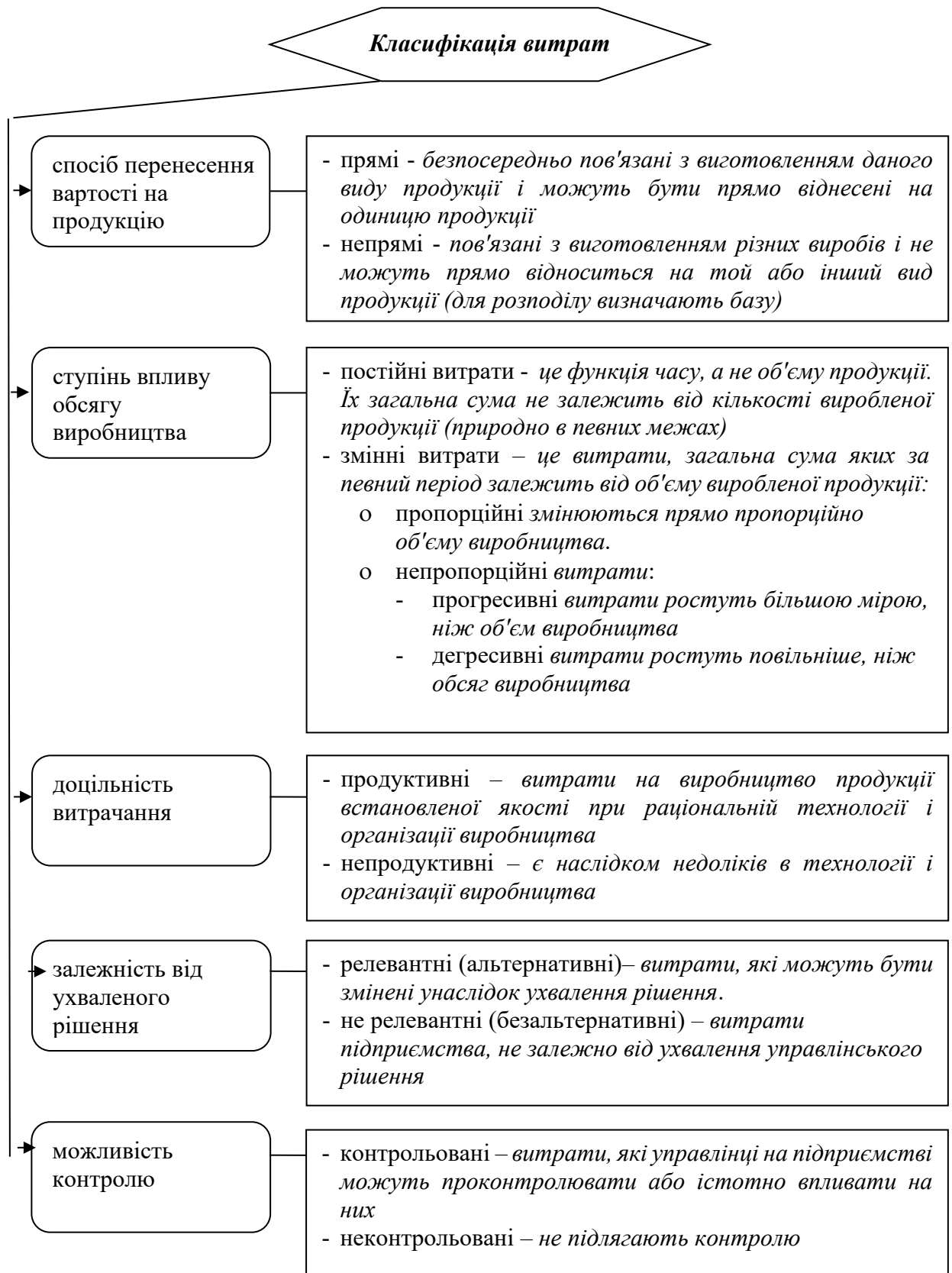

Рис. 5.1.4. Класифікація витрат (продовження)

2. Кошторис витрат. Калькулювання собівартості продукції

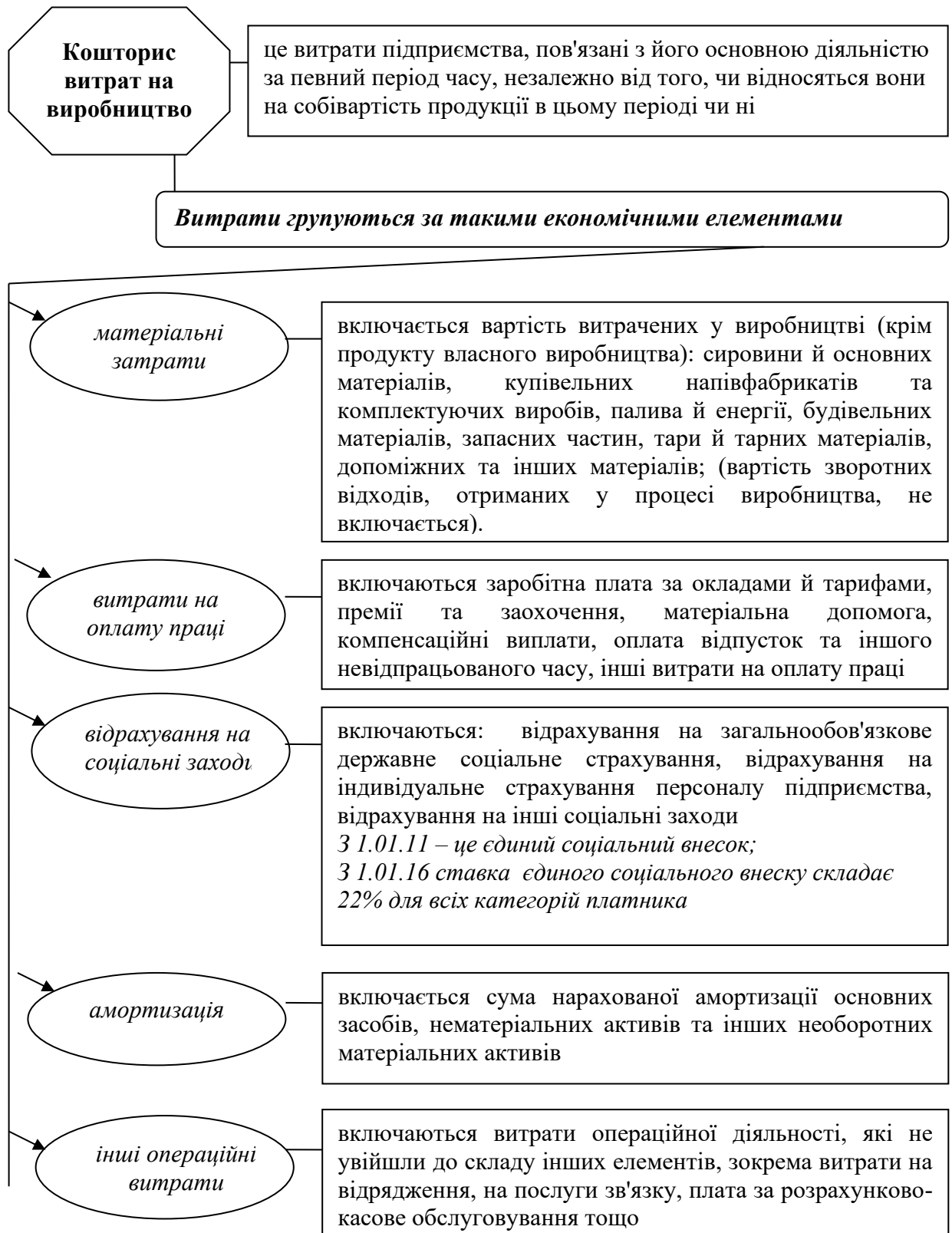

Рис. 5.2.1. Кошторис витрат

Рис. 5.2.2. Калькулювання собівартості продукції

Рис. 5.2.3. Калькулювання собівартості продукції (продовження)

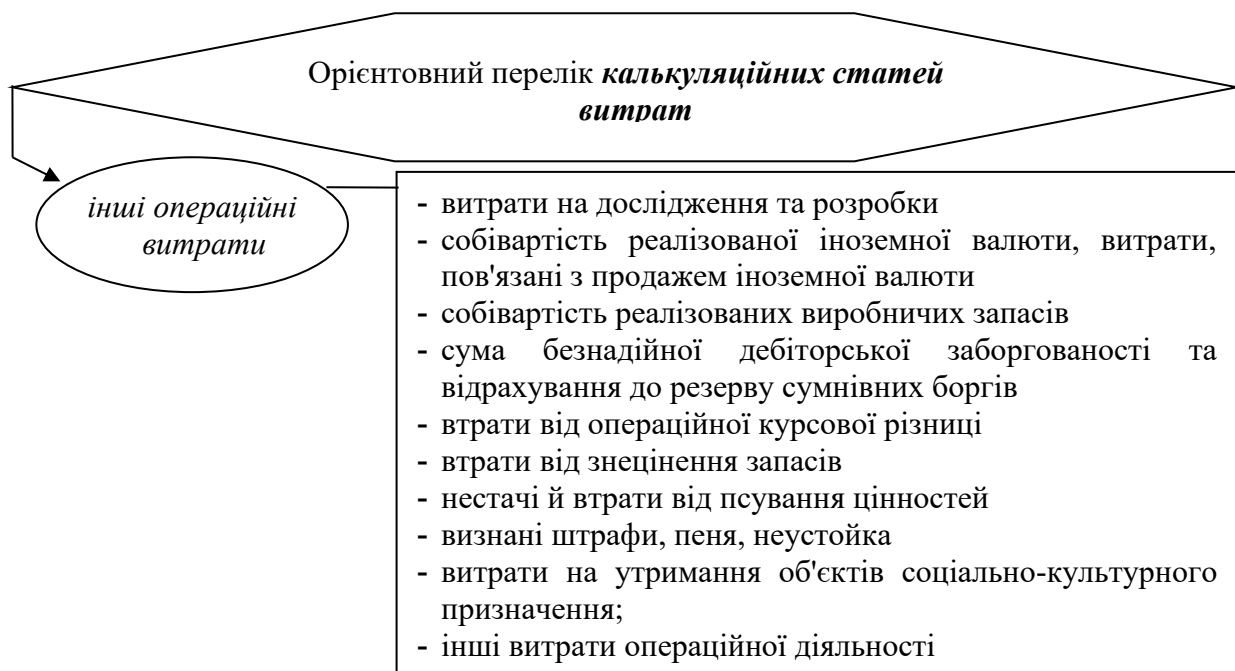

Рис. 5.2.4. Калькулювання собівартості продукції (продовження)

Рис. 5.2.5. Розподіл непрямих витрат

Рис. 5.2.6. Методи калькулювання собівартості продукції

3. Формування собівартості

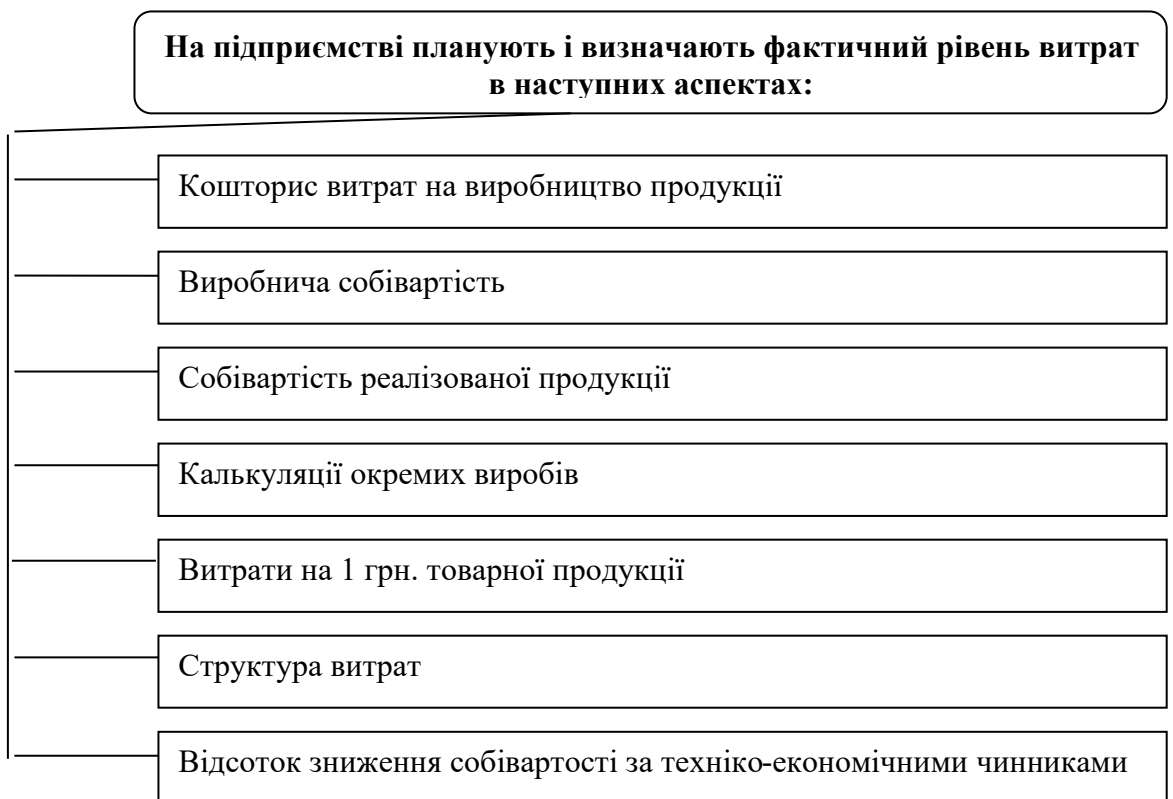

Рис. 5.3.1. Показники рівня витрат на підприємстві

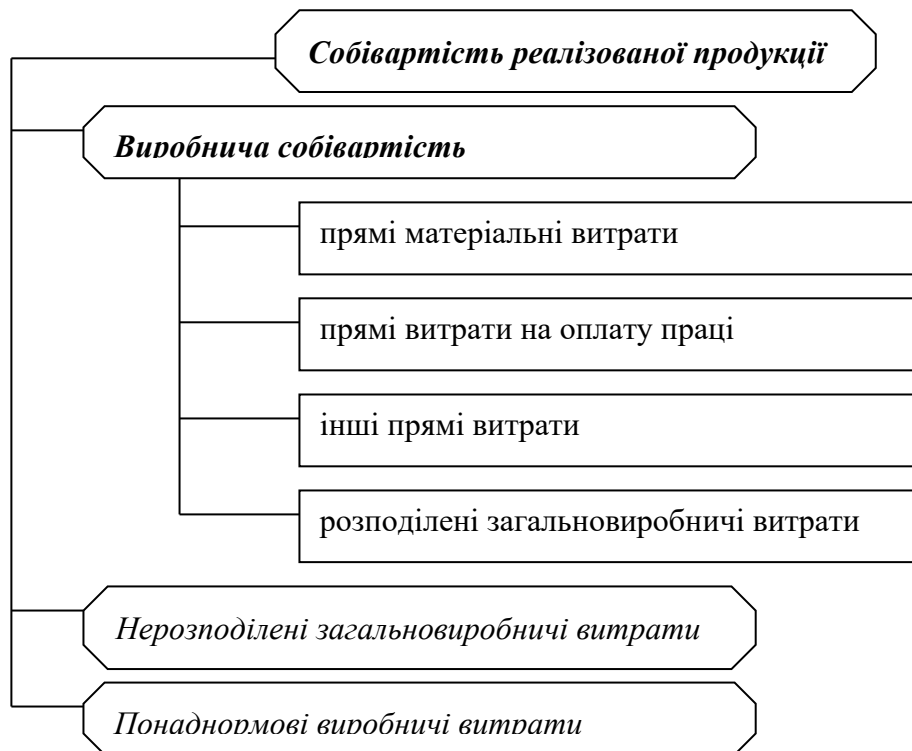

Рис. 5.3.2. Виробнича собівартість та собівартість реалізованої продукції

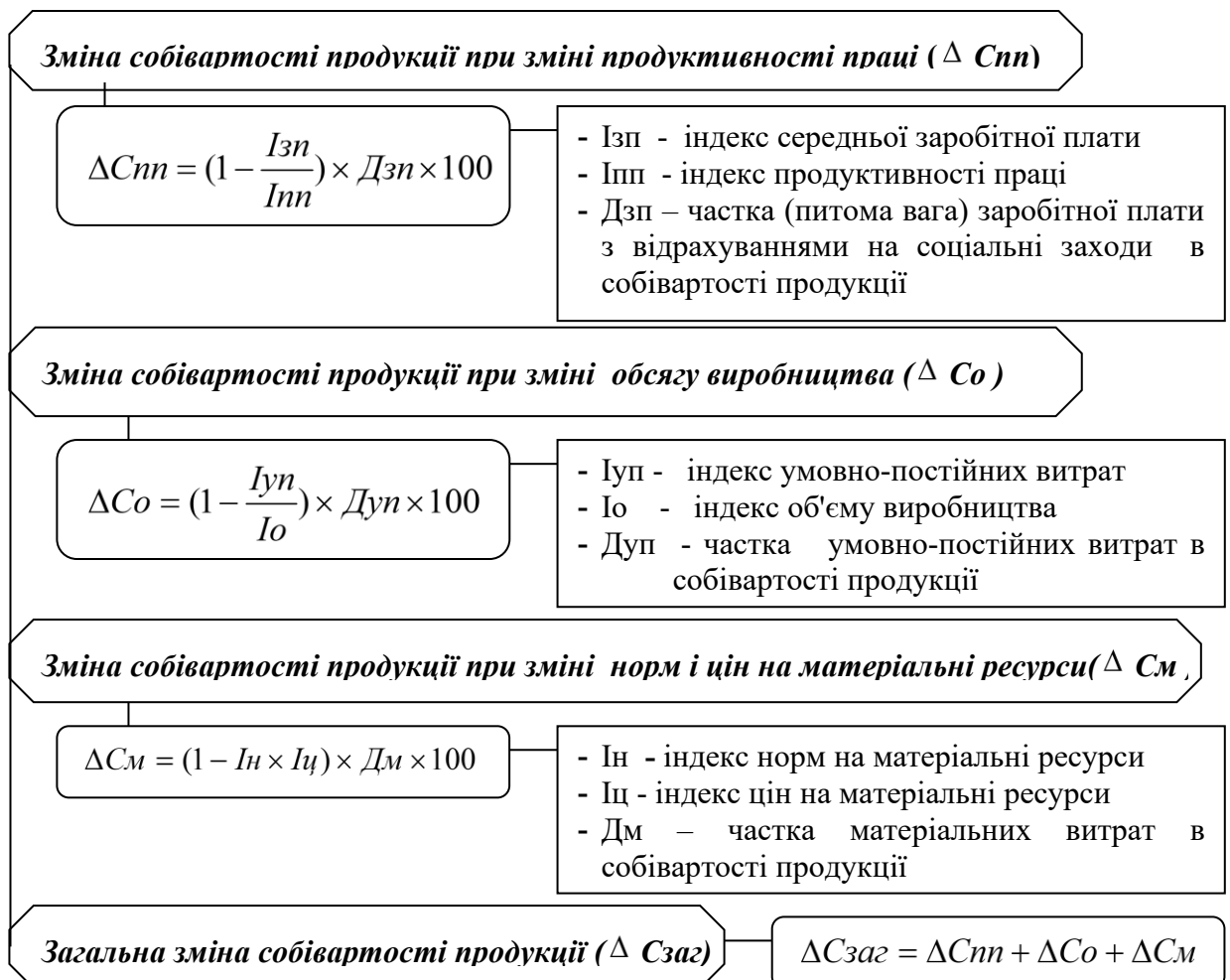

Рис. 5.3.3. Визначення зміни собівартості продукції

4. Управління витратами на підприємстві

Рис. 5.4.1. Управління витратами на підприємстві в сучасних умовах

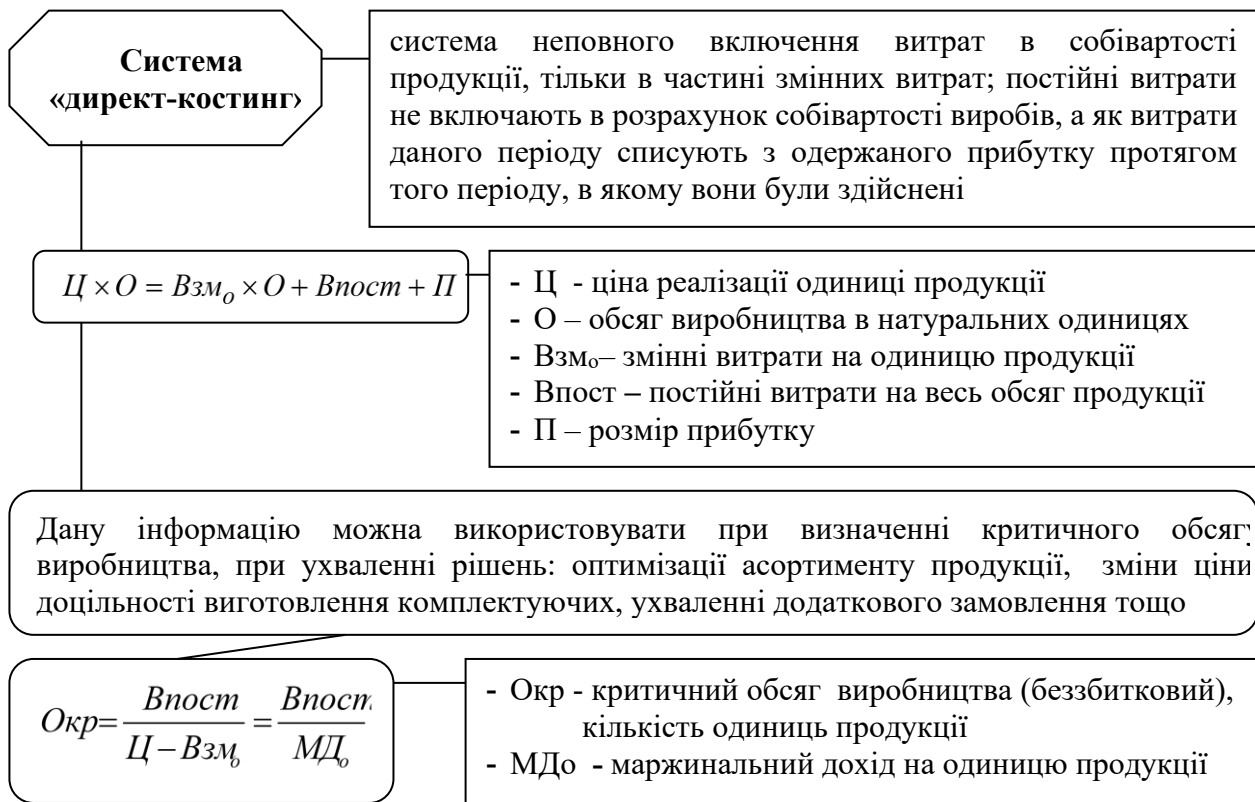

Рис. 5.4.2. Особливості обліку і аналізу витрат за системою «директ-костинг»

ЛІТЕРАТУРА: [1, с. 254-272], [2, с. 99-104], [3, с. 412-446], [4, с. 318-339], [5, с. 2-3], [16], [23]

Тема 6. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

1. Дохід підприємства та джерела його формування.
2. Прибуток підприємства, його суть, формування і використання.
3. Система показників рентабельності та методика їх визначення.
4. Ефективність діяльності підприємства.
5. Конкурентоспроможність продукції і підприємства.

1. Дохід підприємства та джерела його формування

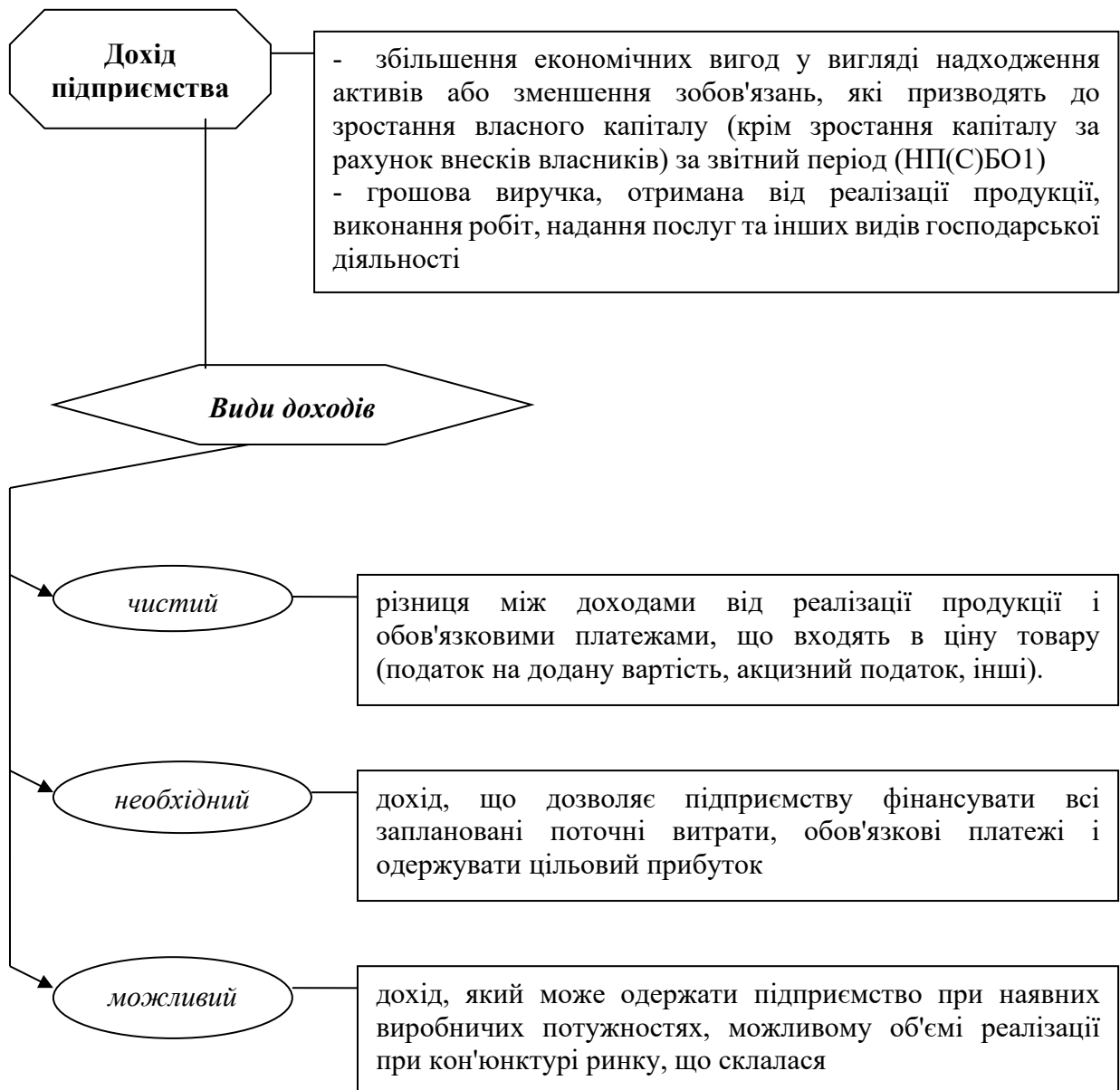

Рис. 6.1.1. Сутність та види доходу

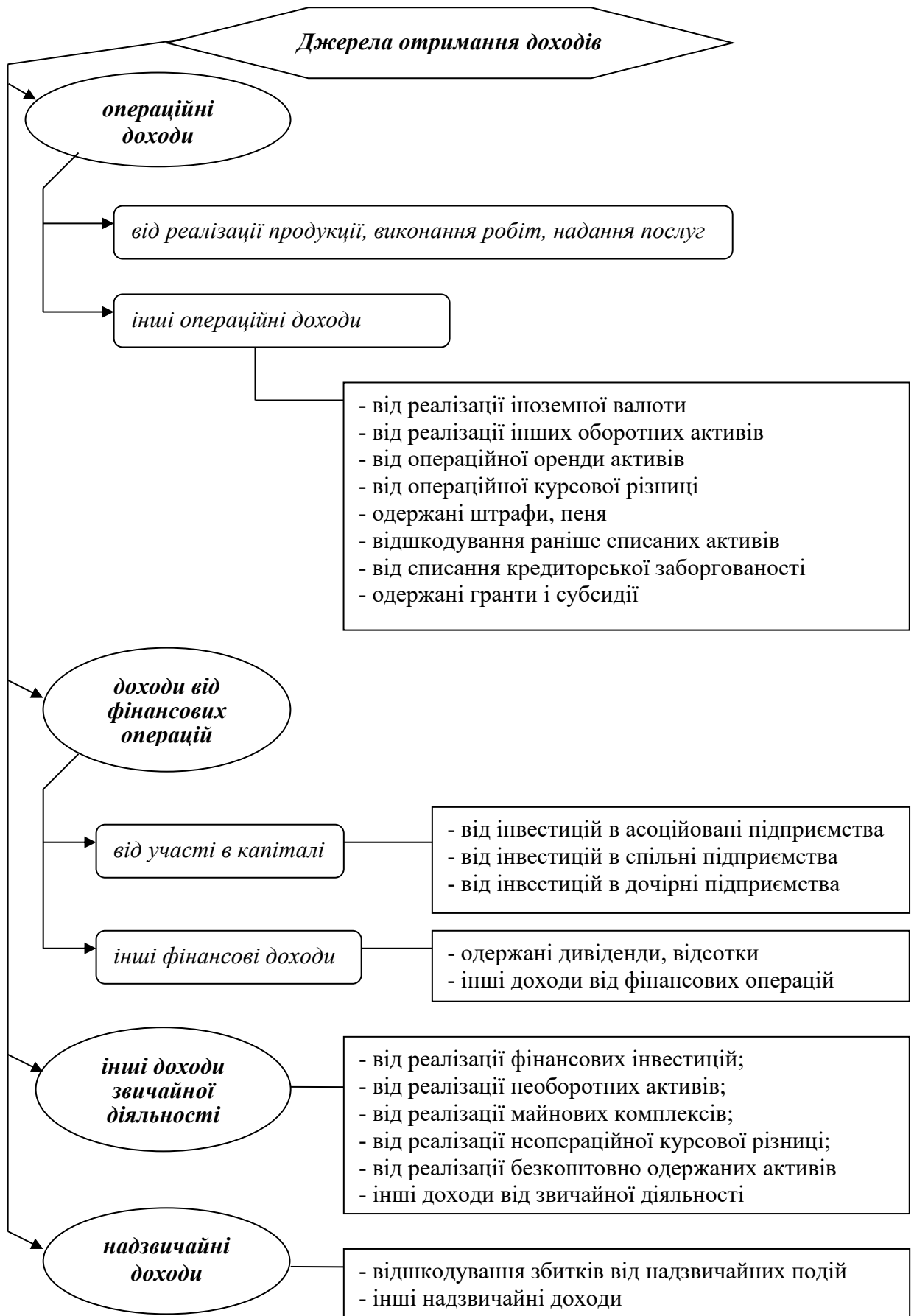

Рис. 6.1.2. Джерела отримання доходів

2. Прибуток підприємства, його суть, формування і використання

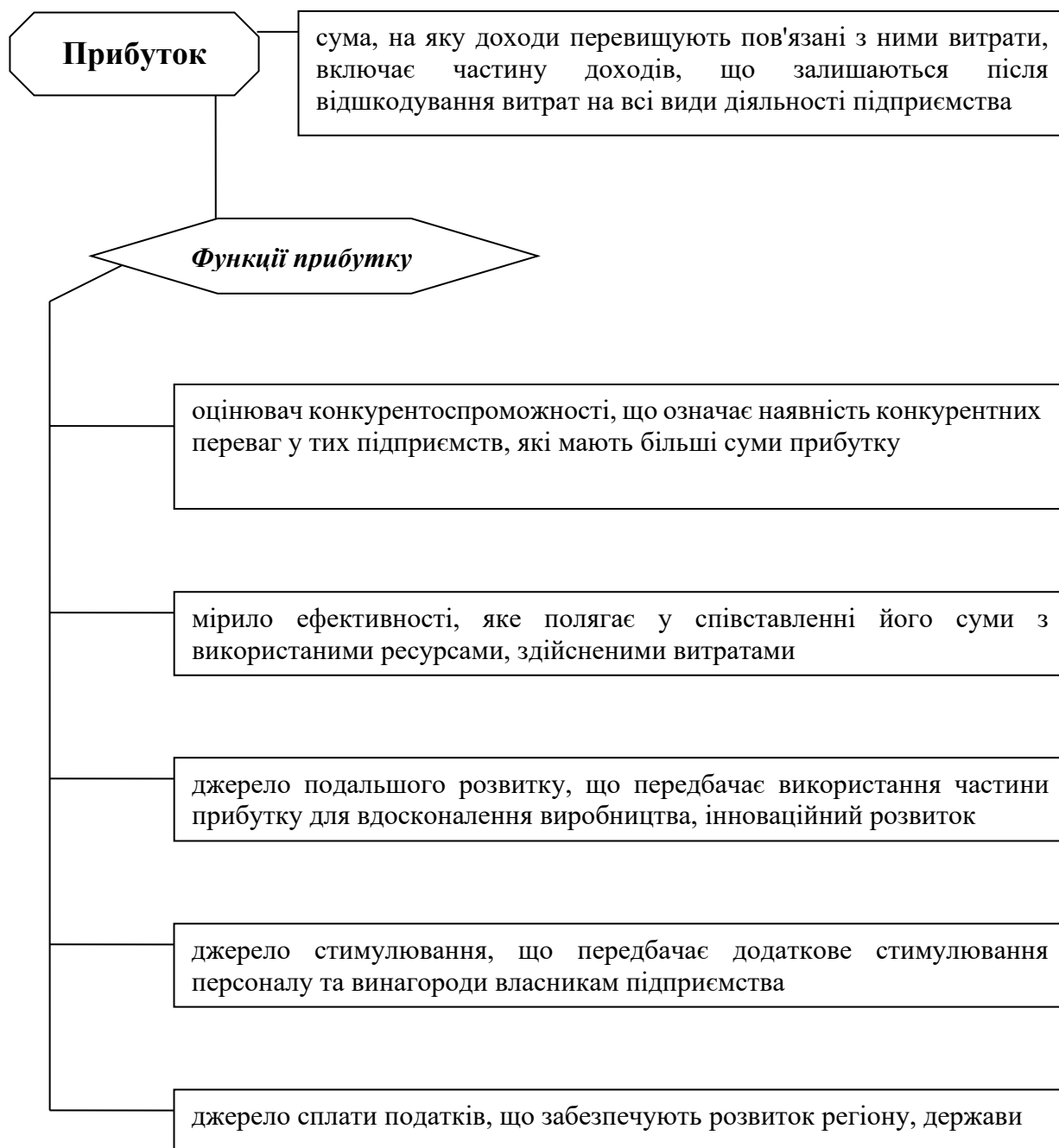

Рис. 6.2.1. Суть та функції прибутку

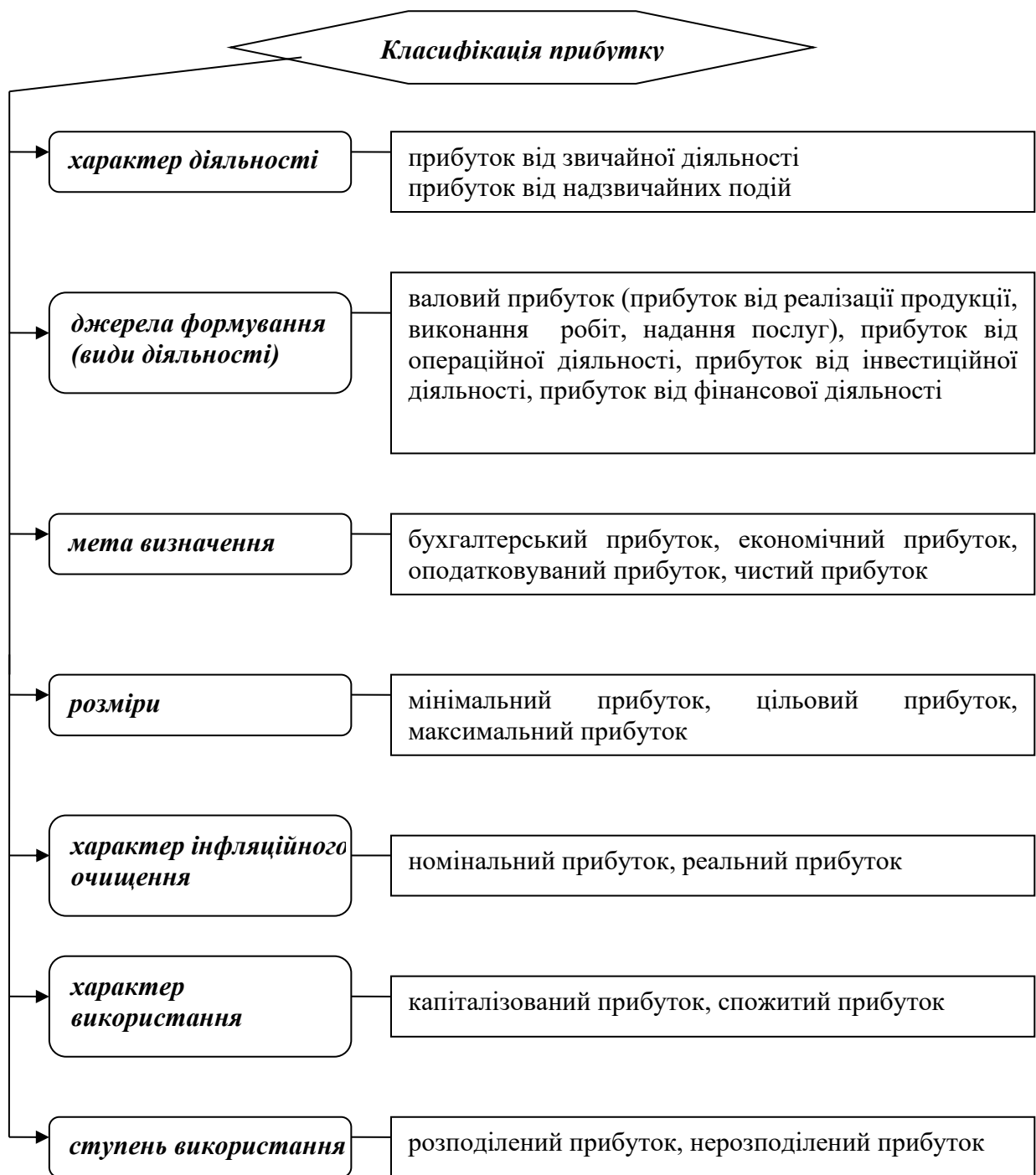

Рис. 6.2.2. Види прибутку

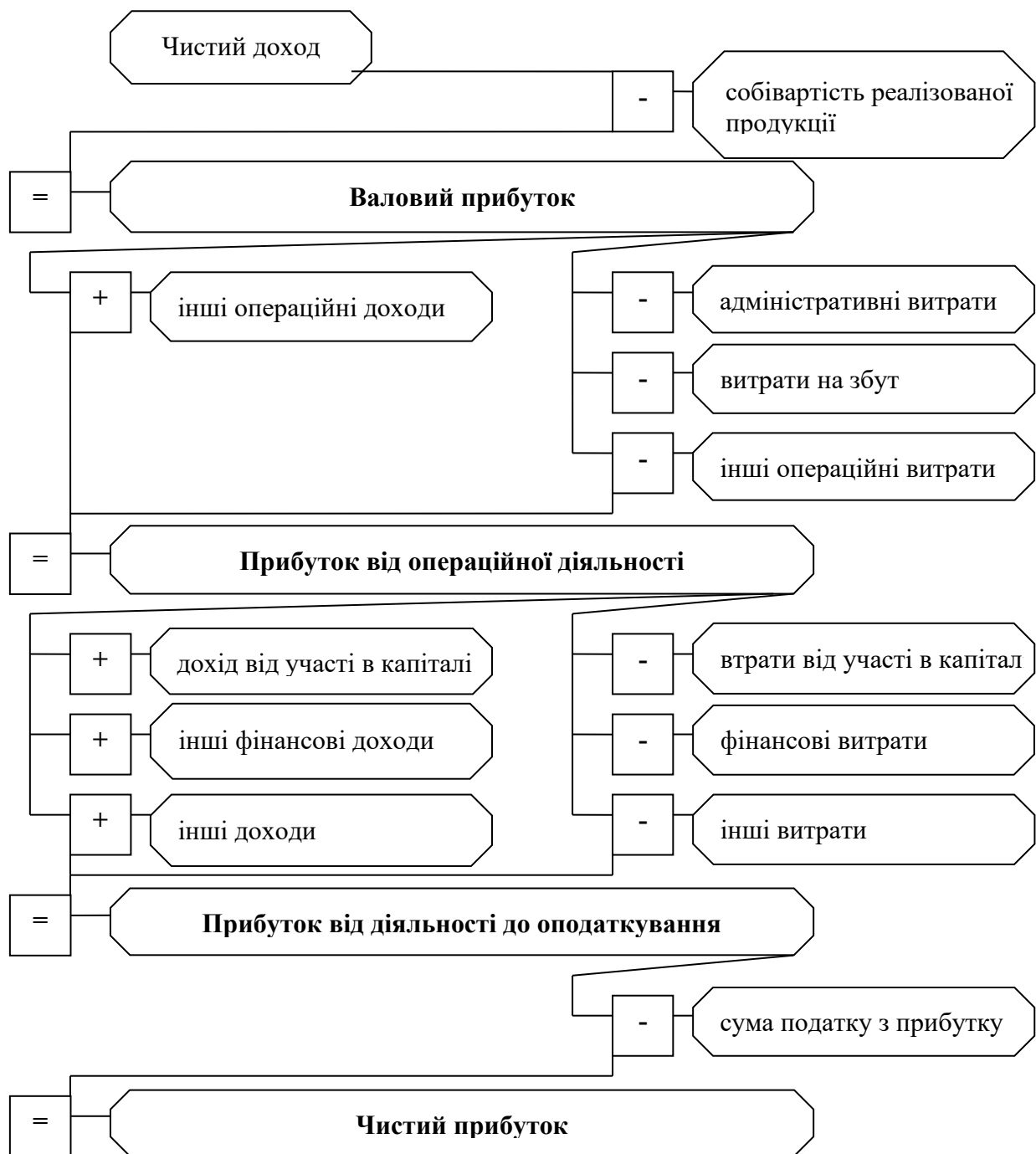

Рис. 6.2.3. Формування прибутку

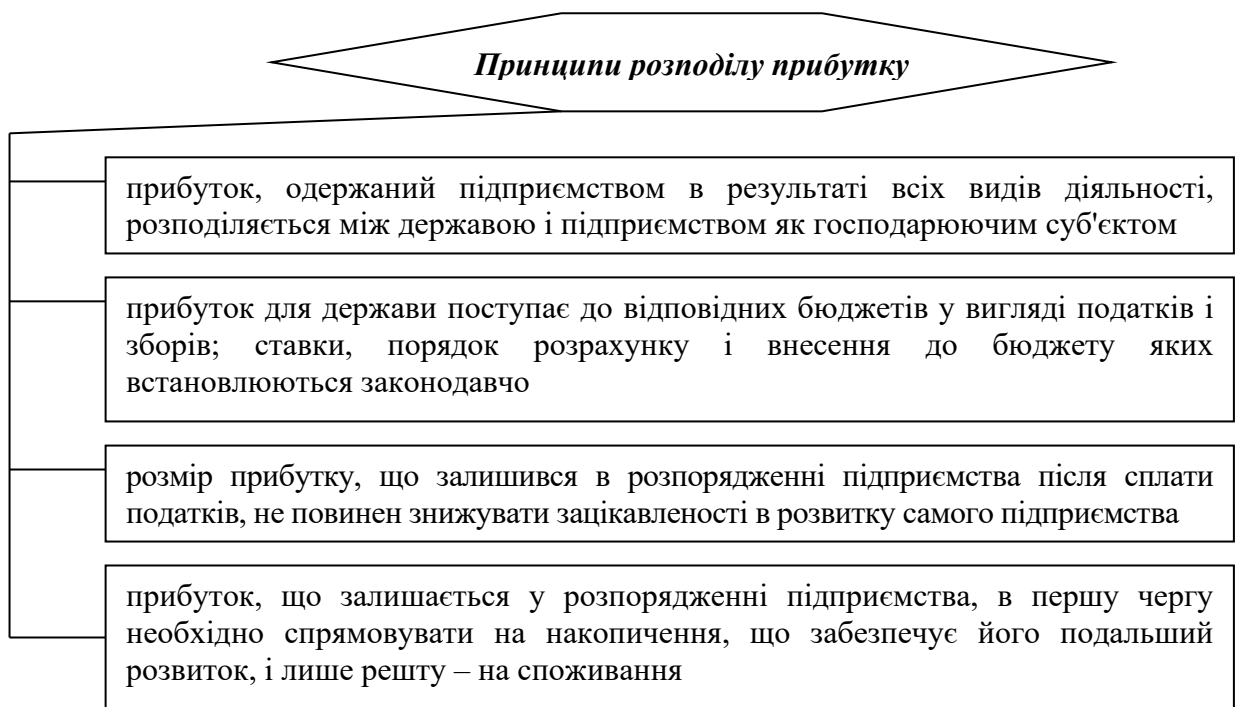

Рис. 6.2.4. Принципи розподілу прибутку

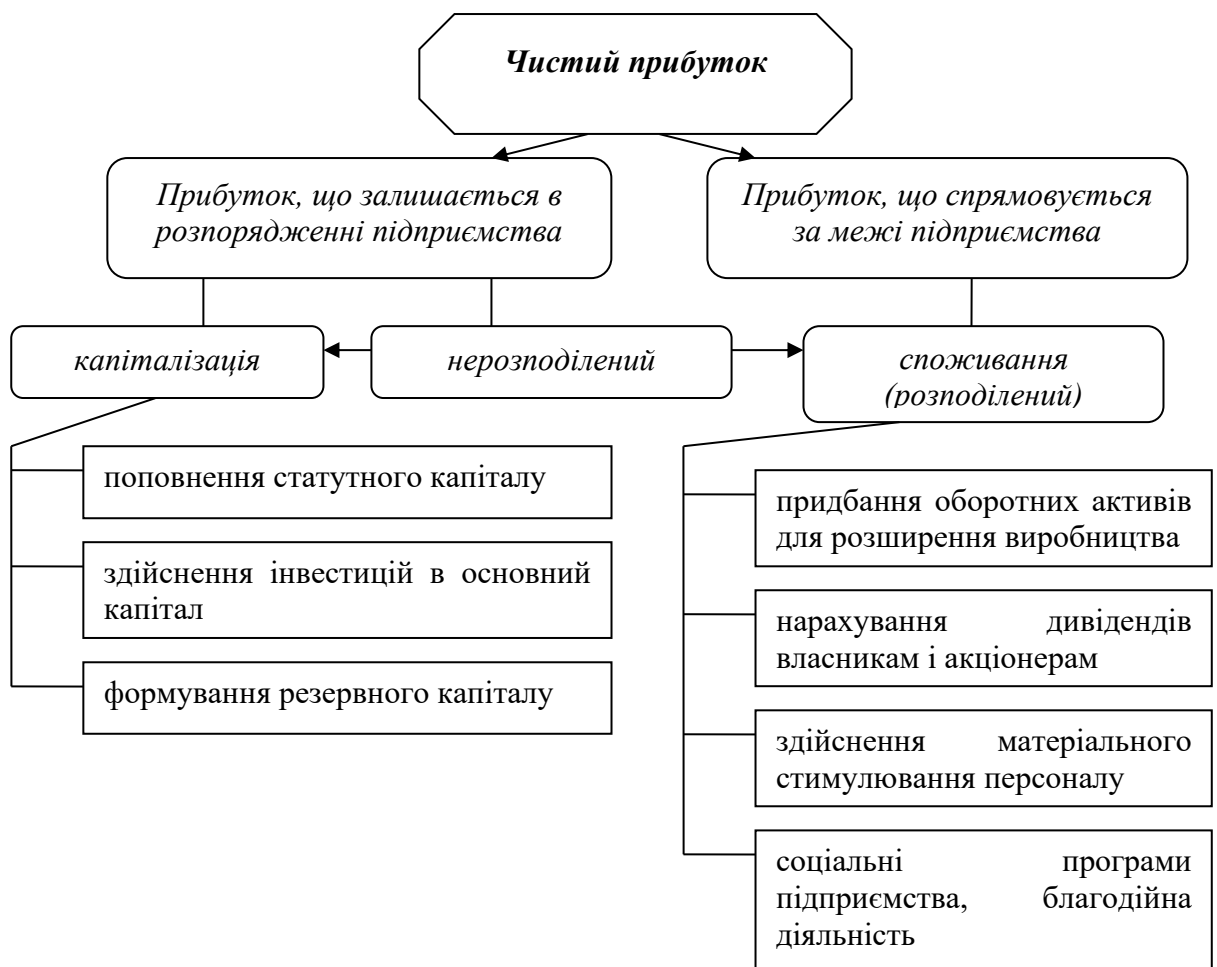

Рис. 6.2.5. Використання чистого прибутку

3. Система показників рентабельності та методика їх визначення

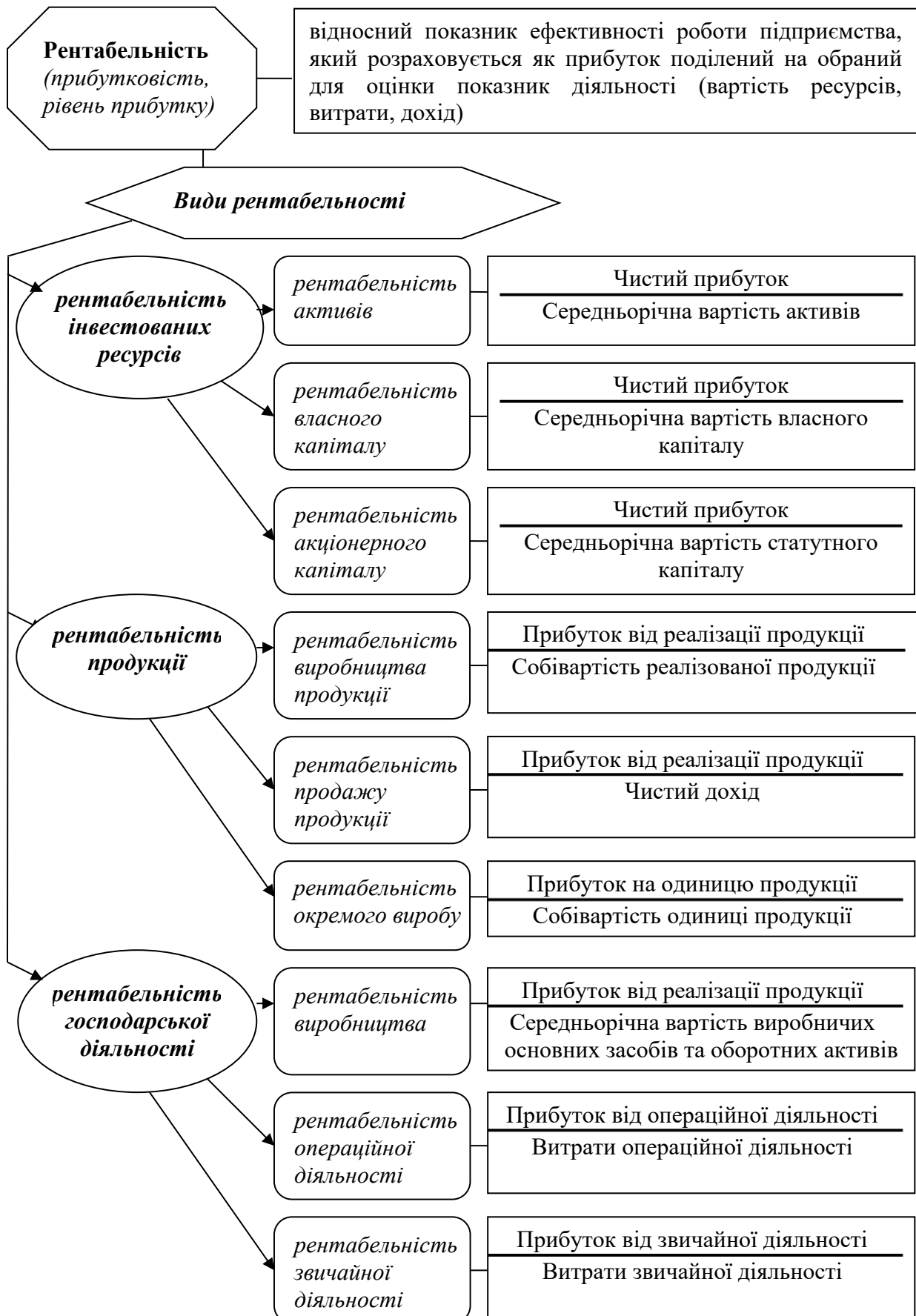

Рис. 6.3.1. Показники рентабельності

4. Ефективність діяльності підприємства

Рис. 6.4.1. Сутність ефекту та ефективності діяльності підприємства

Рис. 6.4.2. Види ефективності

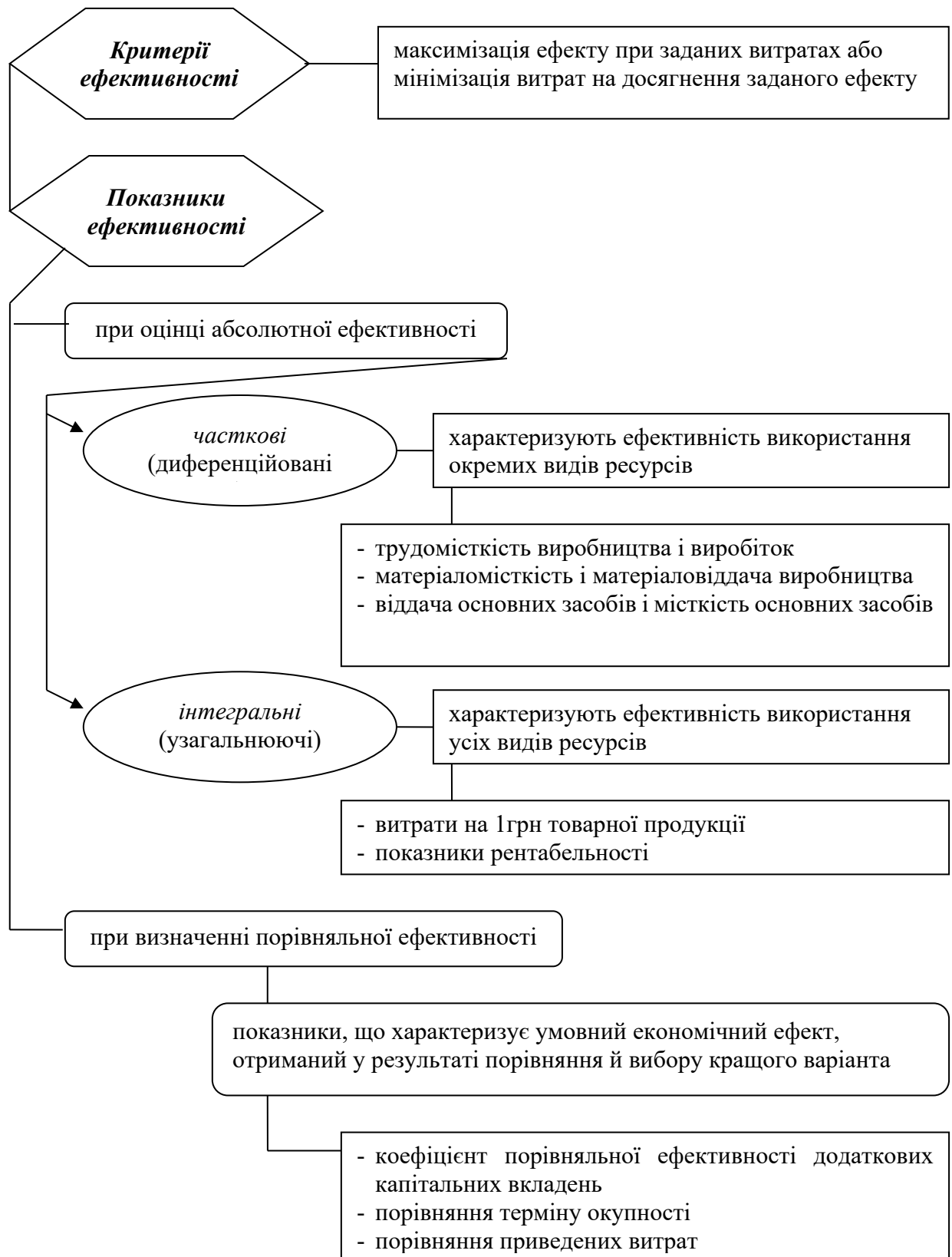

Рис. 6.4.3. Критерії та показники ефективності діяльності підприємства

5. Конкурентоспроможність продукції і підприємства

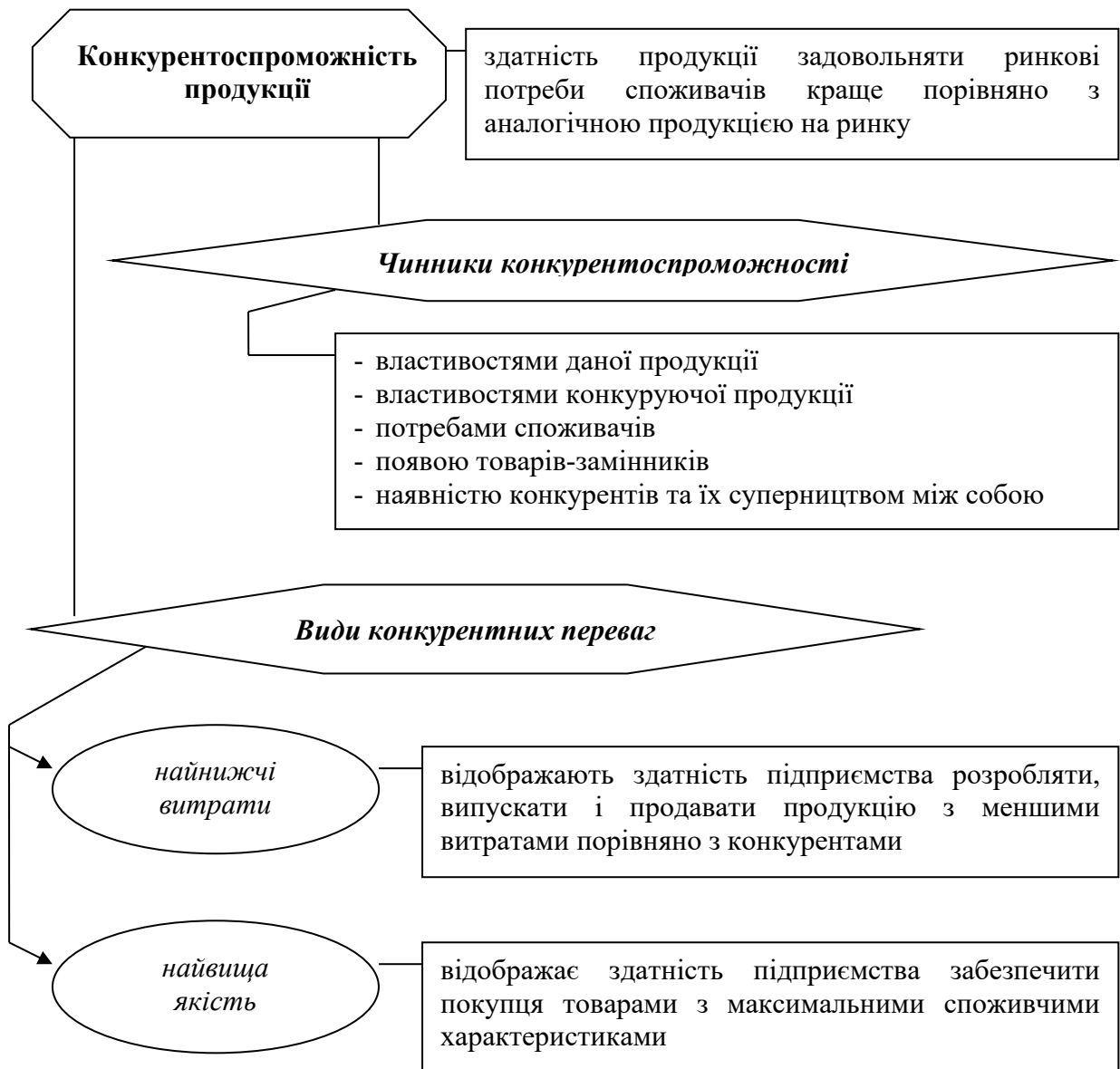

Рис. 6.5.1. Сутність конкурентоспроможності продукції

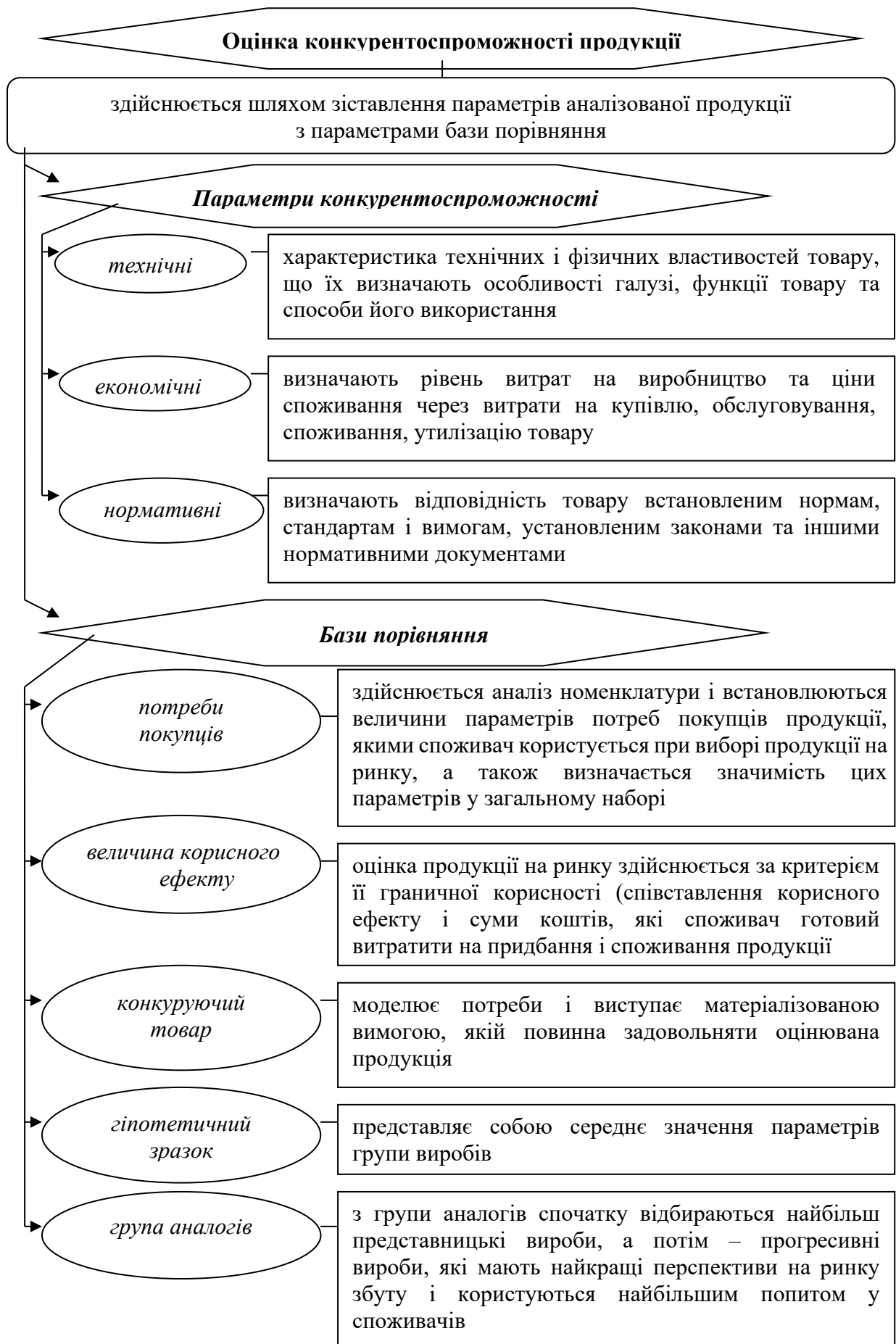

Рис. 6.5.2. Сутність оцінки конкурентоспроможності продукції

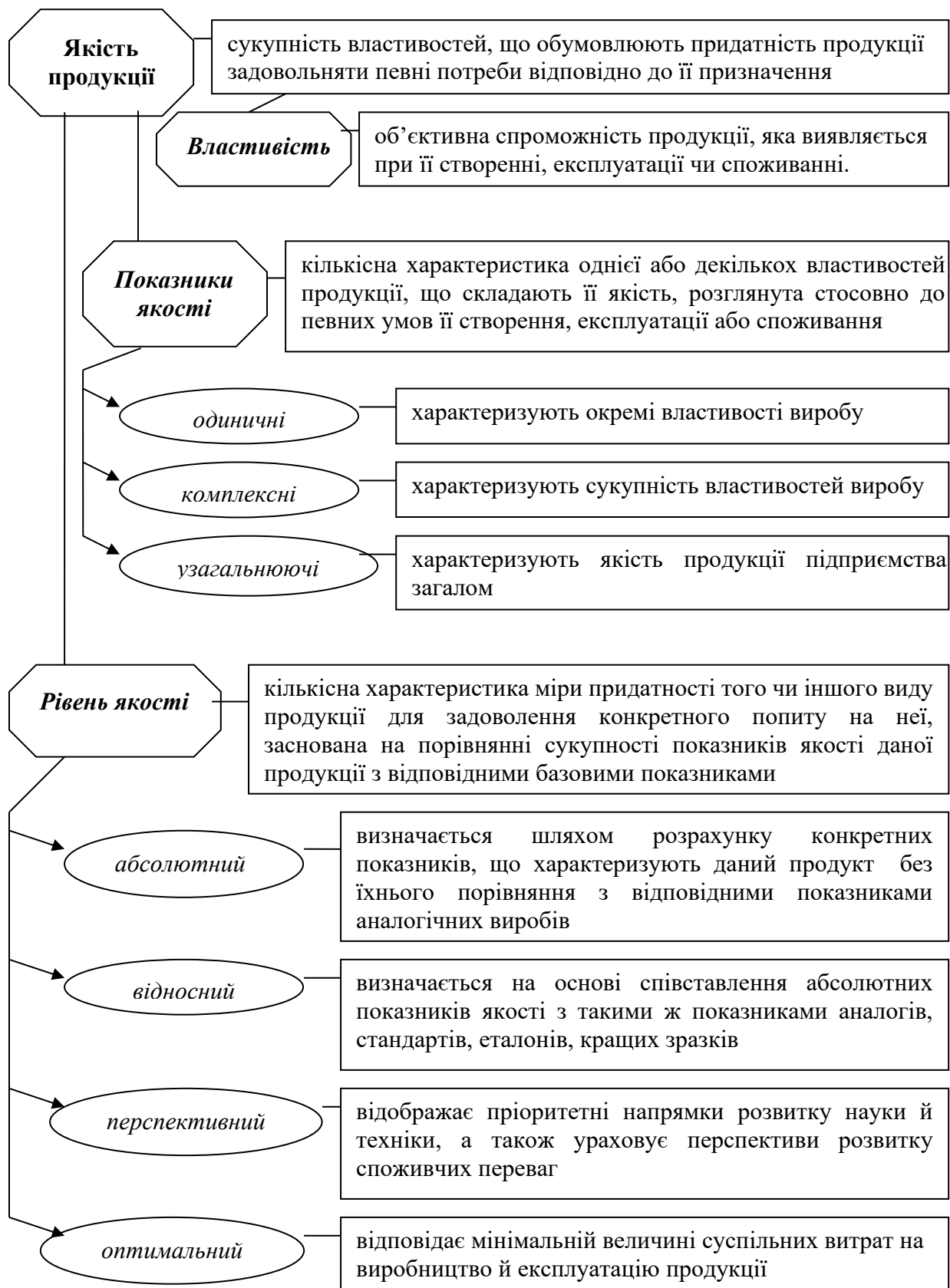

Рис. 6.5.3. Сутність показники та рівні якості продукції

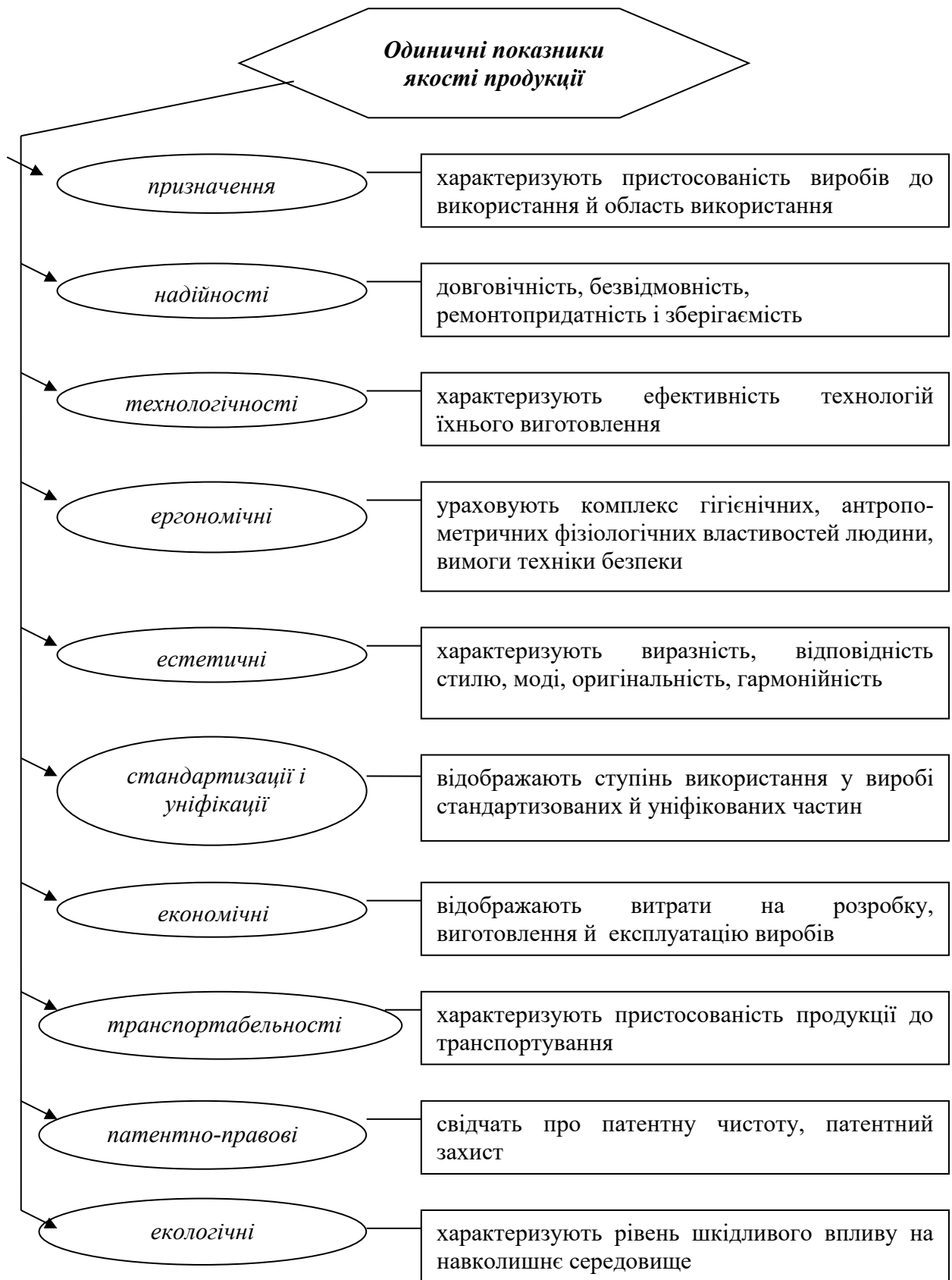

Рис. 6.5.4. Одиничні показники якості продукції

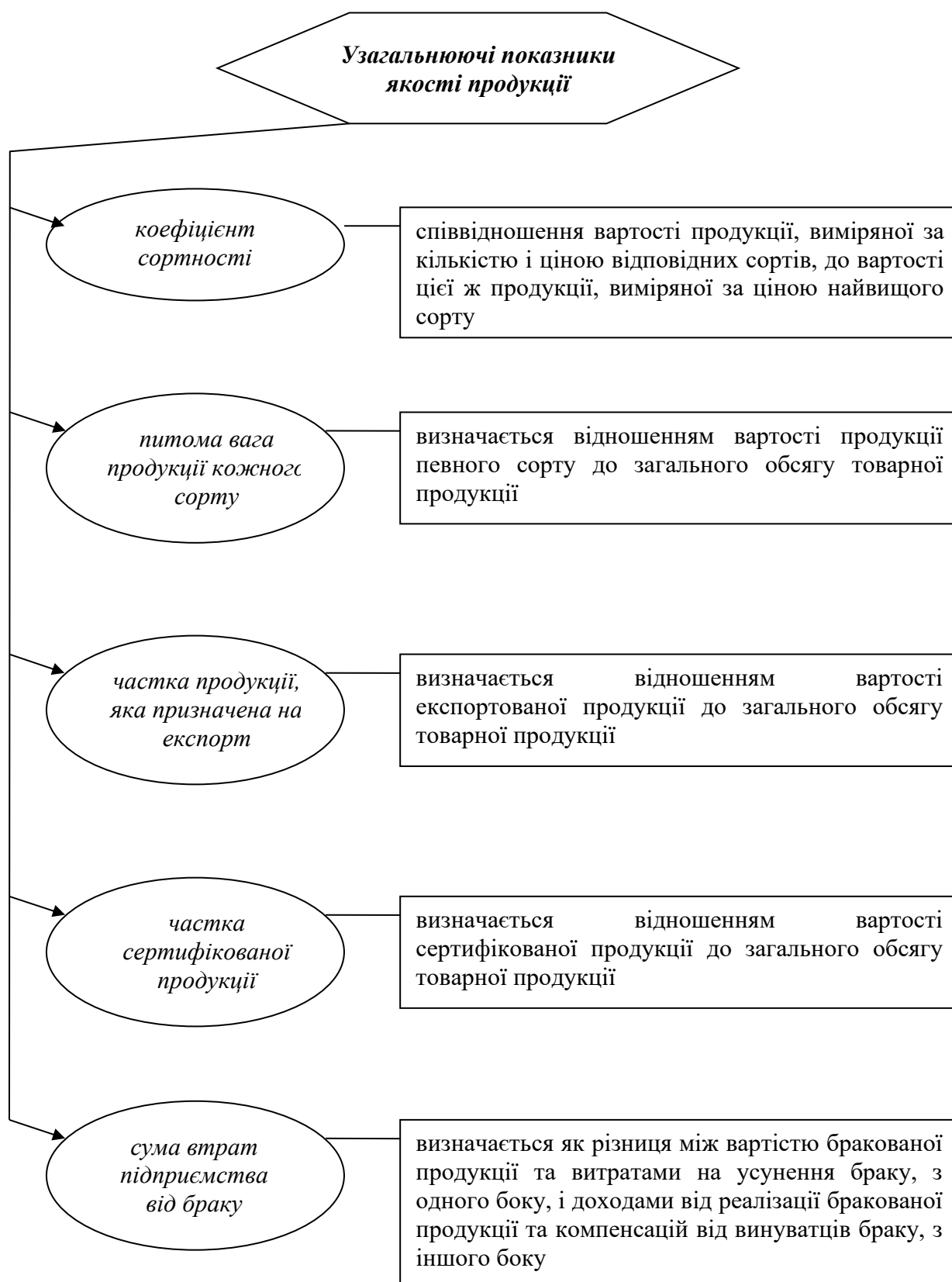

Рис. 6.5.5. Узагальнюючі показники якості продукції

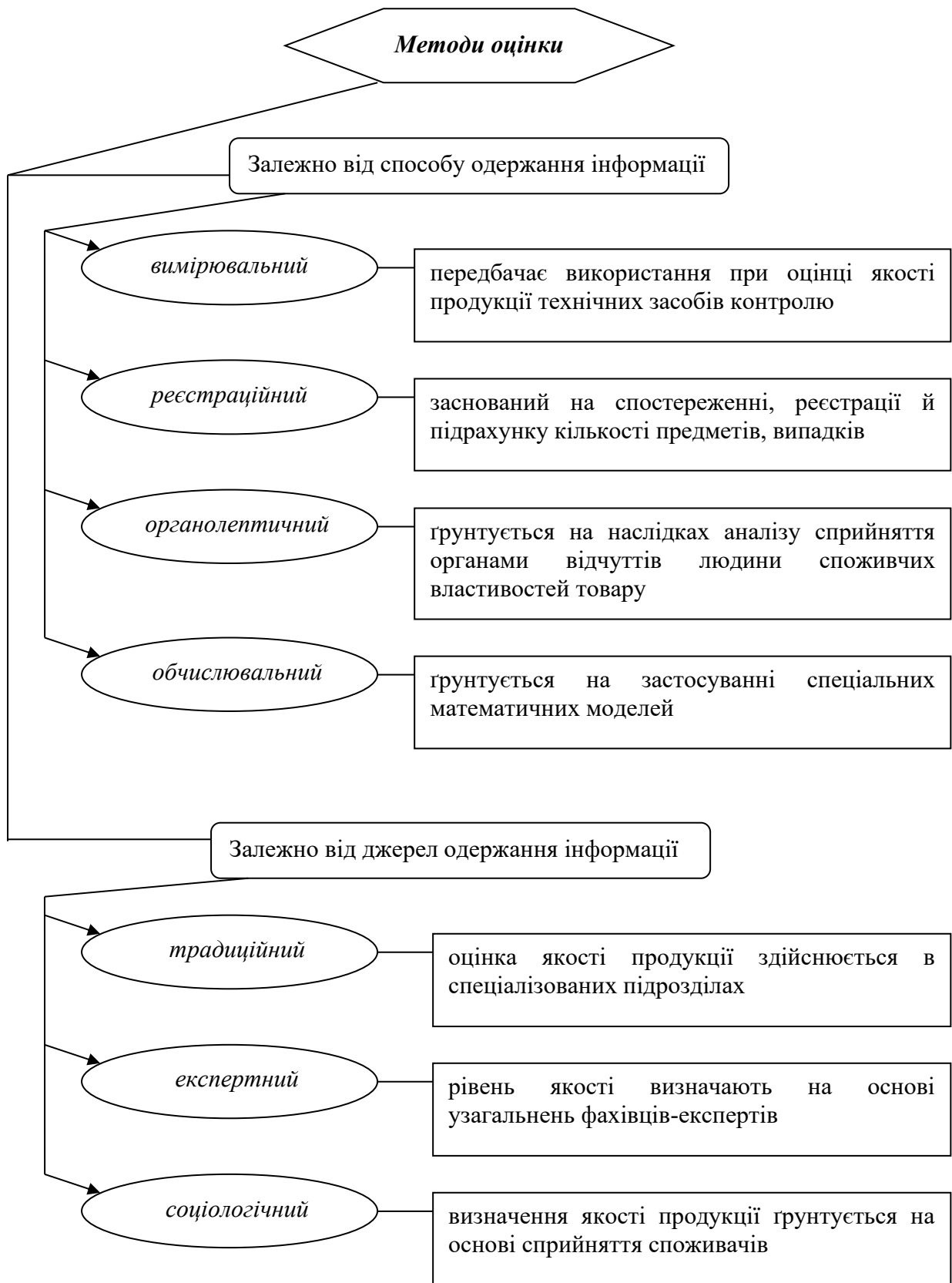

Рис. 6.5.6. Методи оцінки якості продукції

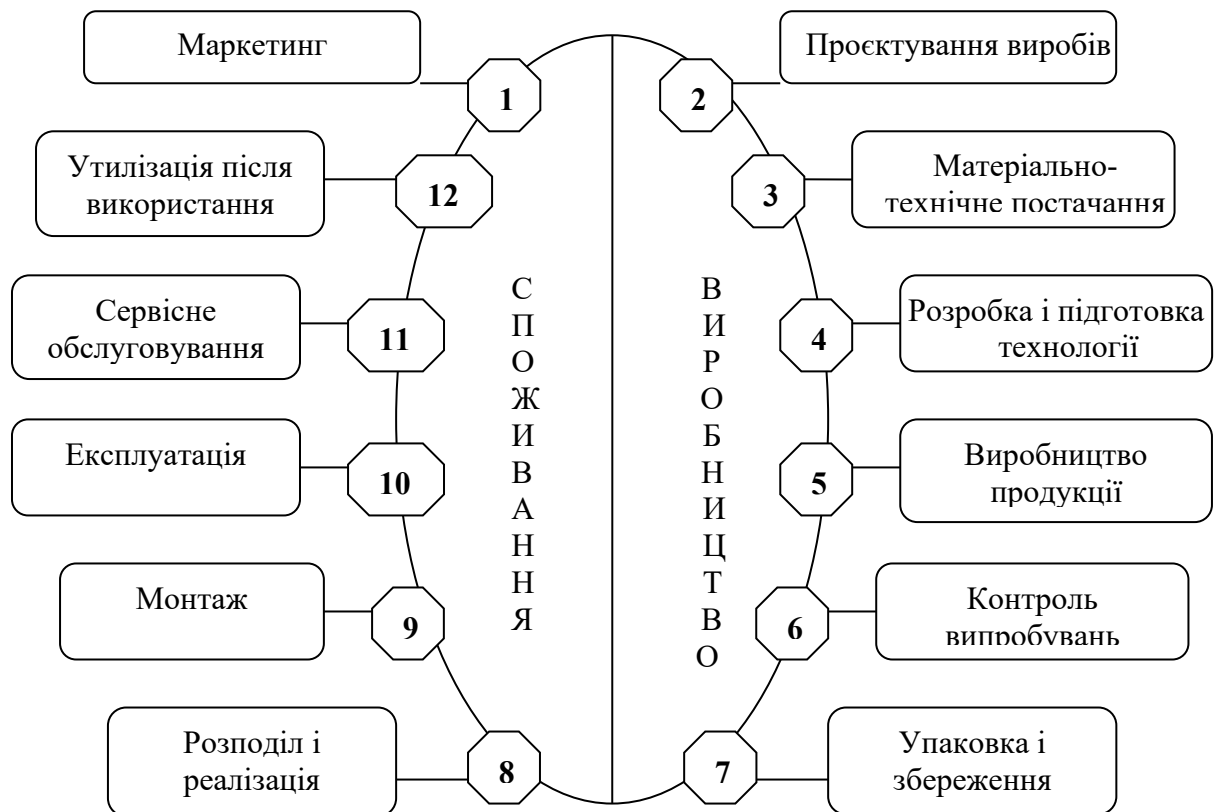

Рис. 6.5.7. Петля якості

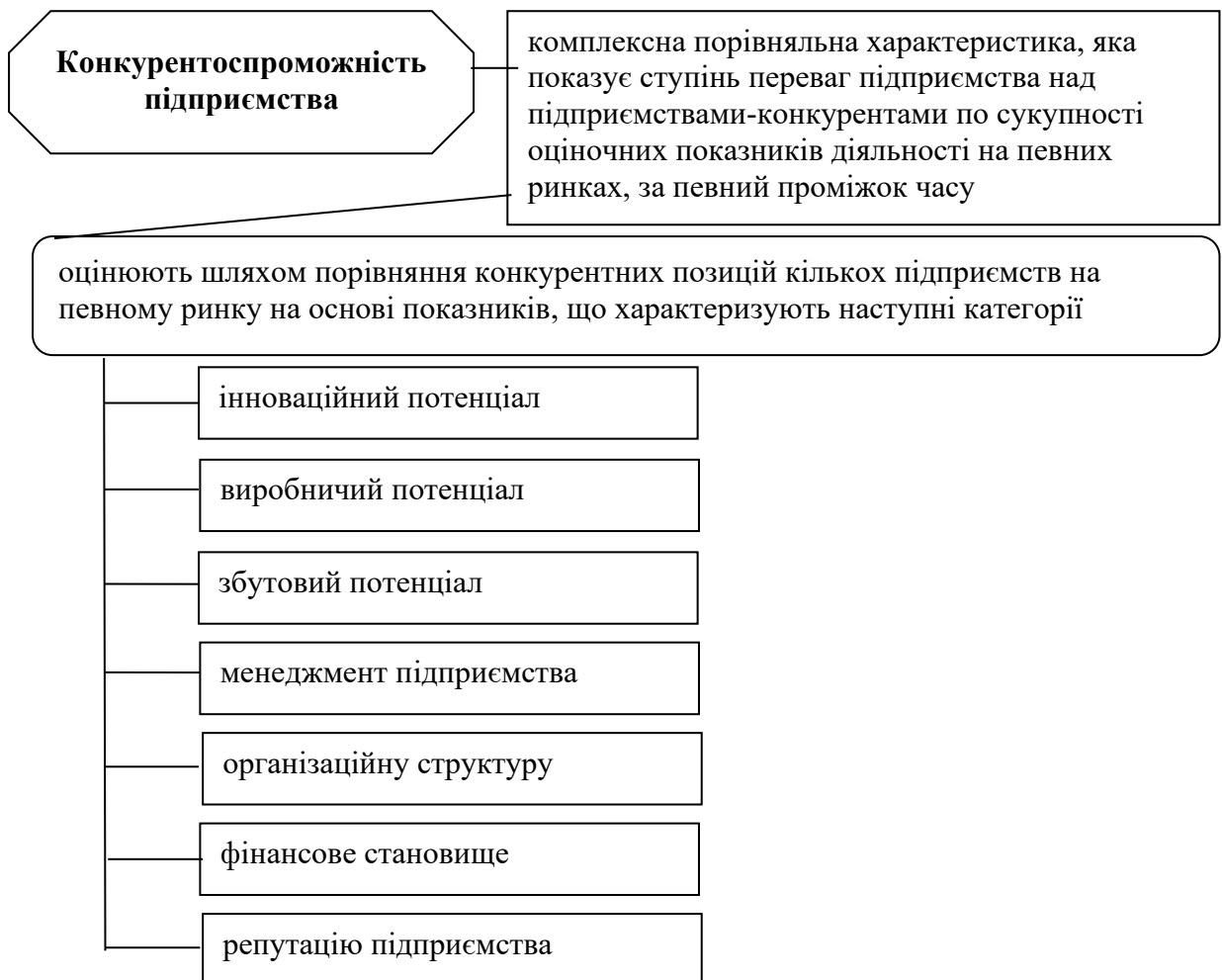

Рис. 6.5.8. Критерії та показники конкурентоспроможності підприємства

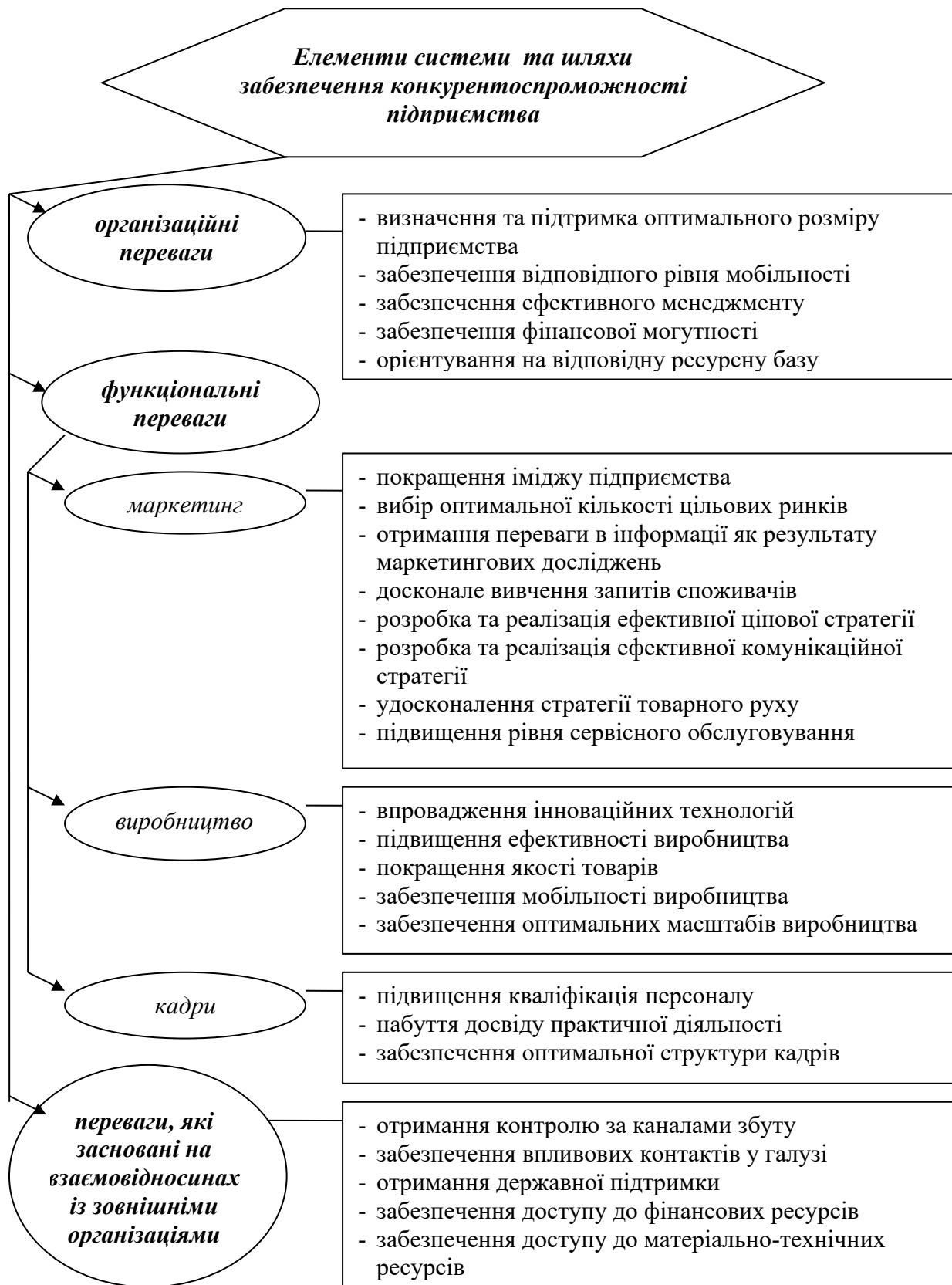

Рис. 6.5.9. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства

ЛІТЕРАТУРА: [1, с. 273-288, 237-253, 304-312], [2, с. 105-126], [3, с. 493-521], [4, с. 355-399, 303-305], [5, с. 117-118], [14], [16]

Тема 7. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЄКТИ. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

1. Зміст інноваційної діяльності, форми її інвестування.
2. Поняття інвестиційного та інноваційного проєктів.
3. Методи і способи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів.
4. Сутність та складові економічної безпеки підприємства.

1. Зміст інноваційної діяльності, форми її інвестування

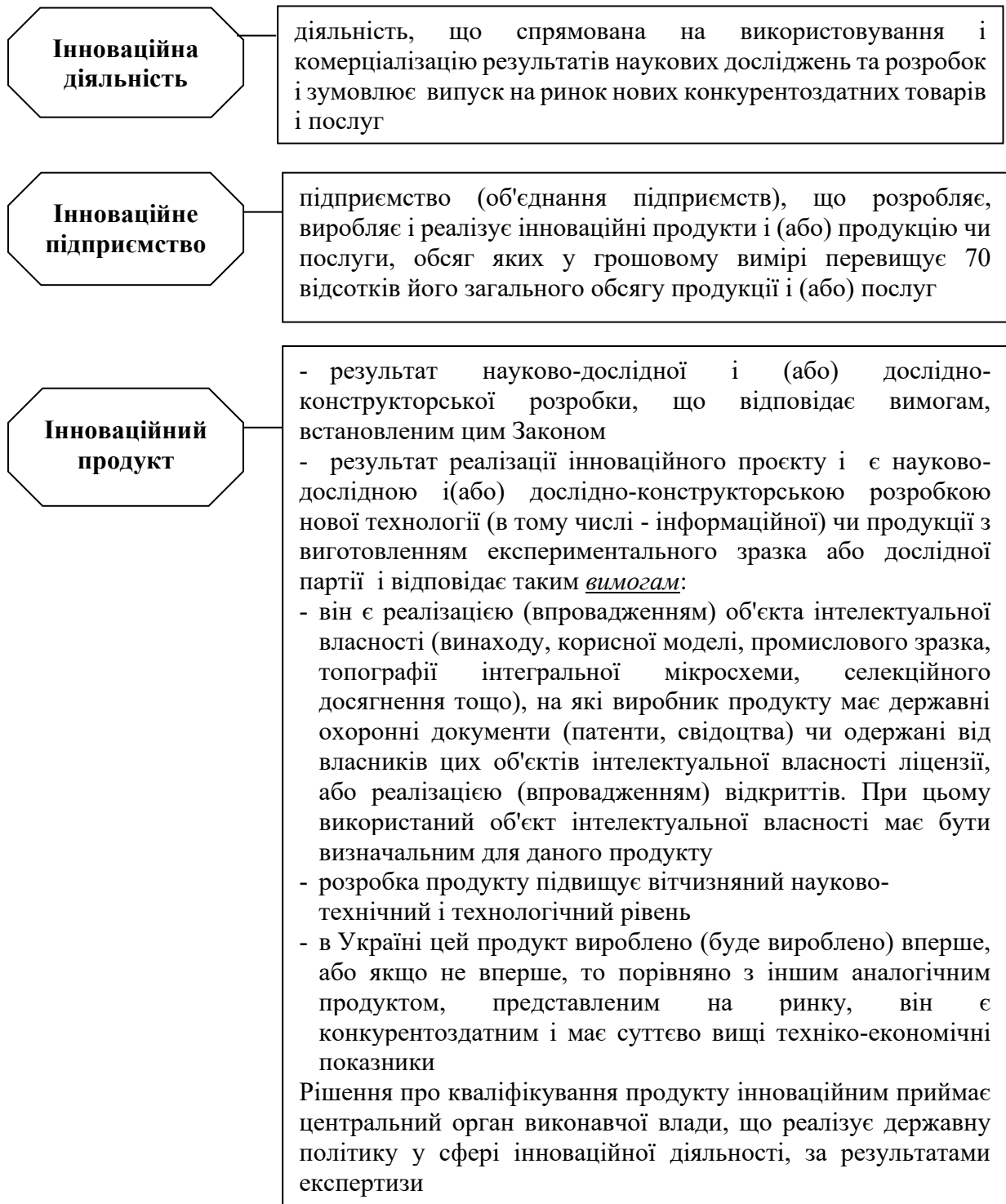

Рис. 7.1.1. Основні категорії інноваційної діяльності

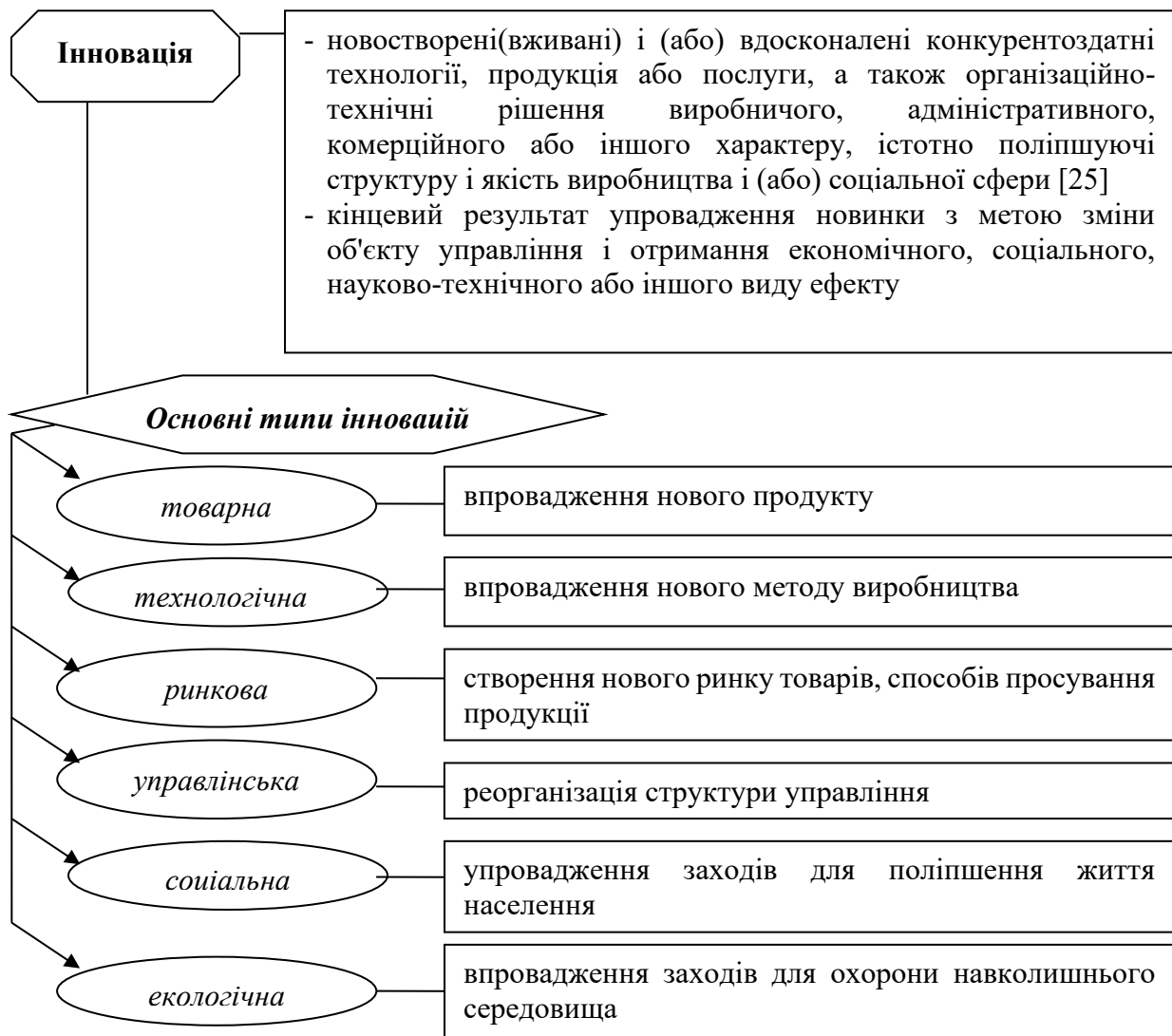

Рис. 7.1.2. Сутність та типи інновацій

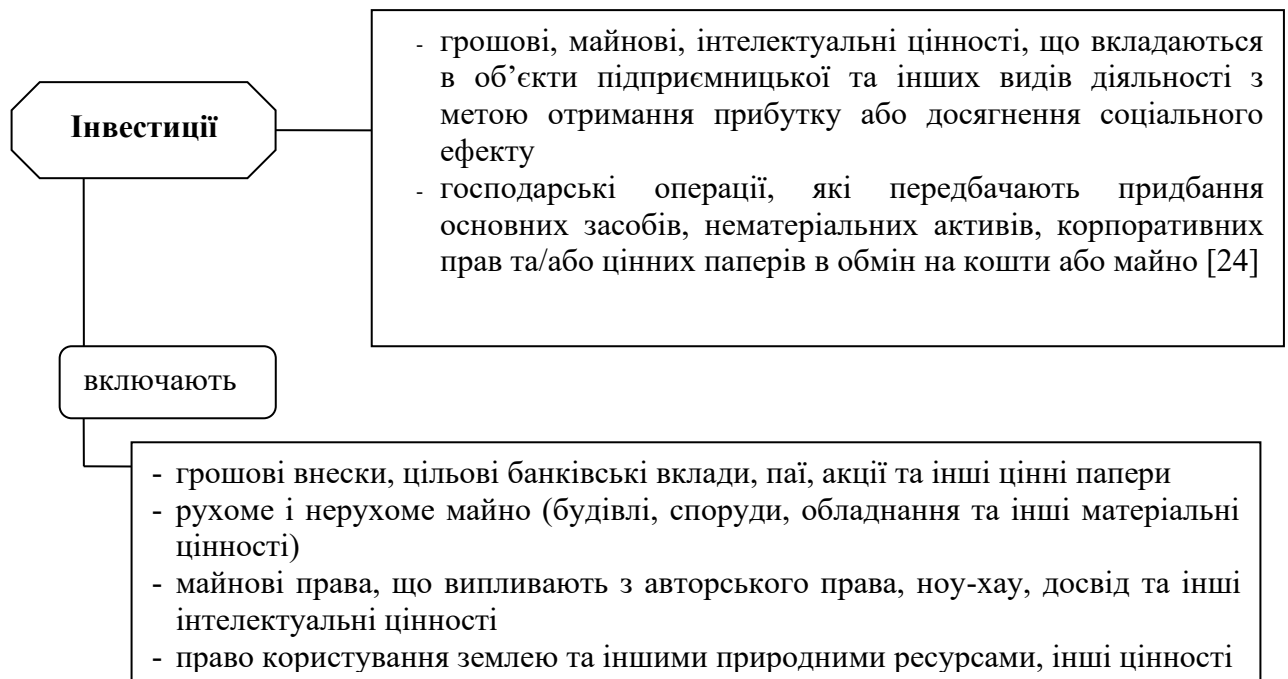

Рис. 7.1.3. Сутність інвестицій

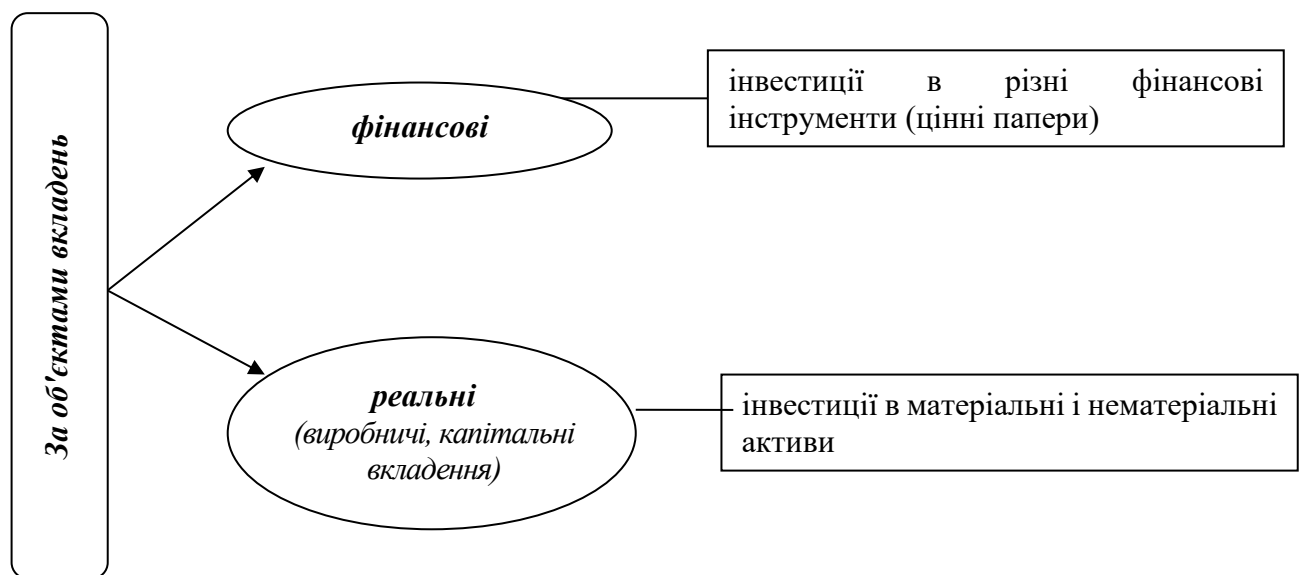

Рис. 7.1.4. Класифікація інвестицій

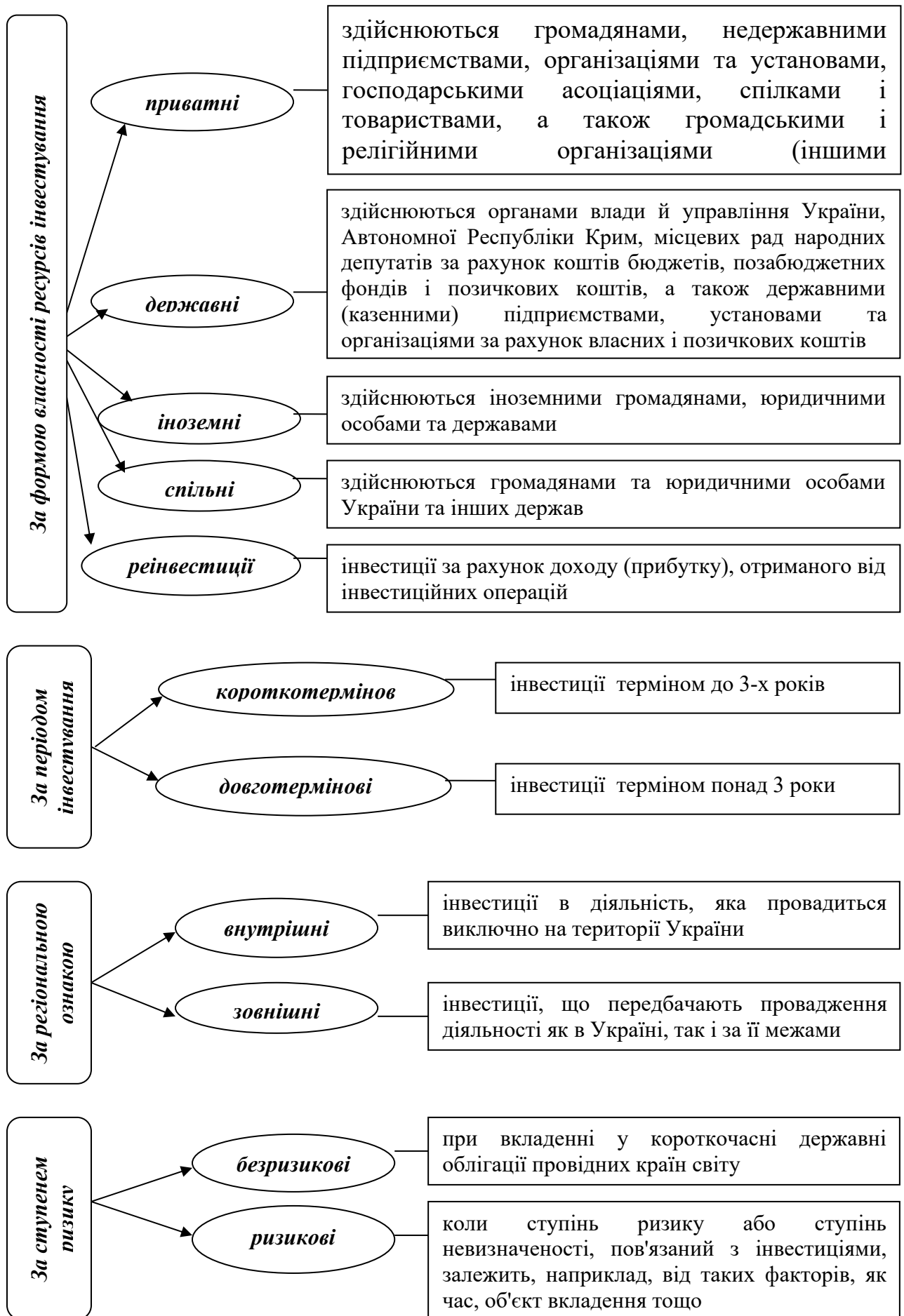

Рис. 7.1.5. Класифікація інвестицій (продовження)

Рис. 7.1.6. Класифікація реальних інвестицій

Рис. 7.1.7. Джерела фінансування реальних інвестицій

Рис. 7.1.8. Види інноваційних підприємств

2. Поняття інвестиційного та інноваційного проєктів

Рис. 7.2.1. Поняття та види інвестиційних проєктів

Складові інвестиційного проекту

резюме (мета проекту, напрями використання інвестицій, відповідність проекту стратегічним програмним документам держави, прогностні обсяги виробництва продукції (товарів, послуг), потреба в інвестиціях, необхідність забезпечення земельною ділянкою або правами на неї для реалізації проекту, основні показники ефективності проекту, висновки експертизи відповідно до законодавства)

загальна характеристика стану та проблем, пов'язаних з розвитком об'єктів та суб'єктів інвестиційної діяльності (характеристика об'єктів та суб'єктів, продукції (товарів, послуг), результати аналізу ринків збуту продукції (товарів, послуг), аналізу конкурентного потенціалу суб'єкта, зокрема виявлення можливостей розвитку, загроз та проблем у діяльності)

організаційний план, плани маркетингової та виробничої діяльності

план реалізації проекту (строк введення в дію основних фондів, кадрове забезпечення, організаційна структура та управління проектом, розвиток інфраструктури, заходи з охорони навколишнього природного середовища, джерела фінансування проекту і виплат за зобов'язаннями суб'єкта інвестиційної діяльності, гарантії та схема повернення інвестицій, якщо таке повернення передбачено проектом)

фінансовий план (оцінка фінансової та економічної спроможності проекту)

інформацію про ризики проекту, запобіжні заходи і страхування ризиків у випадках, передбачених законом

прогноз економічного та соціального ефекту від реалізації проекту

прогноз надходжень до бюджетів та державних цільових фондів

пакет документів з обґрунтуванням оцінки впливу на навколишнє природне середовище

може містити додаткові відомості залежно від сфери діяльності, в якій передбачається реалізація проекту

Рис. 7.2.2. Складові інвестиційного проекту [24]

Рис. 7.2.3. Поняття та види інноваційних проєктів

3. Методи і способи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів

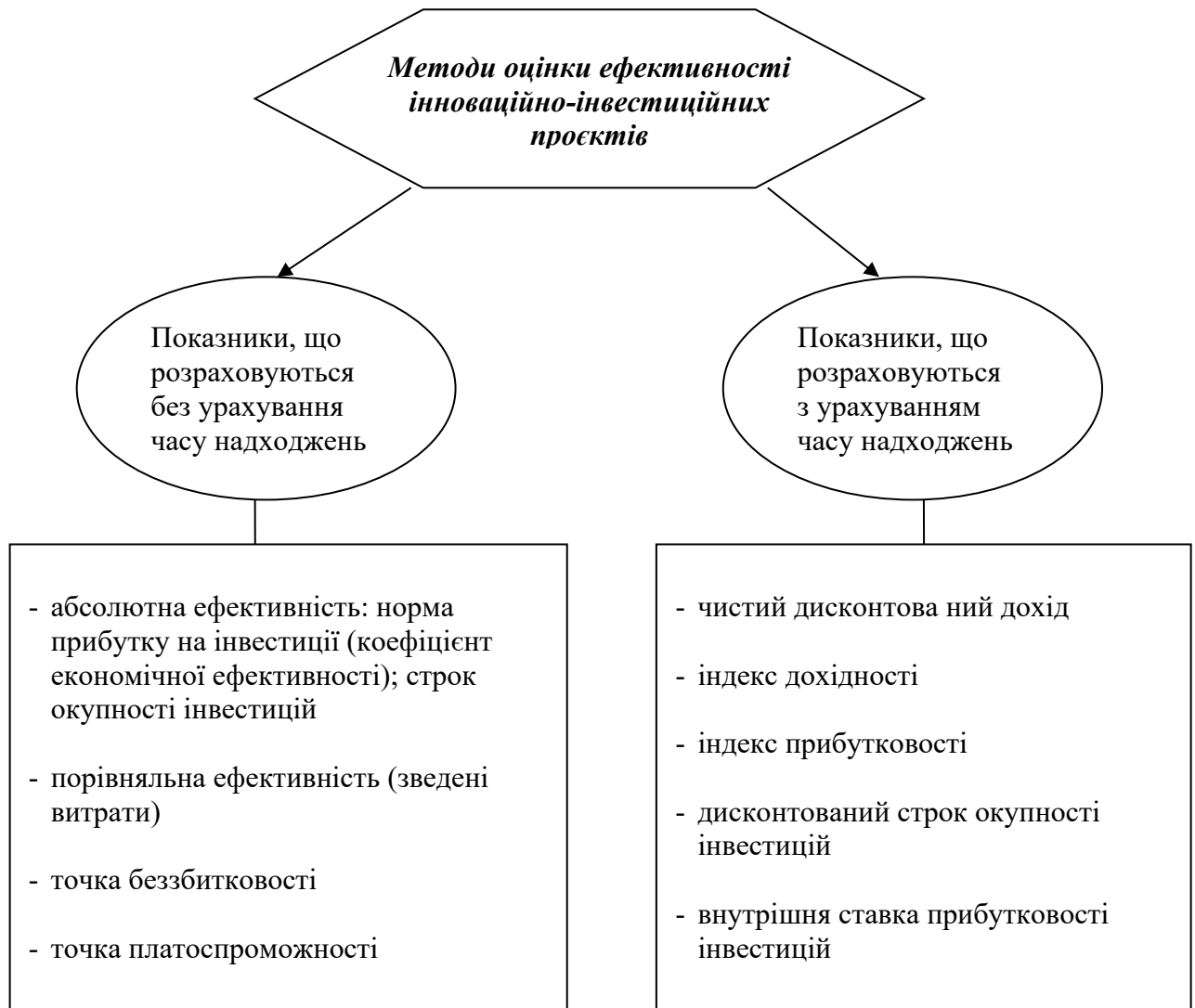

Рис. 7.3.1. Методи оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів

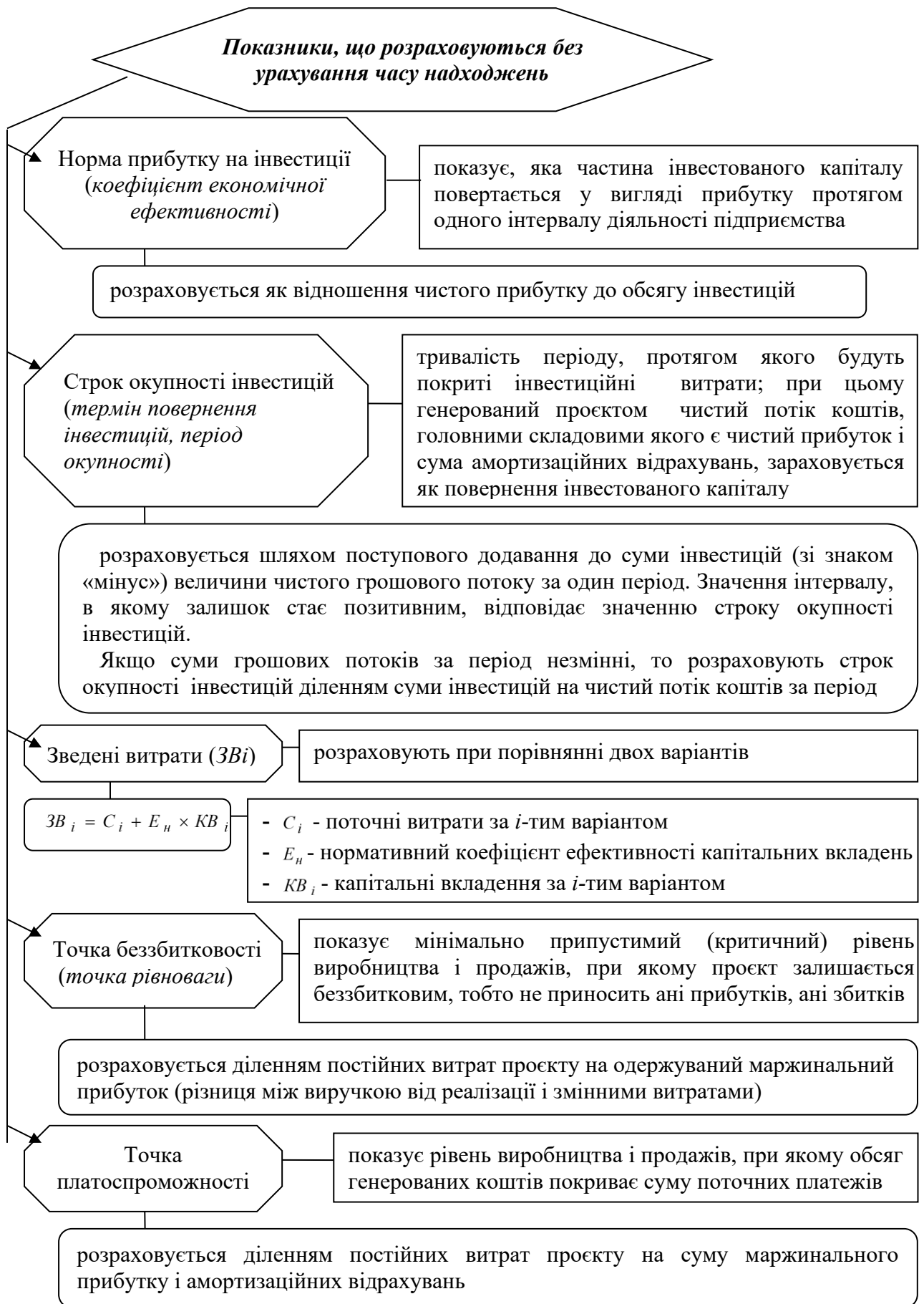

Рис. 7.3.2. Показники оцінки ефективності інвестиційних проєктів, що розраховуються без урахування часу надходжень

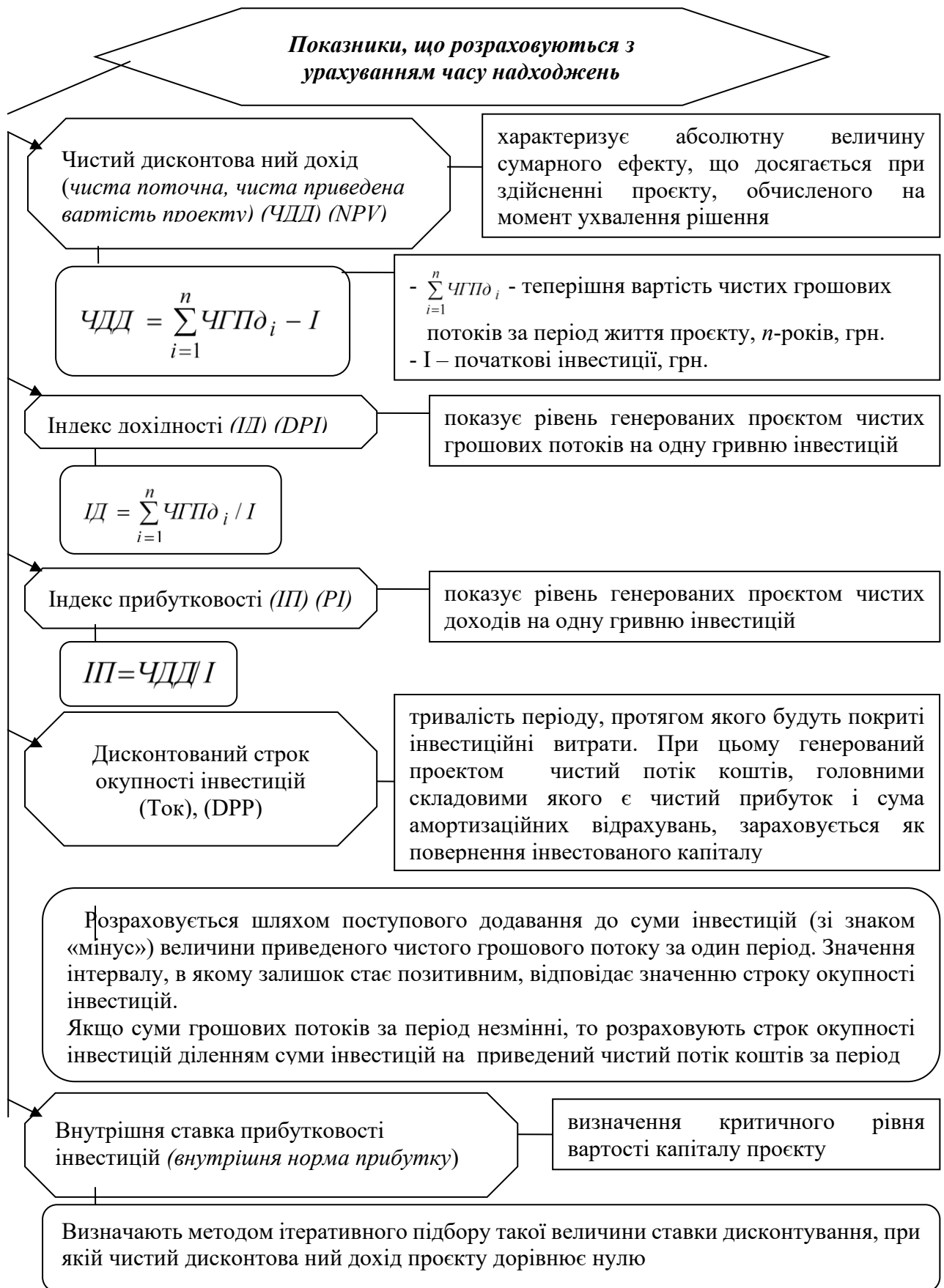

Рис. 7.3.3. Показники оцінки ефективності інвестиційних проєктів, що розраховуються з урахуванням часу надходжень

4. Сутність та складові економічної безпеки підприємства

Рис. 7.4.1. Сутність і цілі економічної безпеки підприємства

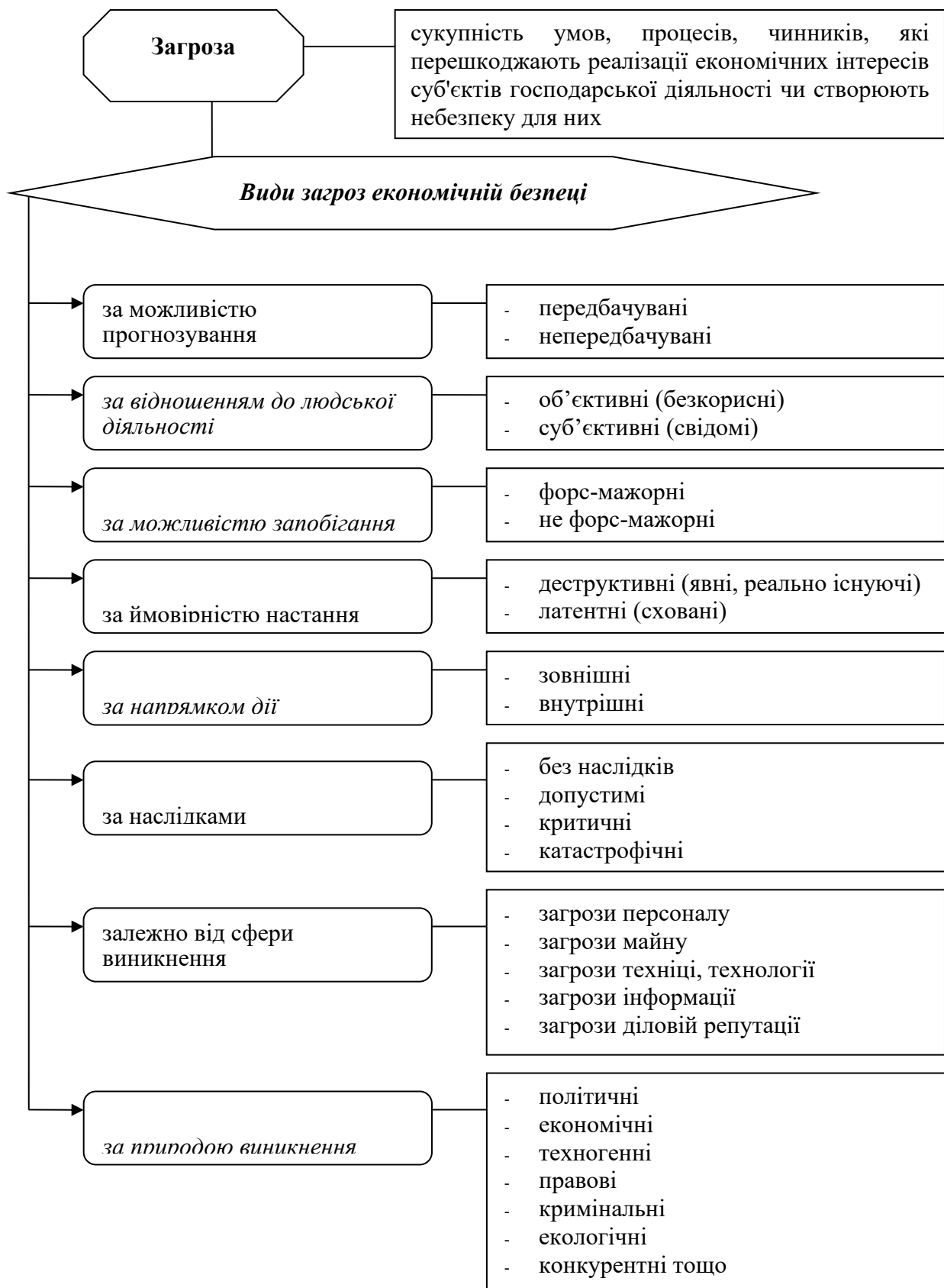

Рис. 7.4.2. Характеристика та види загроз економічній безпеці підприємства

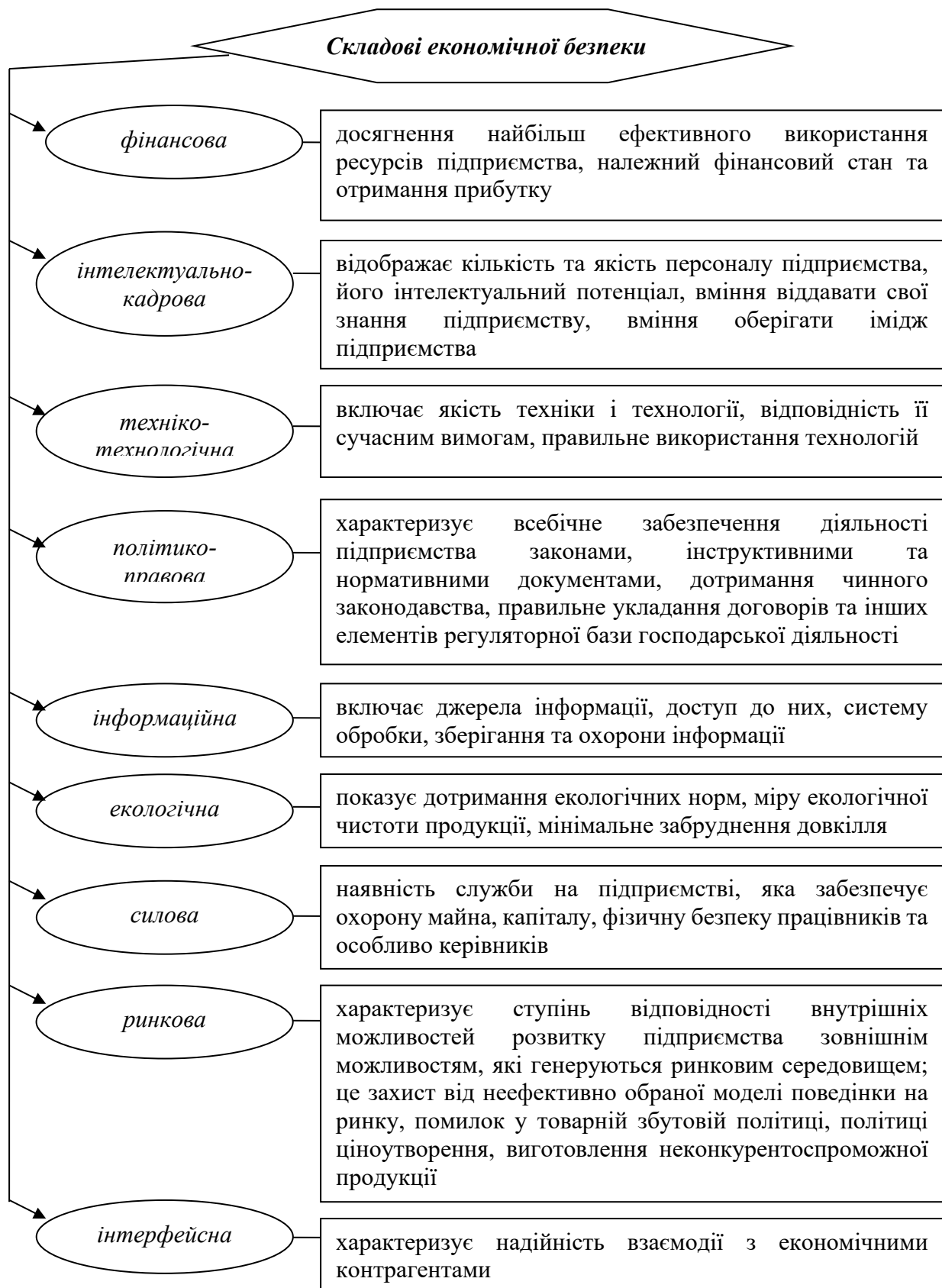

Рис. 7.4.3. Складові економічної безпеки підприємства

ЛІТЕРАТУРА: [1, с. 289-303, 313-317], [2, с. 19-28], [3, с. 522-554, 619-660], [4, с. 239-275], [5, с. 199-219], [24], [25]

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова)

1. Шандова Н. В., Мешкова–Кравченко.Н. В., Латкіна С. А. Економіка підприємства : навч. посіб. Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. 336 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Z00yizlPoaPIbmLEqqmPj5vqwZhTlZ3R/view>
2. Економіка підприємства : навч. посіб. (у схемах і таблицях) / за заг. ред. д.е.н. Фісуненко П. А. Дніпро : ДДУВС, 2024. 150 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/12983/8/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82%d0%95%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%bc%d1%96%d0%ba%d0%b0%20%d0%bf%d1%96%d0%b4%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%94%d0%bc%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%b0%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf>
3. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 765 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/Ekonomika-pidpryyemstva-elekt.-pidruch.Lipich.2021-.pdf
4. Економіка підприємства : підручник / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л. В. Слюсарєва та ін.; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/357167087_Ekonomika_pidpriemstva_LL_Lazebnik_V_V_Gurockina_LV_Slusareva_ta_in_za_zag_red_LL_Lazebnik_-_Irpyn_Universitet_DFS_Ukraini_2021_-_426_s_-_Seria_Podatкова_ta_mitna_sprava_v_Ukraini_t_166_ISBN_978-966-33
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B8%D1%96_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0/ek_predpriyatiy/posobiya_pdf/Ekonomika_i_biznes_2021.pdf

Додаткова

6. Економіка та бізнес-інновації : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2023. 702 с.
7. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с
8. Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О. Економіка підприємства: навч. посіб. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
9. Бондаренко Л.М., Горобинська М.В. Економіка підприємства: практикум. Харків: ХНЕУ ім. С.Кузнеця, 2020. 66 с.
10. Захарченко В. І., Меркулов М. М., Балахонова О.В. Економіка підприємства: теорія. Львів: Магнолія 2006. 2019. 323 с.
11. Шарко М.В., Мешкова–Кравченко.Н.В., Радкевич О.М. Економіка підприємства (Частина 1) : навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 436 с.
12. Шарко М.В., Мешкова–Кравченко.Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства (Частина 2. Практикум) : навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 278 с.
13. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04. 2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> .
16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> .
18. Національний класифікатор України. Класифікатор професій. ДК 003:2010: Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010. № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
19. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .
20. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17> .
21. Про господарські товариства. Закон України від 19.09.91 р. № 1576 – XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> .
22. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
23. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 01.04.2011 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> .
24. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 р. № 1560–XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> .
25. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40 – IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15> .
26. Про оплату праці: Закон України від 24.03.95 р. №108/95. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр> .
27. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275 – XIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n386>